

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

KRISTINA MEŠKAUSKIENĖ

EDUKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA
(6211MX024)

**PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ
BENDRADARBIAVIMAS HIBRIDINIO UGDYMO PROCESO
METU**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas

Prof. dr. Romas Prakapas

Vilnius, 2023

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
1. HIBRIDINIO UGDYMO ORGANIZAVIMAS PRADINIAME UGDYME.....	8
1.1. Hibridinio ugdymo samprata	8
1.2. Hibridinio ugdymo ir pradinį klasių pedagogų kompetencijų sąsajos	15
1.3. Pradinio ugdymo teisinis reglamentavimas	23
2. PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS: TEORINIS ASPEKTAS	26
2.1. Bendradarbiavimo sampratos aptartis	26
2.2. Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai	29
3. PRADINIŲ KLASIŲ PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS HIBRIDINIO UGDYMO PROCESO METU EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ.....	35
3.1. Empirinio tyrimo metodologija.....	35
3.2. Tyrimo duomenų analizė	40
DISKUSIJA	68
IŠVADOS	71
REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	74
SANTRAUKA.....	79
SUMMARY	81
PRIEDAI.....	83
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA.....	84

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tradicinio, hibridinio ir nuotolinio ugdymo(si) schema.....	9
2 pav. IKT priemonių privalumai.....	13
3 pav. Bendradarbiavimo formos.....	31
4 pav. Bendradarbiavimo iššūkiai.....	33
5 pav. Empirinio tyrimo etapai.....	36

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tyrimo instrumentas.....	37
2 lentelė. Informantų charakteristika.....	39
3 lentelė. Tyrimo kategorijos ir subkategorijos.....	41
4 lentelė. Hibridinio ugdymo aptartis.....	42
5 lentelė. Papildomų priemonių klasifikacija.....	43
6 lentelė. Hibridinio ugdymo sunkumai.....	45
7 lentelė. Pedagogų kompetencijos.....	48
8 lentelė. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas.....	50
9 lentelė. Bendradarbiavimo teigiami aspektai.....	52
10 lentelė. Bendradarbiavimo formos ir metodai hibridinio ugdymo procesė.....	55
11 lentelė. Bendradarbiavimo formų ir metodų vyravimas.....	57
12 lentelė. Bendradarbiavimo formų ir metodų nepopuliarumas.....	59
13 lentelė. Bendradarbiavimo su tėvais sunkumai.....	60
14 lentelė. Bendradarbiavimo iššūkių įveikimas hibridinio ugdymo procese.....	63
15 lentelė. Pedagogų praktinių įgūdžių stoka.....	66

IVADAS

Temos aktualumas. Dėl visame pasaulyje įvykusios Covid–19 pandemijos Lietuvos tradicinė švietimo sistema susidūrė su daugybe nuotolinio ugdymo iššūkių. Pasaulinei sveikatos organizacijai paskelbus visuotinę pandemiją, svarbiausias klausimas liko kaip išlaikyti socialinį atstumą (World Health Organization, 2020). Ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje šis protrūkis buvo netikėtas ir švietimo sistemai reikėjo greitai persiorientuoti bei prisitaikyti prie iškilusių sunkumų. Nuotolinis ugdymas sukėlė daug iššūkių visai švietimo ugdymo sistemai, bet tuo pačiu ir atvėrė erdvę informacinių komunikacinių technologijų panaudojimui, ugdymo turinio skaitmenizacijai, įvairiems ugdymo organizavimo būdams. Tai buvo lyg katalizatorius atsirasti alternatyvioms ugdymo formoms, norint išvengti visiško ugdymo įstaigos veiklos sustabdymo. Merfeldaitės, Prakapo ir Railienės (2020, p. 12) atliktame tyrime išaiškėjo, kad nuotolinio ugdymo metu buvo galima išmėginti ir kitas mokymo organizavimo formas. Taigi, sparčiai modernėjant pasauliui ir technologijoms, ugdymo įstaigos turi neatsilikti ir prisitaikyti lanksčiai prie esamų naujovių, o pats ugdymas turi tapti kuo efektyvesnis.

Bendradarbiavimas yra svarbus reiškinys ugdymo įstaigos bendruomenės gyvenime. Lietuvos šiuolaikinės švietimo sistemos viena iš prioritetinių sričių – bendradarbiavimas su tėvais ir ugdymo įstaigų bendruomenėmis (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 7). Pedagogų ir tėvų sąveika taip pat akcentuojama Lietuvos Respublikos (toliau LR) švietimo reglamentuojančiuose dokumentuose: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2011), Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012) ir Geros mokyklos koncepcijoje (2015). Šiuose dokumentuose bendradarbiavimas apibūdinamas kaip siekiamybė efektyvesnio ugdymo, geresnių mokymosi rezultatų, tėvų švietimo, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo plėtimo. Pedagogo darbe bendradarbiavimas yra neatsiejama darbo dalis, norint pasiekti geresnių mokinių ugdymosi rezultatų, užsibrėžtų tikslų bei vizijų. Bendradarbiavimas stiprėja, kai ieškoma kontakto su ugdytiniu ir tik vėliau su jų tėvais, mėginama įsiklausyti į tėvų problemas, siekiama atskleisti tėvų pajėgumą jų vaiko ugdymo srityse, dalijimasi gera patirtimi (Martišauskienė, 2016, p. 171). Aktyvus tėvų dalyvavimas gali padėti spręsti kylančias konfliktines situacijas. Vaikas tiek mokykloje, tiek šeimoje formuoja savo savivertę, tad pedagogo dialogas su šeima turi vykti nuolat, o ne epizodais. Mokytojo ir mokinių sėkmingas bendravimas ir bendradarbiavimas yra viena pagrindinių ugdymo sąlygų. Sparti globalizacijos, inovacijų, skaitmeninių technologijų kaita daro vis didesnę įtaką švietimo ugdymo sistemai, mokinių socialinei, emocinei ir psichologinei sveikatai. Tad šių dienų kontekste, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas tampa dar aktualesnis Lietuvos šiandieniniam švietimui.

Temos naujumas. Šių dienų kontekste ugdymo galimybės labai dažnai keičiasi, jos modernėja ir suteikia galimybę mokytis kiekvienam visuomenės nariui pagal jo poreikius bei polinkius realiu laiku. Viena iš tokių naujovių ir modernių mokymosi galimybių būtent ir yra hibridinis ugdymas. Praėjus daugiau nei metams po nuotolinio ugdymo pradžios atsirado alternatyva kaip tuo pačiu metu užtikrinti nenutrūkstamą ugdymo procesą. Šis mokymo procesas yra lyg tarpinis variantas tarp nuotolinio ir kontaktinio ugdymo (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 10). Moksliniai tyrimai šia tematika yra šiuo metu atlikinėjami ir tai rodo šios temos naujumą.

Galima paminėti, kad XXI amžiaus antras dešimtmetis yra spartaus technologijų vystymosi amžius. Ugdymas, jo turinys, priemonės sparčiai kinta, o tai daro įtaką vaikų ir jaunimo pasaulėžiūrai. Targamadzė (2014, p. 95), teigia, kad Z karta gali būti vadinama skaitmeninės ar virtualios aplinkos vaikais. McCrindle (2018, p. 56) visus gimusius po 2010 m. vadina Alfa karta, kuri yra technologiškai raštinga, vienu metu geba atlikti kelias užduotis, bet jai sunku susikonscentruoti ir susitelkti ilgesnį laiką. Galima teigti, kad Z karta yra atvira naujovėms, iššūkiams ir jau pradeda dirbti jaunaisiais pedagogais. Alfa kartos vaikai gimę technologijų apsuptyje, pirmenybę teikia vaizdumui, video turinio kūrimui, tyrinėjimams bei savęs ieškojimams. Taip pat jiems trūksta motyvacijos mokytis, nes žino, kad per kelias sekundes internete galima surasti visą reikalingą informaciją. Taigi, norint atliepti šiuolaikinių mokinių poreikius bei polinkius būtina išmanyti hibridinio ugdymo galimybes ir galimas ateities perspektyvas. Pagal Armstrong (2021, p. 5) hibridinis ugdymas gali turėti teigiamos įtakos mokinių pažangos ir pasiekimų skirtumų sumažinimui ateityje. Tai įrodo hibridinio ugdymo svarbumą ir ateities perspektyvas švietimo ugdymo sistemoje. Todėl šio tiriamojo darbo tema yra ganėtinai nauja.

Temos ištirtumas. Lietuvoje hibridinis ugdymas pakankamai naujas terminas ir šia tema nėra atlikta daug tyrimų. Apie nuotolinį ir hibridinį ugdymą rašė ir tyrimus atliko: Merfeldaitė, Prakapas ir Railienė (2020); Kazragytė ir Gudaitė (2020); Barron, Cabo, Ciarrusta & Najar (2021); Armstrong (2021); Masalimova et. al (2021) ir kiti. Rekomendacijas Lietuvos pedagogams kaip reikėtų dirbti ir bendradarbiauti su tėvais hibridiniu būdu buvo pateiktos Nuotolinio mokymo(si)/ugdymo(si) vadove (2020); Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizėje (2021). Apie bendradarbiavimo svarbą, turinčią įtaką geresniems mokinių pasiekimams, emocinei bei psichinei sveikatai, socialiniams santykiams su bendraamžiais analizavo ir atliko tyrimus Gustaitienė ir Širiakovienė (2020); Šilėnienė ir Širiakovienė (2018); Dowing (2004); Ticha, Abery & Johnstone, (2018); ir kiti. Bendradarbiavimo formas bei metodus analizavo Švietimo problemos analizė (2012); Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė (2017) ir kiti. Lietuvių pedagogams aktualių tyrimų rezultatai apibendrinti Švietimo problemos analizėje (2012). Kiek anksčiau, Miltenienė (2005) teoriškai pagrindė bendradarbiavimo svarbą su tėvais,

tenkinant mokinių, turinčių SUP mokykloje modelį, ir įrodė, kad mokiniai ir tėvai yra lygiaverčiai ugdymo dalyviai. Taip pat bendradarbiavimą su tėvais auginančiais vaikus su specialiaisiais ugdymosi poreikiais analizavo Skučaitė ir Karmazė (2011); Miltenienė, Ruškus ir Ališauskas (2003) ir kiti.

Problema. Kaip pasireiškia pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, organizuojant hibridinį ugdymą? Kokius pedagogai taiko metodus ir formas bendradarbiavimo procese su tėvais? Kuo bendradarbiavimas naudingas pedagogams, mokiniams ir tėvams? Kokie veiksniai ir priežastys gali skatinti arba apsunkinti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą hibridinio ugdymo metu?

Tyrimo objektas. Pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas hibridinio ugdymo metu.

Darbo tikslas: atskleisti pedagogų bendradarbiavimo galimybes su tėvais hibridinio ugdymo procese.

Uždaviniai:

1. Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą.
2. Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas bei metodus.
3. Išryškinti pedagogų patirtis siekiant atskleisti bendradarbiavimą su tėvais hibridinio ugdymo procese.

Tyrimo metodai: mokslinės, pedagoginės, psichologinės literatūros ir teisinių dokumentų analizė bei sintezė. Siekiant atskleisti pradinių klasių pedagogų patirtis bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese, buvo atliktas kokybinis tyrimas. Duomenys rinkti pusiau struktūrizuoto interviu metodu, o duomenų analizei taikytas turinio (angl. content) analizės metodas.

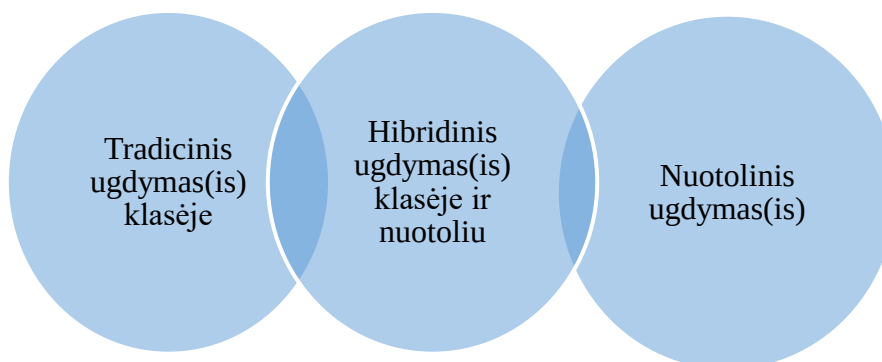
1. HIBRIDINIO UGDYMO ORGANIZAVIMAS PRADINIAME UGDYME

1.1. Hibridinio ugdymo samprata

Dėl visame pasaulyje įvykusios Covid–19 pandemijos Lietuvos tradicinė švietimo sistema susidūrė su daugybe nuotolinio ugdymo iššūkių. Ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje šis protrūkis buvo netikėtas ir švietimo sistemai reikėjo greitai persiorientuoti bei prisitaikyti prie iškilusių iššūkių. Pagal pasaulinės sveikatos organizacijos nurodymus paskelbti visuotinę pandemiją, pagrindinis klausimas liko kaip išlaikyti žmonių socialinį atstumą (World Health Organization, 2020). Nuotolinis ugdymas sukėlė daug iššūkių visai ugdymo sistemai, bet tuo pačiu ir atvėrė erdvę informacinėms komunikacinėms technologijoms, skaitmeniniam turiniui, įvairiems ugdymo organizavimo būdams. Ugdymo įstaigų vadovams, pavaduotojams teko didelė atsakomybė organizuojant nuotolinį ugdymą, nepalikti nė vieno mokinio be galimybės ugdytis, performuoti pamokų tvarkaraščius, pritaikyti bendrąsias programas bei įtraukti visus į bendrą ugdymo procesą. Pagal Kazragytę ir Gudaitę (2020, p. 94), „savarankiškumas, medžiagos organizavimas, struktūra, jos pateikimas, paskelbimas – tai maži žingsneliai, kuriuos svarbu apmąstyti” prieš organizuojant nuotolinį ugdymą. Organizuojant nuotolinį ugdymą reikia įvertinti visų ugdymo dalyvių galimybes dirbti ir mokytis bei nuspręsti kokios technologijos sukurs ugdymosi aplinką (Nuotolinio mokymo(si)/ugdymo(si) vadovas, 2020, p. 2). Dhawan (2020, p. 11) teigia, kad nuotoliniu būdu pedagogų vedamos pamokos turi būti inovatyvios, interaktyvios, dinamiškos, gerai suplanuotos laiko atžvilgiu, taikomi tam tinkami mokymo ir mokymosi metodai. Vadinasi, labai svarbu pedagogui tobulinti savo profesines kompetencijas, gebėjimus ir įgūdžius dirbti ir organizuoti hibridines pamokas. Prieš pradedant organizuoti ir vykdyti nuotolinį ugdymą, būtina pasirinkti kokia forma jis vyks (tik nuotolinis, mišrusis ar hibridinis). Mišrusis ugdymas vyksta, kai yra taikomos nuotolinio ir kasdienio ugdymosi formos. Merfeldaitė, Prakapas ir Railienė (2020, p. 12) atliktame tyrime taip pat nustatė, kad nuotolinio ugdymo metu buvo galima išmėginti kitas mokymo organizavimo formas. Galima teigti, kad būtent šiuo laikotarpiu atsirado mišraus, hibridinio ugdymo reikmė.

Praėjus daugiau nei metams po nuotolinio ugdymo pradžios atsirado alternatyva kaip tuo pačiu metu užtikrinti nenutrūkstamą ugdymo procesą. Šis mokymo procesas yra lyg tarpinis variantas tarp nuotolinio ir kontaktinio ugdymo (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 6). Hibridinis ugdymas vyksta, kai dalis mokinių mokosi klasėje, o kita dalis namuose tuo pačiu metu (Nuotolinio mokymo(si)/ugdymo(si) vadovas, 2020, p. 3). Svarbu paminėti, kad hibridinio ugdymo

modelis nėra reglamentuotas jokiuose Lietuvos švietimo teisės dokumentuose (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 11).

1 pav. *Tradicio, hibridinio ir nuotolinio ugdymo(si) schema*

Sudaryta autorės pagal: Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021.

Šiai ugdymo formai reikalingas išankstinis pasiruošimas bei techninės priemonės (kompiuteris, internetas, vaizdo ir garso aparatūra, skaitmeninis turinys, bendravimo programos ir kt.). „Hibridinis ugdymas – mokymo proceso organizavimo forma, kai vienu metu derinami skirtingi mokymo būdai” (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 8). Kitaip sakant, kai viena dalis mokinių mokosi kontaktiniu būdu klasėje, o kiti likusieji dėl tam tikrų priežasčių mokosi namuose. Galima pabrėžti, kad šis aspektas buvo aktualus Covid-19 pandemijos laikotarpiu dėl dažnų susirgimo atvejų ir saviizoliacijų. Masalnikova et. al (2021, p. 391) taip pat akcentuoja, kad hibridiniam ugdymui reikalingos tokios techninės priemonės kaip spartus internetas, Wifi tinklas, interaktyvios lentos, vietinio tinklo serveriai, nešiojamieji ir planšetiniai kompiuteriai. Hibridinio ugdymo metu pasikeičia mokytojų, mokinių bei tėvų sąveikos pobūdis ir atsiranda glaudesnio bendradarbiavimo poreikis. Masalnikovos et. al (2021, p. 391) atlikto tyrimo metu išryškėjo socialinis aspektas, kad mokiniai dažnai neturi priėmimo prie hibridinio ugdymo ir tam reikalingų techninių priemonių. Kitas nustatytas svarbus aspektas, kad hibridinio ugdymo metu turi būti keičiamas ugdymo turinys, ieškoma būdų kaip sujungti didaktinę medžiagą, informacines technologijas, kad mokiniams šis mokymo modelis būtų prieinamas visapusiškai. Skiriamos tokios hibridinio ugdymo formos: struktūruotas, nestrukūruotas, savarankiškas ir bendradarbiaujant su tėvais. Galima teigti, kad hibridinis ugdymas reikalauja pedagogų išankstinio didaktinio pasiruošimo, skaitmeninio turinio, bendravimo ir bendradarbiavimo įrankių, informacinių

technologijų panaudojimo kompetencijos tobulinimo, glaudesnio ryšio su tėvais. Tai įrodo bendradarbiavimo reikmę ir svarbumą šiandieninėje švietimo sistemoje.

Kai mokykla pradeda organizuoti nuotolinį ar hibridinį ugdymą turi vykti pokyčiai šiose veiklos srityse:

- informacinių technologijų infrastruktūra;
- skaitmeninis mokymosi turinys;
- skaitmeninės kompetencijos ir testinis profesinis tobulėjimas;
- mokymas, mokymasis ir vertinimas skaitmeninėje erdvėje;
- pagalbos sistema mokiniams ir mokytojams;
- partnerystė, bendradarbiavimas ir tinklaveika;
- kokybės užtikrinimas (Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė, 2021, p. 9).

Vadinasi, nuotolinis ar hibridinis ugdymas iš esmės keičia mokyklų strategijas, valdymą, administravimą, informacinių technologijų infrastruktūrą. Taip pat pedagogai turi nuolat tobulinti skaitmeninę kompetenciją, atnaujinti žinias ir savo gebėjimus dirbti skaitmeninėje erdvėje. Turi būti sukurta pagalbos sistema tiek mokytojams, tiek mokiniams ir jų tėvams mokytis kokybiškai nuotoliniu ar hibridiniu būdu. Svarbu lygiavertiškumas, partnerystė ir bendradarbiavimas, taip užtikrinamas kokybiškas mokinių ugdymas. Galima teigti, kad visi ugdymo dalyviai turi užimti aktyvių, lygiavertiškų, partneriškų ir bendradarbiaujančių vaidmenų poziciją.

Hibridinio ugdymo sąvoka gan naujas reiškinys Lietuvoje, tad galima remtis kitų šalių patirtimi, idėjomis. Tokios šalys kaip Taivanas, Pietų Korėja ir Estija turi didelę patirtį ugdant mokinius hibridiniu būdu. Remiantis šių šalių patirtimis išryškėjo pagrindiniai iššūkiai susiję su hibridiniu ugdymu kaip infrastruktūros diegimas, naujų mokymo metodų taikymas, mokinių ir tėvų informacinių technologijų valdymo įgūdžių ugdymas, programų pritaikymas, skaitmeninio turinio kokybės ir prieigos užtikrinimas, tėvų įtraukimas į ugdymo procesą (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 10). Estija yra viena iš lyderių pagal inovatyvumo švietimo procese rodiklius. Galima būtų akcentuoti kelis svarbius aspektus. Kaimyninė šalis buvo viena pirmųjų pasaulio valstybių, kuri prieigą prie interneto pripažino žmogaus teise ir labai daug investavo į skaitmeninę ugdymo sistemą, informacinių technologijų panaudojimo ir valdymo galimybes, infrastruktūrą. Taip pat mokyklose buvo anksti pradėta diegti skaitmenines mokymosi priemones, aplinkas, elektronines knygas ir dienynus (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 11). Remiantis šiais teiginiais galima teigti, kad pasaulinė Covid-19 pandemija Estijai nesukėlė pernelyg daug iššūkių švietimo ugdymo sistemoje ir savo pasiekimais bei patirtimi gali pasidalinti su kitomis šalimis. Taip pat svarbu paminėti naujausius PISA

reitingus, kuriuose Estijos moksleiviai Europoje užėmė pirmąją vietą skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų kategorijose. 2018 m. atliktame Ekonominės plėtros ir bendradarbiavimo organizacijos (EBPO) Tarptautiniame penkiolikmečių pasiekimų tyrime (PISA) Estijos mokiniai pasirodė kaip vieni geriausių Europoje, o pasaulyje pagal surinktus taškus gamtamokslio raštingumo srityje juos aplenkė tik Japonijos ir Singapūro mokiniai (Crato, 2020, p. 106).

Dirbant hibridiniu būdu reikalaujama kitokio pasiruošimo nei organizuojant nuotolinį ar mišrųjį ugdymą. Būtina tam tikra infrastruktūra klasėje, parinkti tam tikri vertinimo, įsivertinimo ir refleksijos metodai bei paruošti pamokų planų scenarijai (Dhawan, 2020, p. 12). Vadinasi, mokyklos vadovams svarbu nepalikti vieno pedagogo, o skatinti kolegialų bendradarbiavimą, dalijimąsi gerąja patirtimi, skirti didesnę dėmesį skaitmeninių įgūdžių tobulinimui. Taip pat labai svarbu palaikyti mokytojų iniciatyvas, stiprinti profesinį potencialą bei asmeninę ūgtį. Taigi, galima teigti, kad šis ugdymo organizavimo būdas yra sudėtingesnis ir reikalaujantis daugiau pastangų, pasiruošimo ir kolegialaus bendradarbiavimo ne tik tarp mokyklos bendruomenės, bet ir tarp kitų ugdymo įstaigų. Barron, Cabo, Ciarrusta & Najar (2021, p. 7) teigia, kad hibridinį ugdymą sieja trys pagrindiniai aspektai:

- laikas;
- vieta;
- ugdymo būdas.

Vadinasi, hibridinio ugdymo metu mokiniai mokosi tuo pačiu laiku tik iš skirtingų vietų, parenkant tam tinkančius mokymo(si) būdus bei skaitmenines priemones. Ugdymo būdas skirstomas į dvi pagrindines bendravimo kryptis:

- ribotas dalyvavimas;
- aktyvus dalyvavimas (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 7-8).

Nacionalinės švietimo agentūros leidinyje „Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė“ (2021, p. 9) ribotas dalyvavimas apibūdinamas, kai mažesnė mokinių dalis mokosi klasėje, o didesnė – namuose. Ugdymo metu visi mokiniai mokosi individualiai, grupinės užduotys nėra pateikiamos. Aktyvus dalyvavimas apibūdinamas, kai mokiniai atlieka kartu visas užduotis ir turi galimybę bendrauti su savo klasės draugais informacinių technologijų pagalba. Šią komunikaciją turi užtikrinti pedagogas. Čia galima paminėti bendrą klasės bendravimo techniką ir individualią mokytojo. Šiuolaikinės skaitmeninės technologijos siūlo įvairius bendravimo būdus („Microsoft Teams“, „Google Classroom“, „Zoom“ ir kt.), mokymosi stilius ir leidžia patiems mokytojams kurti internetinius kursus („Edtech“, „Moodle“) (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 12). Hibridinis ugdymas neįsivaizduojamas be pedagogo ir mokinio bendravimo bei bendradarbiavimo pamokų metu. Pagal

leidinio „Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė“ (2021, p. 8) analizę, mokytojas su mokiniais bendrauja informacinių technologijų pagalba ir apima keletą vienu metu komunikacijos rūšių. Remiantis šiuo leidiniu galima plačiau aptarti šiuos komunikacijos būdus. Pirmas būdas, kurį užtikrina pedagogas, kai klasėje esantys mokiniai bendrauja ir su mokytoju, ir su už ekrano esančiais vaikais. Šį bendravimą turi užtikrinti specialios techninės priemonės. Antras būdas, kai pedagogas bendrauja su klasėje ir namuose esančiais mokiniais. Trečia rūšis, kai mokytojas ugdo mokinius tiek klasėje esančius, tiek namuose ir užtikrina galimybę bendrauti tarp mokinių klasėje, ir tarp vaikų namuose. Galima teigti, kad pedagogas vedamas pamokas hibridiniu būdu gali rinktis sau ir mokiniams tinkančius komunikacijos būdus.

Pedagogams vedant hibridines pamokas bendravimas ir bendradarbiavimas vyksta informacinių komunikacinių technologijų pagalba (toliau – IKT). IKT grįstas mokymasis – elektroninio mokymosi modelis, kai mokymosi veiklos paremtos įvairių IKT priemonių naudojimu realioje ir virtualioje erdvėje (Enciklopedinis kompiuterijos žodynas, 2008). Mokykloje IKT yra viena reikšmingų ugdymo proceso kokybės gerinimo sąlygų, darančių įtaką:

- mokyklos kultūrai,
- keičiančių tradicinį mokymosi stilių,
- leidžia didinti ugdymo proceso efektyvumą,
- praturtina ugdymo(si) aplinką,
- padeda naudotis naujausiais ištekliais ir integruoti įvairias temas,
- ugdo kritinio mąstymo gebėjimus,
- taikyti aktyvaus mokymo(si) metodus,
- išryškinti individualius vaiko gebėjimus ir kt. (Strazdienė, Eirošė ir Norvilienė, 2018, p. 32).

Galima teigti, kad visi šie išvardinti aspektai turi didelę reikšmę hibridinio ugdymo organizavimui bei pamokų planavimui. Vadinasi, IKT taikymas kasdieninėje veikloje tobulina ne tik pedagogų skaitmeninę kompetenciją, bet ir pačių besimokančiųjų. Galima teigti, kad mokiniai tampa atsakingi už savo mokymąsi ir ugdo mokėjimo mokytis kompetenciją, kuri labai naudinga šiuolaikiniams vaikams. IKT efektyvina ugdymo procesą ir padeda siekti geresnių rezultatų tiek mokytojams, tiek mokiniams (Labutė ir Žemaitaitytė, 2015, p. 293). Tai labai svarbu abipusiam kokybiškam bendradarbiavimui, užsibrėžtų tikslų įgyvendinimui. Labutė ir Žemaitaitytė (2015, p. 300) išskiria demonstravimo, eksperimentavimo, imitavimo priemonių teikiamus privalumus.

**Vienu metu galimybė derinti
kelis informacijos perteikimo
būdus: tekstą, garsą ir
vaizdą;**

**Valdyti stebimą vaizdą jį
sustabdant, pakartojant,
padidinant ar sumažinant;**

**Pateikti mokiniams
laboratorinius eksperimentus
ekrane;**

**Konstruoti įvairiausių
modelius, mokytojai
nesirūpinant nei saugumo
technika, nei prietaisais, nei
medžiagomis (Labutė ir
Žemaitaitytė, 2015).**

2 pav. IKT priemonių privalumai

Sudaryta autorės pagal: Labutė ir Žemaitaitytė, 2015.

Galima pabrėžti, kad IKT užima ypatingą vaidmenį mokinių ugdymosi procese tiek tradiciniu būdu, tiek hibridiniu. Pradinis ugdymas yra grįstas žaidybiniais elementais, todėl organizuojama veikla turi būti interaktyvi, inovatyvi, įtraukianti ir atitinkanti mokinių skirtingus gebėjimus, poreikius bei interesus. Dėl šių argumentų hibridinio ugdymo organizavimo procese svarbu parinkti tinkamas IKT ir jų teikiamas galimybes. Pagrindinis informacinių technologijų (toliau – IT) tikslas modernizuoti ugdymo procesą ir sudaryti palankias sąlygas siekti ugdyti svarbius visaverčiam gyvenimui žinių visuomenėje gebėjimus, atnaujinti mokymo turinį ir integruoti naujas žinias, taikyti naujus mokymo metodus, formuoti naują darbo kultūrą (Lukošius, Erminas, Alšauskas ir Gotautienė, 2020, p. 267). Tai ypatingai aktualu dėl šiuo metu vykstančių ugdymo turinio atnaujinimo procesų. Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo (2012) pažymima, kad nacionaliniu ir tarptautiniu mastu švietimo sistemai ir kiekvienai ugdymo įstaigai keliama vis aukštesni kokybės standartai, reikalavimai ugdymo(si) aplinkai, šiuolaikinėms mokymo(si) priemonėms, informacinių technologijų plėtrai. Svarbu paminėti, kad mokiniai nėra tik vartotojai, jie tampa atradėjais, kūrėjais, novatoriais, o tai jiems suteikia pasitikėjimo savimi, skatina domėtis pasauliu, įgyti naujų žinių, gal netgi patiems sukurti kažką naujo ir neįprasto. Vadinasi, IKT hibridiniame ugdyme ne tik padeda mokiniams įsitraukti į mokymosi procesą, bet ir sudaro galimybes tą procesą pagerinti, tobulinant savo gebėjimus, ugdymosi rezultatus ir skaitmeninę kompetenciją. Pagal Armstrong (2021, p. 5) hibridinis

ugdymas gali turėti teigiamos įtakos mokinių pažangos ir pasiekimų skirtumų sumažinimui ateityje. Tai įrodo hibridinio ugdymo svarbumą ir ateities perspektyvas švietimo ugdymo sistemoje.

Galima paminėti, kad XXI amžiaus antras dešimtmetis yra spartaus technologijų vystymosi amžius. Ugdymas, jo turinys, priemonės sparčiai kinta, o tai įtakoja vaikų ir jaunimo pasaulėžiūrą. Targamadzė (2014, p. 95), teigia, kad Z karta gali būti vadinama skaitmeninės ar virtualios aplinkos vaikais. McCrindle (2018, p. 56) visus gimusius po 2010 m. vadina Alfa karta, kuri yra technologiškai raštinga, vienu metu geba atlikti kelias užduotis, bet sunku susikonscentruoti ir susitelkti ilgesnį laiką. Galima teigti, kad Z karta yra atvira naujovėms, iššūkiams ir jau pradeda dirbti jaunaisiais pedagogais. Alfa kartos vaikai gimę technologijų apsuptyje, pirmenybę teikia vaizdumui, video turinio kūrimui, tyrinėjimams bei ieškojimams savęs. Taip pat jiems trūksta motyvacijos mokytis, nes žino, kad per kelias sekundes galima internete surasti visą reikalingą informaciją. Vadinasi, pedagogui nebeužtenka išmanyti savo mokomo dalyko sritį, bet privalu būti atviram naujovėms, nebijoti iššūkių, gebėti atliepti skirtingų gebėjimų mokinių poreikius, tapti klasės ir mokyklos lyderiu.

Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo (2012) teigiama, kad lyderystė yra labai svarbi ateities dalis. Vadinasi, švietimo ugdymo sistema neatsiejama nuo globalizacijos, inovacijos ir skaitmeninių technologijų plėtros pasaulyje. Pasak Merfeldaitės, Prakapo ir Railienės (2020, p. 11) būtent nuotolinis ugdymas išryškino kai kurių pedagogų lyderystę. Galima teigti, kad nuotolinio ir hibridinio ugdymo iššūkiai turėjo teigiamos įtakos pedagogų profesinėms kompetencijoms, asmeninėms savybėms, lyderystės apraiškai. Tiek mokslininkai, tiek švietimo politikos formuotojai ir praktikai vis labiau pritaria, kad šiuolaikinis mokytojas turi tapti lyderiu tobulinant ugdymo turinį, renkantis mokymo ir mokymo(si) metodus, dirbant darbo grupėse, dalyvaujant mokyklos renginiuose ir ugdant mokinius hibridiniu būdu. Tikroji galia pagerinti mokinių pasiekimus yra mokytojo rankose, tiesiog jam reikia patikėti (pavesti) naujas atsakomybes ir leisti būti atsakingam už vykdomus pokyčius (Lambert, 2011, p. 26). Viena iš pagrindinių lyderystės idėjų – daryti poveikį (Nedzinskaitė, 2013, p. 3). Taigi, pedagogas lyderis bendraudamas su mokiniais turi didelę įtaką skatinti juos siekti geresnių ugdymosi rezultatų, asmeninės pažangos, savimotyvacijos bei suteikdamas laisvę savęs ieškojimams, atradimams, tyrinėjimams. Pagal Nedzinskaitę (2013, p. 7), pedagogo darbas lyg tam tikra misija bei duoklė žmonijai ir ateitiems kartoms. Galima teigti, kad mokytojai lyderiai turi gebėti dirbti komandoje, nebijoti iššūkių, vadovauti projektinei veiklai, nebijoti eksperimentuoti ir išbandyti vis naujus mokymo metodus. Taip pat pedagogas lyderis turi būti parengtas nuolatiniam mokymuisi, kūrybiškumui, bendruomenės sutelkimui, profesinių kompetencijų tobulinimui. Hibridinis ugdymas tokiam procesui sudaro palankias sąlygas.

Apibendrinant galima teigti, kad hibridinis ugdymas yra naujas reiškinys Lietuvoje. Ši ugdymo forma vyksta taikant tradicinio ir nuotolinio mokymo strategijas, kai vienu metu dalis mokinių mokosi namuose, o kita mokykloje. Šiam ugdymo proceso organizavimui reikalingas atsakingas išankstinis pedagogų pasiruošimas, pritaikyta skaitmeninė įranga, infrastruktūra bei geras interneto ryšys. Šis ugdymo organizavimo būdas yra sudėtingesnis ir reikalaujantis daugiau pedagogo pastangų, laiko sąnaudų bei kolegialaus bendradarbiavimo ne tik tarp mokyklos bendruomenės, bet ir tarp kitų ugdymo įstaigų. Šis ugdymo organizavimo modelis nėra reglamentuotas Lietuvos teisinėje bazėje. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima įžvelgti hibridinio ugdymo, mokytojų lyderystės apraiškos ir IKT naudojimo sąsajas. Pedagogai kaip šio proceso moderatoriai turi nuolat tobulinti skaitmeninio raštingumo įgūdžius, mokytis informacinių technologijų, domėtis inovatyviomis naujovėmis ir nebijoti iššūkių. Taip pat įvertinus sparčiai modernėjančią pasaulį galima teigti, kad švietimo sistema turi prisitaikyti prie kintančių naujovių, o ugdymas turi tapti kuo efektyvesnis. Būtina atliepti šiuolaikinių mokinių poreikius, išmanyti hibridinio ugdymo galimybes ir galimas ateities perspektyvas, nes nuo to priklauso mūsų visų ateitis.

1.2. Hibridinio ugdymo ir pradinė klasių pedagogų kompetencijų sąsajos

Šiandieniniai švietimo ugdymo iššūkiai reikalauja taikyti netradicines ugdymo formas ir mokymo metodus, nuolat tobulinti ir atnaujinti savo žinias bei gebėjimus ugdyti įvairių polinkių turinčius mokinius. Pedagogas nuolat susiduria su įvairiais iššūkiais, naujovėmis, kintančiais poreikiais. Tad norint juos visus patenkinti reikia įgyti šių dienų aktualijoms reikalingų įgūdžių ir kompetencijų. Pedagogo darbe skaitmeninės priemonės neatsiejama dalis kiekviename žingsnyje, tad norint išugdyti mokinių skaitmeninį raštingumą, būtina patiems mokytojams įgyti reikiamų skaitmeninių kompetencijų (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 4). Toliau bus atskleistos svarbios pedagogo profesijos kompetencijos, kurios padeda mokytojui dirbti ir bendradarbiauti su tėvais hibridinio ugdymo procese. Taip pat bus apžvelgta tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu sukurtų sistemų, nurodančių pedagogų skaitmeninės kompetencijos aspektus bei padedančių įvertinti turimas kompetencijas, identifikuoti ugdymo poreikius. Viena iš jų – „DigCompEdu“ Europoje mokslškai pagrįsta sistema, padedanti šalims susikalbėti viena kalba bei dalintis gerąja patirtimi apie diegiamas regionines, tarptautines priemones bei mokymo programas (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 4). Jos pagrindinė funkcija sukurti pedagogų bendrą Europos skaitmeninių kompetencijų visumą ir suteikti bendrą nuorodų sistemą. Galima teigti, kad inovacijų ir technologijų sparta lėmė skaitmeninės visuomenės atsiradimą. Norint kokybiškai ugdyti XXI

amžiaus mokinių kompetencijas, reikalingos sudėtingos ugdymo formos (Darling–Hammond ir kt., 2017). Vadinasi, pedagogams reikalingos galimybės mokytis ir tobulinti savo turimus įgūdžius. Pradinis ugdymas turi atsižvelgti į šiuolaikinių (skaitmeninių) mokinių ypatumus, tam, kad būtų geriau pritaikytas ugdymo turinys jų poreikiams, kompetencijoms tobulinti.

Mokslinėje literatūroje ir tyrimuose galima rasti nemažai įvairių mokytojo profesinės kompetencijos skirstymo modelių, kurie išskiria šias pedagogui reikalingas kompetencijas:

- bendrakultūrinė, profesinė, bendrosios ir specialiosios kompetencijos (Dėl Reikalavimų mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms patvirtinimo, 2019).
- mokymosi, socialinė, edukacinė ir technologijų valdymo kompetencijos (Huda et al, 2017, p. 72).
- turinio ir pedagoginių žinių, emocinės – motyvacinės, sprendimų priėmimo ir profesinio vertinimo bei nuolatinio mokymosi kompetencijos (Révai & Guerriero, 2017, p. 49).

Švietimo sistemoje vykstančios reformos suponuoja pedagogų aukštesnius profesinius reikalavimus. „Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo“ apraše (2007) išskiriami mokytojų gebėjimai, kurie labai svarbūs dirbant ne tik tradiciniu, bet ir hibridiniu būdu. Taip pat ugdant skirtingų gebėjimų mokinius bei taikant modernias ugdymo technologijas. „Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo“ apraše (2007) išskiriamos keturios pagrindinės pedagogo kompetencijos:

- bendrakultūrinė;
- profesinė;
- bendroji;
- specialioji.

Toliau bus apžvelgtos kiekviena iš jų. Remiantis „Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo“ aprašu (2007) bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas. Mokytojas turi gerbti ugdytinių socialinį, kultūrinį, kalbinį ir etninį tapatumą, dalyvauti visuomenės ir švietimo kaitos procesuose naudojant socialinių, gamtos mokslų, naujų technologijų pasiekimus ir atliepti modernėjančios visuomenės iššūkius ir kt. Mokytojo profesines kompetencijas sudaro informacinių technologijų panaudojimo, ugdymosi aplinkų kūrimo, dalyko turinio planavimo ir tobulinimo, mokymo(si) proceso valdymo gebėjimai ir kt. Bendrąsias kompetencijas sudaro komunikacinė ir informacijos valdymo, bendravimo ir bendradarbiavimo, tiriamosios veiklos, reflektavimo ir mokymosi mokytis, organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo gebėjimai ir kt. Specialiosios kompetencijos – mokytojo žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos, požiūriai ir kitos asmeninės savybės,

sąlygojančios sėkmingą jo veiklą konkrečiame ugdymo turinio koncentre/srityje (Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo, 2007).

Šiuo metu ypač pabrėžiamos pedagogo profesijos kompetencijos, asmeninės savybės, novatoriškumas, inovatyvumas, lyderystės apraiškos (Daukila, Mičiulienė, Kovalčikienė ir Kasperiūnienė, 2016, p. 26). Vadinasi, mokytojui nebeužtenka išmanyti savo dalyką ir atlikti savo tiesiogines pareigas. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikį, bendradarbiaujant su mokinių tėvais tyrinėjo Ticha, Abery & Johnstone (2018). Tyrime akcentuojama, kad pasaulyje ir švietimo sistemoje vykstantys procesai įtakoja mokytojo profesijos kompetencijas nuolat atnaujinti ir tobulinti. Galima teigti, kad pedagogui svarbu nuolat tobulėti, atnaujinti turimas žinias ir gebėjimus, aktyviai dalyvauti įvairiuose mokymuose bei seminaruose. Toliau bus aptartos plačiau bendravimo ir bendradarbiavimo, ugdymosi aplinkų kūrimo, informacinių technologijų panaudojimo kompetencijos.

Informacinių technologijų panaudojimo kompetencija. Šią pedagogo profesinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas. Mokytojui svarbu mokėti naudoti kompiuterio techninę ir programinę įrangą, pagrindines interneto paslaugas mokymo(si) procese, rengiant tekstinę ir vaizdinę informaciją. Taip pat svarbu ugdyti mokinių informacinę kultūrą sistemingai plėtojant jų kompiuterinį raštingumą, laikantis etinių ir higieninių darbo su kompiuteriu reikalavimų (Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo, 2007). Tyrimo rezultatai parodė, kad ugdymo įstaigose trūko priimtų IT sprendimų nuotoliniam ugdymui, pedagogų pasirengimo dirbti nuotoliniu būdu ir skirtingų kompetencijų gebėjimai tiek pačių mokytojų, tiek mokinių (Merfeldaitė, Prakapas ir Railienė, 2020, p. 12). Vadinasi, šiuolaikiniam pedagogui visgi trūksta tam tikrų gebėjimų ir kompetencijų. Tad šiuo metu informacinių technologijų panaudojimo kompetencija tampa itin aktualia ir reikšminga. Galima teigti, kad pedagogas turi išmanyti skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes ir jų valdymo ypatumus.

Šių dienų kontekste ši kompetencija yra labai aktuali. Šiuolaikinis mokytojas turi būti novatoriškas, inovatyvus, privalu gerai išmanyti IT technologijas ir tikslingai mokėti jomis naudotis. Taip pat nebijantis naujovių, iššūkių, eksperimentuoti, išbandyti modernias ugdymo technologijas mokymo procese. Šiuolaikinės technologijos padeda mokytis ne tik mokiniui, bet ir mokytojui. Tai labai palengvina pedagogų darbą, padidina mokymosi efektyvumą, pajvairina pamokas ir labiau įtraukia mokinius į pamokų veiklas. Pedagogai dirbdami hibridiniu būdu tobulina informacinių technologijų panaudojimo kompetenciją. Skaitmeninių technologijų plėtra stipriai išsiplėtė mūsų gyvenime, pradedant nuo laisvalaikio, darbo iki švietimo ugdymo sistemos. Deja, tai neužtikrina reikiamų įgūdžių efektyviai naudoti informacines technologijas (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 12). Vadinasi, visiems piliečiams būtina

suteikti reikiamų žinių, įgūdžių, gebėjimų ir kompetencijų naudoti skaitmenines technologijas. „Ši poreikį patenkina 2016–2017 m. atnaujinta Europos skaitmeninių kompetencijų sistema („DigComp“), nes ji suteikia struktūrą, Europos piliečiams leidžiančią geriau suprasti, ką reiškia būti raštingiems skaitmeniniu požiūriu, įvertinti ir toliau tobulinti savo skaitmenines kompetencijas” (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 12). Galima teigti, kad ši sistema palengvina kompiuterinio raštingumo įgūdžių susiformavimą, įsivertinimą bei tobulėjimą. Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“ (2017, p. 15) išskiria tokias pedagogo kompetencijas kaip profesinės, pedagoginės ir mokinių. Mokytojų darbas ne tik išugdyti atsakingą, orią ir savimi pasitikinčią asmenybę, bet ir turi gebėti demonstruoti kompiuterinio raštingumo gebėjimus, kūrybingai panaudoti skaitmenines technologijas. Pedagogai ugdymosi proceso skatintojai, motyvatoriai, „todėl be bendrųjų gyvenimui ir darbui reikalingų skaitmeninių kompetencijų mokytojams būtinos su jų profesija susijusios skaitmeninės kompetencijos, leidžiančios mokymo procese efektyviai naudoti skaitmenines technologijas” (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 15). Galima teigti, kad mokytojui sudėtinga šiais laikais būti autoritetu, pavyzdžiui savo mokiniams be šiuolaikinių technologijų, gebėjimų naudotis skaitmenine įranga ir kt. Tai neigiamai atlieptų mokytojų ir mokinių bendravimui ir bendradarbiavimui bei mokymosi motyvacijai.

Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija. Ši kompetencija priklauso pedagogo bendrosioms kompetencijoms ir ją sudaro mokėjimas bei sugebėjimas. Pedagogas turi gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairių kultūrų asmenimis darbo ir socialinėje aplinkoje, skatinti aktyvų mokinių bendravimą bei bendradarbiavimą klasėje, bendradarbiauti su kolegomis ir kitais ugdymo įstaigos darbuotojais. Taip pat svarbu bendradarbiauti su mokinių tėvais, pripažįstant jų teises ir pareigas (Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo, 2007). Pedagogo darbe reikšmingą vietą užima bendravimo su tėvais proceso organizavimas, kuriame viena iš svarbiausių sudėtinių dalių yra tėvų susirinkimai (Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė, 2017, p. 88). Vadinasi, pasiruošimas susitikimui su tėvais hibridiniu būdu yra labai atsakingas ir kruopštus darbas, kadangi pedagogas turi ne tik perduoti reikšmingą informaciją, bet ir gebėti per nuotolį užmegzti santykius su tėvais, gauti atgalinę ryšį. Darbo autorės teigimu, vedant tėvų susirinkimus hibridiniu būdu svarbu iš anksto sudaryti susirinkimo planą, užsibrėžti tikslą, pasiruošti mokomąją medžiagą (skaidrės, švietėjiška informacija ir kt.), pritaikyti infrastruktūrą, skaitmenines priemones. Tad bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencijos trūkumas neigiamai atlieptų kokybiškam bendradarbiavimui su tėvais, šiltiems ir abipuse pagarba paremtiems santykiams. Bendradarbiavimas su tėvais bei mokiniais yra svarbus ne tik formaliose veiklose, bet ir neformaliose. Pedagogo darbas neturėtų apsiriboti vien tik pamokomis, būtina, kad bendradarbiavimas

vyktų per renginius, išvykas, būrelius ir įvairius kitus mokyklos projektus. Neformaliojo ugdymo metu vaikai įgauna pasitikėjimo savimi, atranda naujų pomėgių, užsiėmimų, lavina kūrybiškumą bei saviraišką. Tai ypatingai svarbu mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau SUP), jų emocinei raidai bei psichologinei būklei. Mokytojas turi gebėti įtraukti mokinius į visas ugdomasias veiklas, atrasti tam tinkančius ugdymo metodus bei skatinti jų bendravimą ir bendradarbiavimą su klasės draugais (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 28). Svarbu įtraukti visus mokinius į ugdomasias veiklas, nes jie yra mokyklos bendruomenės dalis ir visuomenės ateitis. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas ugdo ne tik tarpusavio pagalbos svarbumą, formuoja pasitikėjimą, atvirą mąstymą, bet ir lemia mokinių ugdymosi rezultatus bei visos mokyklos sėkmę (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 8). Galima teigti, kad kartu organizuojami renginiai padeda išmokti konstruktyviai spręsti iškilusias problemas, skatina bendrystę, partnerystę, abipusę pagarbą bei pozityvumą. Bendravimas su skirtingų kultūrų, pažiūrų tėvais bei konfliktų sprendimas lavina pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo kompetenciją. Tėvų dalyvavimas mokinių neformaliojo ugdymo veiklose labiau skatina tėvų ir pedagogų bendravimą, kuris neapsiriboja tik dalykiškumu, o įgauna pagarbų ir šiltą santykį. Taip pat mokiniai matydami tokius teigiamus pavyzdžius išmoksta aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime ir laisviau bendrauti su savo bendraamžiais. Taip pat galima paminėti bendrus žygius, išvykas, ekskursijas ar edukacinius užsiėmimus kartu su tėvais. Pedagogo bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencijos stoka neatlieptų mokinių, turinčių skirtingų poreikių bei polinkių, nuoširdaus bendradarbiavimo su jų tėvais.

Ugdymosi aplinkų kūrimo kompetencija. Ši kompetencija priklauso pedagogo profesinėms kompetencijoms ir ją sudaro mokėjimas bei sugebėjimas. Pedagogas turi gebėti sukurti saugią, mokinio emocinį, socialinį, intelektualinį, dvasinį vystymąsi palaikančią ugdymosi aplinką, saugiai ir veiksmingai pritaikyti fizinę erdvę, naudoti informacijos ir komunikacijos technologijas, įrankius. Taip pat turi gebėti kurti pokyčiams palankią ugdymosi aplinką, kurioje mokinys jaustųsi saugus, ir pasitikintis savimi bei kitais (Dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo, 2007). Vadinasi, labai svarbu kurti toleranciją ir bendradarbiavimą skatinančią aplinką, kurioje mokiniai turėtų galimybę rodyti iniciatyvą, veikti savarankiškai bei atsiskleistų jų geriausios pusės. Dirbant su mokiniais svarbu naudoti verbalinius ir neverbalinius komunikavimo būdus, skatinant jų bendravimą bei bendradarbiavimą mokyklos gyvenime. Taip pat galima teigti, kad pamokų metu svarbu tiksliai išsiskirti uždavinį, įdomiai pateikti temą, užduotis pritaikyti kiekvienam pagal mokinių galimybes bei polinkius, parinkti tinkamus vertinimo, įsivertinimo ir refleksijos metodus. Galima paminėti ugdomų vertybinių nuostatų svarbą pamokų metu. Pagarba žmonėms ir pasauliui, supratimas, kad kiekvienas žmogus yra tapatus, turi savo

vaidmenį visuomenėje ir turi atsakingai atlikti savo pareigas. Suvokimas, kad visi esame vienos šalies piliečiai skatina gebėjimą suprasti kitų žmonių poreikius ir skatina empatiją bei patriotiškumą. Pamokos metu taikomi metodai bei veiklos skatina savęs ir kitų supratimą, didina vaikų savimotyvaciją, socialinį sąmoningumą, atsakingą sprendimų priėmimą. Mokiniai mokosi konstruktyviai bendradarbiauti siekiant bendro tikslo, kurti ir palaikyti draugiškus santykius (ypatingai svarbu mokiniams, turintiems SUP). Pamokos metu mokinių bendravimo ir bendradarbiavimo kompetenciją padeda ugdyti tokie veiksniai kaip klasės klimatas, suplanuota veikla, naudojamos aktyvinančios ugdymo formos (žaidimai, grupinis darbas, diskusija), pamokos turinį praturtina įdomiai pateikta tema bei suteikta erdvė mokinių iniciatyvoms. Taigi, hibridiniame ugdyme dar svarbiau apgalvoti ir pritaikyti mokiniams tinkamą ugdymosi aplinką.

- Klasės aplinka ir veiklos pamokos metu daro įtaką klasės klimatui bei mokinių santykiams;
- Ugdymosi veiklos įdomios, individualizuotos ir taip įtraukia kiekvieną vaiką (ypatingai mokinius su SUP);
- Mokiniai dirbdami grupelėse ir porose išmoksta bendrauti ir bendradarbiauti; visa klasė susitelkia;
- Žaidimai sutelkia siekti bendrų tikslų, suteikia geras emocijas bei pagyvina pamoką;
- Pokalbio ir diskusijos metu mokiniai išmoksta konstruktyviai spręsti ginčus ir konfliktus;
- Refleksija skatina drąsiai išsakyti savo jausmus ir mintis, skatina mokinius reflektuoti, augina emocinį intelektą (Žibėnienė ir Indrašienė, 2017, p. 137).

Galima teigti, kad aplinka turi būti saugi, erdvi, funkcionali, žaisminga, estetiška ir mobili. Ji skatina vaikų aktyvumą, kūrybiškumą ir žingeidumą. Mokiniai turi turėti galimybę kurti iš aplinkoje esančių daiktų ir priemonių. Tai padeda ugdytis vaikų bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams. Pradinio ugdymo ugdymo aplinka turi būti papildyta inovatyviomis priemonėmis – interaktyviais ekranais, šviesos stalais, planšetiniais kompiuteriais ir kt. Ugdymosi aplinka turi demonstruoti, kad vaikas yra laukiamas ir sudaromos sąlygos mokiniui intuityviai suvokti, kad juo rūpinamasi ir yra gerbiamas. Svarbu kiekvieną mokinį priimti kaip asmenybę, individualybę bei sukurti tokį psichologinį klimatą ir aplinką, kuri būtų paremta pozityvumu bei teigiamomis nuostatomis į mokinių kitoniškumą. Tad pedagogui labai svarbu nuolat atnaujinti ir tobulinti savo žinias ir gebėjimus.

Mokytojas turi pasitelkti ugdymosi aplinkų kūrimo kompetenciją organizuojant mokinių, turinčių SUP, ugdymą. Viena iš strategijų, galėtų būti kartu su mokinių tėvais organizuojamos pamokos, gerinama ugdymosi aplinka ar pasirenkama netradicinė mokymosi vieta (mokyklos kiemas, parkas,

ekskursija ir kt.). Mokiniams, turintiems SUP, turi būti skirtos poilsio, vienatvės, nusiramino erdvės, sensoriniai kambariai. Ugdymas pasitelkiant išmaniąsias technologijas, modernias ugdymosi aplinkas yra kur kas įdomesnis, įtraukiantis ir naudingesnis. Turi būti pasitelkta multisensorinė aplinka, kuri atliepia individo ar grupės įvairius edukacinius – akademinius, emocinius, elgesio – poreikius trimis būdais:

- integruota erdvė;
- motyvuojantys ir prasmingi įrankiai, tinkama aplinka;
- savęs pažinimas ir savirealizacijos, savireguliacijos būdai (Bilbokaitė, 2012, p. 159).

Edukacinės erdvės – tai galimybė išplėsti, pagilinti ir iliustruoti ugdymo turinį, teoriją susieti su praktika, atliepti skirtingų mokinių poreikius ir gebėjimus (Makarskaitė – Petkevičienė, 2018, p. 82). Vadinasi, tai idėjos papildomoms ugdymosioms veikloms, neformaliai švietimui, įtraukiamam ugdymui. Tėvai suprātę, kad ugdymosi aplinka turi įtakos mokinių akademiniams pasiekimams, emocinei ir fizinei būklei, labiau įsitrauks į ugdymų veiklų organizavimą ir prie mokymosi aplinkos gerinimo. Bendradarbiavimo proceso metu mokiniams, turintiems SUP, svarbi fizinė ugdymosi aplinka, kuri reikalinga nusiramimui, atsipalaidavimui ir pailsėjimui. Taigi, bendradarbiaujant su tėvais galima pritaikyti ir individualizuoti fizinę ugdymosi aplinką (apšvietimas, sėdėjimo pozicija, tylos zona ir kt.), nes tėvai geriausiai pažįsta savo vaiką ir žino jo sensorinius ypatumus. Seni ugdymosi būdai ir infrastruktūra nebeatitinka šiandienos poreikių, todėl esamomis sąlygomis nepavyksta sudominti vaikų mokslui ir neužtikrinama teikiamų ugdymo paslaugų kokybė. Vaikai yra smalsūs ir bet kuris iš jų turi įgimtą poreikį bandyti, išmokti, tobulėti, patirti, eksperimentuoti. Tačiau jie jau ir kitokia karta, nuo mažens auganti apsupta išmaniųjų technologijų, tad ir motyvuoti juos reikia kitaip. Ugdymas pasitelkiant skaitmenines technologijas, modernias mokymo aplinkas yra kur kas įdomesnis ir naudingesnis. Tai skatina visos ugdymo įstaigos veiklos organizavimo bei pamokų kokybės tobulinimą. Šios kompetencijos stoka turėtų neigiamos įtakos mokinių mokymosi rezultatams, emocinei, psichologinei ir fizinei būklei bei nuoširdžiam bendradarbiavimui su jų tėvais.

Lietuvoje 2019 metais buvo atnaujinta pedagogų kompiuterinio raštingumo programa 2007 m. į mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaitmeninio raštingumo programa (Dėl Reikalavimų mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms patvirtinimo, 2019), kuri išskyrė gebėjimus ir žinias, kurias turi turėti pradinio ugdymo mokytojas, skaitmeninio raštingumo srityse. Šiame LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakyme pažymima, kad mokytojui labai svarbu išsiugdyti gebėjimus ir nuostatas tokias kaip informacijos valdymas, komunikavimas, skaitmeninio turinio kūrimas, saugumas, skaitmeninis mokymas ir mokymasis, skaitmeninio raštingumo problemų sprendimas. Remiantis „Dėl

Reikalavimų mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms patvirtinimo“, 2019 įsakymu bus apžvelgtas mokytojų skaitmeninės kompetencijos turinys ir gebėjimai. Informacijos valdyje svarbu gebėti naršyti, ieškoti informacijos internete, tikslingai pasirinkti patikimus šaltinius, rinkti, apdoroti turimą informaciją, valdyti ir saugoti turinį, taip pat sisteminti informaciją, duomenis. Komunikavimo procese mokytojas turi gebėti bendrauti su mokiniais, tėvais ir švietimo pagalbos specialistais pasitelkus skaitmeninius įrenginius. Taip pat svarbu tinkamai pasirinkti bendravimo strategiją, dalytis ir skleisti informaciją socialiniuose tinkluose, naudotis keliomis skirtingomis interneto teikiamomis paslaugomis. Bendradarbiavimo procese svarbu gebėti naudotis aplinkų, skirtų bendrauti nuotoliniu būdu, galimybėmis (pvz: skelbimų lenta, vikio ar debesų technologija). Reikia išmanyti elgesio normas virtualioje erdvėje, gebėti valdyti ir apsaugoti savo skaitmenines tapatybes. Skaitmeninio turinio kūrimo procese pedagogui svarbu gebėti kurti įvairių formatų turinį, novatoriškai taikyti skaitmenines technologijas, noriai bendradarbiauti kuriant skaitmeninį turinį. Taip pat svarbu žinoti, kad skaitmeninis turinys ir programinė įranga saugomi autorių teisių, tad reikia teisėtai naudotis visais interneto ištekliais. Saugumo procese svarbu apsaugoti savo įrenginius nuo įvairių kenkėjiškų programų, virusų, laikytis asmens duomenų teikimo kitiems taisyklių ir žinoti, koks yra skaitmeninių technologijų poveikis aplinkai. Skaitmeninio mokymo ir mokymosi procese svarbu pasirinkti, kurti naujus, keisti esamus, tinkamai naudoti ugdymui, apsaugoti ir dalytis skaitmeniniais ištekliais. Ugdant mokinių skaitmeninę kompetenciją svarbu tinkamai parinkti mokymosi veiklas, užduotis. Skaitmeninio raštingumo problemų sprendimo procese svarbu identifikuoti kilusias technines problemas, gebėti jas išspręsti, įvertinti kokias savo žinias ir gebėjimus reikia tobulinti, kritiškai įvertinti galimus poreikių sprendimus bei skaitmenines priemones. Išanalizavus šį teisinį dokumentą galima teigti, kad skaitmeninė kompetencija, hibridinis ugdymas ir bendradarbiavimas glaudžiai tarpusavyje susiję elementai. Visose srityse slypi raktinis žodis – skaitmeninis.

Apibendrinant galima teigti, kad yra nemažai mokytojo profesinės kompetencijos skirstymo modelių, kurie išskiria bendrakultūrinę, profesinę, bendrąją, specialiąją, mokymosi, socialinę, edukacinę, technologijų valdymo, turinio, pedagoginių žinių, emocinę – motyvacinę, sprendimų priėmimo, profesinio vertinimo, nuolatinio mokymosi kompetencijas. Kiekvieną iš jų sudaro tam tikros žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos ir kitos asmeninės savybės reikalingos kokybiškai ir profesionaliai atlikti savo tiesioginį darbą. Mokytojas turi turėti minėtas pedagogo profesijos kompetencijas, be to yra labai svarbu jas nuolat atnaujinti, siekiant sėkmingai įveikti šiuolaikinio ugdymo iššūkius. Hibridinio ugdymo procese ypatingai svarbios bendravimo ir bendradarbiavimo, informacinių technologijų panaudojimo, ugdymosi aplinkų kūrimo bei skaitmeninė kompetencijos. Šių kompetencijų

turėjimas pedagogams leidžia kurti inovatyvią, saugią, motyvuojančią, įtraukiančią ir interaktyvią aplinką. Jų stoka neigiamai atliepia mokinių bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams, informacinių technologijų gebėjimams, bendradarbiavimui su mokinių tėvais bei asmeninei ūgčiai.

1.3. Pradinio ugdymo teisinis reglamentavimas

Lietuvoje pradinis ugdymas vykdomas pagal Dėl 2021-2022 ir 2022-2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo (2021) įsakymą. Jo pagrindinis tikslas yra sudaryti sąlygas vaikui įgyti dorinės, socialinės, kultūrinės ir tautinės brandos pagrindus. Vaikų ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į mokinių ugdymosi poreikius, programa yra individualizuojama ir diferencijuojama, sudaromos palankios ugdymosi sąlygos bei teikiama reikalinga pagalba (Dėl 2021-2022 ir 2022-2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo, 2021).

Šiuo metu Lietuvoje pradinį ugdymą reglamentuoja įstatymai, poįstatyminiai ir vidinio reglamentavimo aktai. Jie skirti ugdymo kokybės, mokinių lankomumo, asmeninio tobulėjimo, psichologinio, socialinio, emocinio, fizinio saugumo užtikrinimui. Galima paminėti kelis pagrindinius teisės aktus: Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011), Dėl 2021-2022 ir 2022-2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo (2021), Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo (2015). Pradinio ugdymo paskirtis suteikti mokiniui dorinės, socialinės, pilietinės ir kultūrinės brandos pradmenis, raštingumą bei plėtoti kompetencijas (Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011). Jis yra vykdomas 4-ius metus pagal pradinio ugdymo programą. Šie galiojantys teisės aktai apibrėžia mokinių pareigas ir teises į mokslą kartu su savo bendraamžiais. Čia svarbu paminėti 2020 m. birželio 30 d. priimtas LR švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo pataisas, įsigaliosiančias 2024 metais, kurios įgalina vaikus, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP), lankyti bendrojo ugdymo mokyklas, priklausančias pagal gyvenamąją teritoriją (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I – 1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45¹ straipsniu įstatymas, 2020). Mokyklos turi pasiruošti užtikrinti pagalbą ir sąlygas, kurios padės įgyvendinti tinkamą mokinių ugdymą. Įtraukųjį ugdymą galima apibūdinti kaip mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių mokymąsi bendrojo ugdymo mokyklose, siekiant sukurti vienodas sąlygas visiems vaikams, nepaisant turimų skirtingų poreikių. Kaip teigia Ruškus (2020, p. 29), įtraukusis ugdymas yra filosofija, švietimo politika ir ugdymo praktika, kurios būtina prielaida yra žmogaus teisėms ir teisingumo principams įgyvendinti. Tai sudėtingas procesas, kuris turi būti realizuojamas sistemiškai, reikalaujantis kultūros, švietimo politikos,

pedagoginės praktikos, pedagogų ir specialistų rengimo pokyčių. Įtraukusis ugdymas orientuotas į kokybišką visų vaikų ugdymą, pripažįstant ir gerbiant įvairovę, atsižvelgiant į kiekvieno individualumą, ypatingumą. Hibridinio ugdymo kontekste įtraukusis ugdymas tampa nemažu iššūkiu visai Lietuvos švietimo sistemai. Į mokinių mokymosi įvairovę yra žiūrima ne kaip į trūkumą, bet kaip į galimybę, o kiekvienas besimokantysis yra vienodai svarbus (Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas, 2020, p. 21). Vadinasi, hibridinio ugdymo procese svarbu užtikrinti visų besimokančiųjų vienodas galimybes mokytis. Siekiant užtikrinti kokybišką įtraukųjį ugdymo procesą yra taikomos įvairios strategijos. Pagal Ticha, Abery & Johnstone, (2018, p. 87), svarbu glaudūs ryšiai su tėvais, būtina atkreipti dėmesį į pedagogų kvalifikacijos tobulinimą, ugdymo individualizavimą ir diferencijavimą, mokymąsi bendradarbiaujant ir kartu sprendžiant problemas. Šios strategijos svarbios įgalinant mokinių, turinčių SUP, mokymąsi kartu su bendraamžiais pagal jų individualius ugdymosi poreikius bei galimybes. Vadinasi, pedagogai pamokų metu turi taikyti grupinio/porinio darbo metodus, tam, kad mokiniai, turintys SUP, gebėtų priimti bendraamžių pagalbą, komandoje bendrai spręstų iškilusias konfliktines situacijas ir kartu priimtų problemų sprendimus. Ugdymo diferencijavimas padeda prisitaikyti prie mokinių ugdymosi skirtumų ir taip siekiama efektyvesnio mokymosi bei geresnių akademinių rezultatų (Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas, 2020, p. 22). Ugdant mokinius ir bendradarbiaujant su jų tėvais hibridiniu būdu, pradinių klasių pedagogams tai tampa nemažu iššūkiu, reikalaujančiu kvalifikacijos tobulinimo, skaitmeninių įgūdžių, didesnių laiko sąnaudų pasiruošimui pamokoms, psichologijos žinių. Įtraukiojo ugdymo kontekste didelis dėmesys turi būti skiriamas ugdymo aplinkai, švietimo darbuotojų ir kitų ugdymo dalyvių bendradarbiavimui, o pagrindinis tikslas turėtų būti atliepti kiekvieno vaiko poreikius (Galkienė, 2013, p. 99). Vadinasi, yra svarbus kiekvienas mokinytis, jo interesai, pomėgiai, gebėjimai, polinkiai ir individualumas. Tačiau realybėje dažnai tai būna tik skambūs žodžiai ar siekiamybė.

Geros mokyklos koncepcijos ašis – darni ir subalansuota ugdymosi aplinka, kurioje mokytis gera ir smagu (Miltenienė ir kt., 2016, p. 195). Pasak Miltenienės ir kt., (2016, p. 147), nuo švietimo visiems pereinama prie švietimo kiekvienam, prie suasmeninto ir individualaus ugdymosi. Geros mokyklos koncepcijos pagrindiniai elementai:

- „Mokinio asmenybės ūgtis;
- Saviraiškus gyvenimas mokykloje;
- Ugdymasis dialogiškas ir tyrinėjantis;
- Ugdymas paremiantis ugdymąsi;
- Darbuotojų asmenybių įvairovė” (Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo, 2015, p.

4–6).

Visi šie išvardinti elementai yra svarbūs, kuriant darnią, subalansuotą bei saugią mokymosi aplinką visiems Lietuvos mokiniams. Ypatingai svarbu, kad mokiniai suvoktų save kaip pilnavertes asmenybes, gebėtų džiaugtis savo pasiekimais bei stengtųsi įveikti ugdymosi nesėkmes bei išmoktų konstruktyviai spręsti konfliktines situacijas. Saviraiškus gyvenimas mokykloje ugdo mokinių pasitikėjimą savimi, atsakomybės jausmą, lavina savarankiškumo įgūdžius ir kt. Ugdymo turinys turi būti dialogiškas ir tyrinėjantis, atliepiantis įvairius mokinių ugdymosi poreikius, polinkius bei gebėjimus. Tad hibridinio ugdymo proceso metu pedagogams yra svarbu taikyti kuo įvairesnius mokymo ir mokymosi metodus, pritaikyti ugdymosi aplinką, bendradarbiaujant su tėvais ir kitais įstaigos darbuotojais. Reikia sudaryti sąlygas, kad mokiniai galėtų mokytis iš savo patirties, tyrinėjant aplinką savo pojūčiais, bendraujant su bendraamžiais, eksperimentuojant, diskutuojant ir t.t. Ypatingai tai aktualu hibridinio ugdymo proceso metu, kai dalis mokinių mokosi klasėse, o kita dalis namuose. Jų bendravimas su bendraamžiais neturi nutrūkti, nes tai neigiamai atlieptų jų socialinei, psichologinei ir emocinei raidai.

Lietuvoje pradinį ugdymą reglamentuoja šie pagrindiniai teisės aktai: Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011), Dėl 2021-2022 ir 2022-2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo (2021), Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo (2015). Šie galiojantys teisės aktai apibrėžia mokinių pareigas ir teises į mokslą kartu su savo bendraamžiais. Apibendrinant, galima teigti, kad Lietuvoje skiriamas didelis dėmesys mokiniams, turintiems skirtingų gebėjimų, priimami ir išleidžiami įstatymai, reglamentuojantys jų teises ir lygias galimybes pilnavertiškai dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Teisinė Lietuvos bazė atveria švietimo sistemą taip pat įvairias negalias turintiems asmenims. Šiuo metu Lietuvos švietime vyksta pokyčiai, kurių tikslas suteikti kokybišką ugdymą visiems besimokantiems mokiniams. Naujų teisės aktų nuostatų įgyvendinimas turėtų padėti įveikti sunkumus, spręsti įvairias problemas, kylančias šiandieninėje ugdymo įstaigoje dėl vykstančių modernėjimo, skaitmenizacijos procesų, ugdymo galimybių kaitos.

2. PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS: TEORINIS ASPEKTAS

2.1. Bendradarbiavimo sampratos aptartis

Bendradarbiavimas yra svarbus reiškinys ugdymo įstaigose. Lietuvos šiuolaikinės švietimo sistemos viena iš prioritetinių sričių – bendradarbiavimas su tėvais ir ugdymo įstaigų bendruomenėmis (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 7). Šiandieninė švietimo sistema neįsivaizduojama be bendradarbiavimo tarp pedagogų, mokinių, jų tėvų ir kitų ugdymo dalyvių. Tai yra neatsiejama darbo dalis, norint pasiekti mokinių geresnių ugdymosi rezultatų bei mokyklos bendruomenės bendradarbiavimo tvaresnės ateities. Vaikų pagrindinės ugdymo institucijos – šeima ir mokykla (Vigėlienė ir Survutaitė, 2008, p. 178). Jos suteikia vaikui ne tik žinių, įgūdžių, bet ir ugdo pasitikėjimą savimi, patriotiškumą, toleranciją, suteikia pilnavertiškumo jausmą. Pirminę informaciją apie mokinį suteikia jo tėvai, nes jie geriausiai jį pažįsta, žino stipriąsias bei silpnąsias puses, charakterio bruožus ar pomėgius ir kt. Pedagogai šią informaciją gali panaudoti parenkant individualiai kiekvienam mokiniui atitinkančias poreikį veiklas ugdymo procese. Vaikai matydami kaip bendrauja jų tėvai su pedagogais ir aktyviai dalyvauja mokyklos gyvenime, pasijunta svarbiais ir suvokia, kad jie rūpi vyresniesiems (Šilėnienė ir Širiakovienė, 2018, p. 11). Galima teigti, kad vaikai suvokdami, kad jie rūpi ne tik tėvams, bet ir mokytojams, formuoja tinkamą savivertę bei pasitikėjimą savimi. Šios savybės yra svarbios mokinių asmenybės augimui, brandai, ugdymosi pasiekimams.

Mokslininkai bendradarbiavimo sąvoką apibūdina skirtingai ir neturi vieno tikslaus apibrėžimo. Pasak Kontautienės (2010, p. 127), bendradarbiavimas – tai pedagogų, mokinių ir tėvų bendradarbiavimo sąveika, kurios efektyvumas priklauso nuo šių dalyvių aktyvumo. Tad kiekviena ugdymo įstaiga yra neatsiejama nuo bendravimo ir bendradarbiavimo. Komunikavimo procese akcentuojamas kokybiškas bei efektyvus bendravimas, taip pat būtinas dalyvių aktyvumas, pozityvumas. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011), apibrėžia tėvų teises gauti informaciją apie vaiko ugdymą, poreikius, įvairiapusę pagalbą, bet ir jų pareigas užtikrinti ugdymo įstaigos lankymą, sudaryti ugdymosi sąlygas ir kt. Vadinasi, tėvai yra lygiaverčiai ir lygiateisiai ugdymo dalyviai, turintys teisę aktyviai dalyvauti mokyklos gyvenime, inicijuoti įvairius renginius, projektus ir spręsti kitus klausimus susijusius su ugdymu. Pasak Vigėlienės ir Survutaitės (2008, p. 182), pedagoginėje sąveikoje dalyvauja ne tik pedagogai, mokiniai, bet ir jų tėvai. Galima teigti, kad švietimo įstaigos gyvenime svarbus visų trijų ugdymo dalyvių aktyvus bendradarbiavimas. Dažnai pamirštama, kad mokiniai taip pat yra pilnaverčiai ugdymo dalyviai, turintys teisę išsakyti savo nuomonę, poziciją bei aktyviai dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime (mokinių savivalda, taryba ir kt.). Martišauskienės (2012, p. 111) teigimu, tėvai

daugelį metų buvo tik stebėtojai, dalyvaujantys tėvų susirinkimuose ar bendrose mokyklos šventėse, bet situacija pamažu keičiasi ir ugdytinio šeima vis labiau įsitraukia į mokyklos gyvenimą, tampa lygiaverčiais ugdymo proceso dalyviais ir partneriais. Darbo autorės pedagoginio darbo praktikų metu pastebėta, kad kokybiškas bendradarbiavimas priklauso nuo pedagogo komunikavimo kompetencijos, vidinės motyvacijos bei pozityvaus požiūrio. Pedagogas dirbdamas vienas susiduria su daugybe sunkumų, iššūkių bei problemų. Taigi, svarbu bendradarbiauti, įtraukti į dialogą ne tik tėvus, bet ir kitus ugdymo įstaigos darbuotojus. Dowing (2004, p. 45) akcentuoja bendradarbiavimą kaip darbą kartu, teikiant vienas kitam paramą, kartu sprendžiant iškilusias problemas ir kartu priimant sprendimus. Galima teigti, kad bendri renginiai, išvykos, problemų sprendimas suartina pedagogų ir tėvų ryšį ir jis tampa nuoširdesnis, atviresnis, paremtas abipuse pagarba. Pasak Targamadzės (2019, p. 225), ugdymo įstaigose reikia mokytis tartis ir susitarti, veikti drauge, konstruoti kartu mokyklos veiklą ir mokytis kiekvienam ugdymo dalyviui bei visai organizacijai. Čia galima paminėti, kad svarbus kiekvieno ugdymo dalyvio aktyvus dalyvavimas sprendžiant įvairius ugdymo klausimus, kad tai nebūtų tik formalus dalyvavimas. Dažnai praktikoje galima pastebėti tokių situacijų, kuriose vienas ar kitas ugdymo dalyvis atsainiai bendrauja, vengia susitikimų, formaliai pasirašo tam tikrus dokumentus ir užima pasyvaus stebėtojo vaidmenį. Tuomet dažnai nukenčia mokinių ugdymo kokybė, atsiranda įvairių socializacijos problemų bei mokymosi sunkumų.

Pedagogų ir tėvų sąveika taip pat akcentuojama Lietuvos Respublikos švietimo reglamentuojančiuose teisės aktuose: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2011), Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo (2015). Juose bendradarbiavimas akcentuojamas kaip siekiamybė efektyvesnio ugdymo, mokymosi rezultatų, tėvų švietimo, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo plėtimo. Galima teigti, kad bendradarbiavimas suteikia galimybę išsakyti savo poziciją, nuomonę, stiprina pasitikėjimą ir santykius tarp ugdymo dalyvių, skatina kiekvieną ugdymo narį tobulėti bei reflektuoti.

Mokytojai, kuriems svarbus bendradarbiavimo procesas, tiki, kad dirbdami su ugdytinių tėvais gali pasiekti daugiau, gali sukurti tikrą ryšį, partnerystę (Dowing, 2004, p. 88). Galima teigti, kad labai svarbus pedagogų teigiamas požiūris bei pozityvios nuostatos į bendradarbiavimą su mokinių tėvais. Pozityvios veiklos skatina kurti artimesnį ryšį su mokinių šeima bei labiau įtraukia į ugdymo įstaigos bendruomenės gyvenimą. Pasak Martišauskienės (2016, p. 174) bendradarbiavimas turi didelę reikšmę mokinių įgūdžių išsiugdymui, o pedagogams padeda formuoti pozityvias nuostatas į vaikus, kuriems reikalinga specialioji ugdymo pagalba. Galima teigti, kad pedagogų pozityvus požiūris bei nuostatos turi teigiamos įtakos mokinių ugdymosi pasiekimams bei socialinių įgūdžių formavimuisi. Miltenienės

(2005, p. 36) teigimu, svarbu nuolatinis komandos narių bendravimas ir bendradarbiavimas bei dalijimasis asmenine patirtimi. Šio modelio elementai glaudžiai susiję su sėkmingu visos ugdymo įstaigos bendravimu ir bendradarbiavimu. Dalijimasis patirtimi yra labai svarbus ne tik tarp pedagogų ir kitų mokyklos įstaigų, bet ir tarp tėvų. Tėvai dažnai vengia pripažinti savo vaikų ugdymosi nesėkmes ir bando savo atsakomybę primesti kitiems ugdymo dalyviams. Šio modelio pagrindu galima teigti, kad bendradarbiavimui yra svarbios vertybinės nuostatos, bendravimo įgūdžiai bei patirties sklaida. Darbo autorė praktikų metu stebėjo kaip bendri renginiai ar šventės suvienydavo ne tik tėvus ir pedagogus, bet ir mokinius. Jie džiaugdavosi tokiais momentais ir matydami tokius pavyzdžius, patys drąsiau įsiliedavo į mokyklos bendruomenės gyvenimą. Tokios praktikos atskleidė mokinių talentus, gebėjimus, lyderystės apraiškas (prekiaudavo mugėse, gamindavo įvairius meno dirbinius, dalyvaudavo popamokinėje veikloje ir kt.). Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas ugdo ne tik tarpusavio pagalbos svarbumą, formuoja pasitikėjimą, atvirą mąstymą, bet ir lemia mokinių ugdymosi rezultatus bei visos mokyklos sėkmę (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 11). Bendradarbiavimo procese pabrėžiamas lygiavertiškumas ir lygiateisiškumas. Galima akcentuoti, kad sėkmingam mokinių ugdymui yra svarbūs ir žmogiškieji faktoriai kaip pagarba ar pagalba vienas kitam, pasitikėjimas bei nuoširdus bendravimas. Taip pat turi būti kuriama bendradarbiavimą skatinanti aplinka. Mokytojų bendradarbiavimą turi remti visa mokyklos bendruomenė ir turi būti kuriamas bendradarbiavimą skatinantis socialinis klimatas (Monkevičius, Čiužas, 2015, p. 125). Vadinas, mokyklos administracija turi leisti mokytojams laisvai priimti sprendimus, jų požiūriu naudingus mokiniams, užtikrinti mokytojams tinkamą technologinę aplinką, ugdymo priemones, kurti ir palaikyti bendravimo sistemas, skatinančias kasdienį mokytojų bendravimą.

Bendradarbiavimo proceso organizavimas itin svarbus ugdant vaikus, turinčius SUP. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pataisa, visos ugdymo įstaigos nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. turės suteikti mokiniams, turintiems SUP, kokybišką ugdymą ir visokeriopą pagalbą bei galimybę lankyti artimiausią mokyklą (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I – 1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45¹ straipsniu įstatymas, 2020). Tad šios švietimo reformos kontekste, pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas tenkinant vaikų poreikius tampa dar aktualesnis Lietuvos šiandieniniam švietimui. Kiekviena švietimo įstaiga turi reaguoti į šiuolaikinius iššūkius susijusius su nuotoliniu, hibridiniu ugdymu ar specialiaisiais ugdymosi poreikiais bei sudaryti tinkamas mokymosi sąlygas visiems mokiniams. SUP turintys mokiniai dažnai turi padidintą pripažinimo, bendravimo, saugumo poreikį, taip pat dėl įvairių specifinių raidos bruožų šie mokiniai dažnai būna menkos savivertės, užsisklendę savyje, tad pedagogai turi būti psichologiškai pasirengę bendrauti, išklausyti ir suprasti juos ir jų šeimos narius. Pasak Galkienės (2013, p. 156), daug metų

neįgalumas buvo laikomas kaip sveikatos problema, kuri turi didelę įtaką gyvenimo kokybei ir tokių žmonių ugdymui nebuvo skirta pakankamai dėmesio. Galima teigti, kad tai yra įtraukiojo ugdymo vizija bei tikslas. Vadinas, reikia sudaryti palankias ugdymosi sąlygas bei aplinką, kurios įgalintų mokytis bei tobulėti (pritaikytos edukacinės vietos, kitų erdvių funkcionalumas). Mokiniai, turintys SUP, ugdomi bendrojo ugdymo mokyklose, jose yra sudaromos tam palankios sąlygos bei suteikiama reikalinga pagalba. Pats bendradarbiavimas su tėvais šiuo kontekstu gali reikalausti geresnio mokytojų pasiruošimo, profesinių bei asmeninių kompetencijų ūgties, didesnių laiko sąnaudų, kadangi SUP turinčių mokinių ugdymas yra daugialypis, labai individualus bei universalių mokymo būdų paieškas skatinantis procesas (Ruškus, 2020, p. 30). Ugdymo procese dalyvauja komandinio darbo dalyviai, pedagogai, psichologai, specialieji pedagogai ir kt. Jų bendradarbiavimo tikslas – mokinio, turinčio SUP, teisė į mokslus, saugumą, ugdymuisi reikalingas priemonės bei sąlygas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos švietimo reglamentuojančiuose teisės aktuose ir mokslinėje literatūroje, bendradarbiavimas yra apibrėžiamas kaip bendrų tikslų, pokyčių siekimas, socialinė sąveika, bendras problemų sprendimas. Bendradarbiavimas skatina vienybę, bendrystę, abipusius santykius, užtikrina kokybišką ugdymo procesą. Bendradarbiavimas hibridinio ugdymo procese ypatingai svarbus ir reikšmingas šiandieninėje švietimo sistemoje. Jo efektyvumas lemia daug svarbių pokyčių bendrojo ugdymo įstaigose. Bendradarbiavimo su tėvais pagrindas yra mokinio gerovė ir jo ugdymosi poreikių tenkinimas, o šios bendrystės dėka ugdytinis gali realizuoti save, susikurti teigiamą požiūrį įvairiais gyvenimo klausimais.

2.2. Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai

Nagrinėjant mokslininkų atliktus tyrimus, analizes ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leidinį – „Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą“ (2012) buvo pastebėta, kad painiojami bendradarbiavimo formų ir metodų terminai. Vieni bendradarbiavimo formas vadina metodais, o kiti atvirkščiai. „Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą“ (2012, p. 218) leidinyje yra išskiriamos keturios pagrindinės bendradarbiavimo formos:

- tėvų informavimas;
- tėvų pakvietimas;
- pagalba tėvams;
- pagalba tik tikslinei tėvų grupei.

Tėvų informavimas. Ši forma pasireiškia įvairiais bendradarbiavimo metodais su mokinių tėvais. Pedagogai tėvus informuoja apie mokinių ugdymosi sėkmes ir nesėkmes, lankomumą, vertinimą ir kt. Čia galima paminėti populiariausius informavimo metodus kaip įrašai elektroniniame dienyne, individualūs pokalbiai telefonu, žinutėmis, vaizdo pokalbiai elektroninėse pokalbių platformose, klasės ar mokyklos susirinkimai. Individualių pokalbių metu kalbama atviriau ir nuoširdžiau, tėvams suteikiama informacija apie mokinių ugdymosi sunkumus, pažangą ar savijautą. Tėvai supažindinami su mokymosi aplinka, ugdymo metodais ir organizavimo proceso ypatumais.

Tėvų pakvietimas. Ši forma pasireiškia kvietimais dalyvauti įvairiuose mokyklos renginiuose, išvykose, teminėse vakaronėse ir kituose edukaciniuose užsiėmimuose (čia minimi bendradarbiavimo metodai). Taip pat tėvai yra kviečiami dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime, taryboje ar komisijoje ir spręsti įvairius klausimus susijusius su jų vaikų ugdymu.

Pagalba tėvams. Ši forma pasižymi tuo, kad tėvams suteikiama įvairi psichologinė ar pedagoginė pagalba. Galima išvardinti tokius metodus kaip seminarai, paskaitos, kurių metu teikiamos rekomendacijos apie mokinių adaptacinį laikotarpį, amžiaus tarpsnių ypatumus ar mokymosi sunkumus.

Pagalba tik tikslinei tėvų grupei. Ši forma pasižymi tuo, kad orientuojamasi į tam tikrą tėvų grupę ir siekiama suteikti reikiamą pagalbą. Čia svarbu paminėti, kad dažnai tokioms grupėms priklauso tėvai, auginantys vaikus su SUP. Pedagogas dažniausiai organizuoja individualius susitikimus, paskaitas su švietimo pagalbos specialistais, kurių metu paaiškinama ugdymosi sunkumų įveikimo metodika, pateikiamos rekomendacijos. Skiriama individuali įvairiapusė pagalba tiek mokykloje, tiek namuose.

Išanalizavus mokslinę, pedagoginę, psichologinę literatūrą bei teisinių dokumentų reglamentus, pastebėta, kad kai kurie mokslininkai bendradarbiavimo formų ir metodų terminus įvardija skirtingai. Tarkime, Slušnys ir Šukytė (2016, p. 45), išskiria tokias populiariausias bendradarbiavimo formas kaip bendrą tėvų susirinkimą, „Atvirų durų dienas“, planinį susirinkimą, SOS susirinkimą, renginius, skirtus tėvams ir vaikams bei renginius tik tėvams. Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė (2017, p. 89), įvardina šias bendradarbiavimo formas: individualūs pokalbiai, apsilankymai ugdytinių namuose, susirašinėjimas arba bendravimas naudojant internetines pokalbių programas. O Martišauskienė (2012) bendradarbiavimo formas skirsto taip:

3 pav. Bendradarbiavimo formos

Sudaryta autorės pagal: Martišauskienė, 2012.

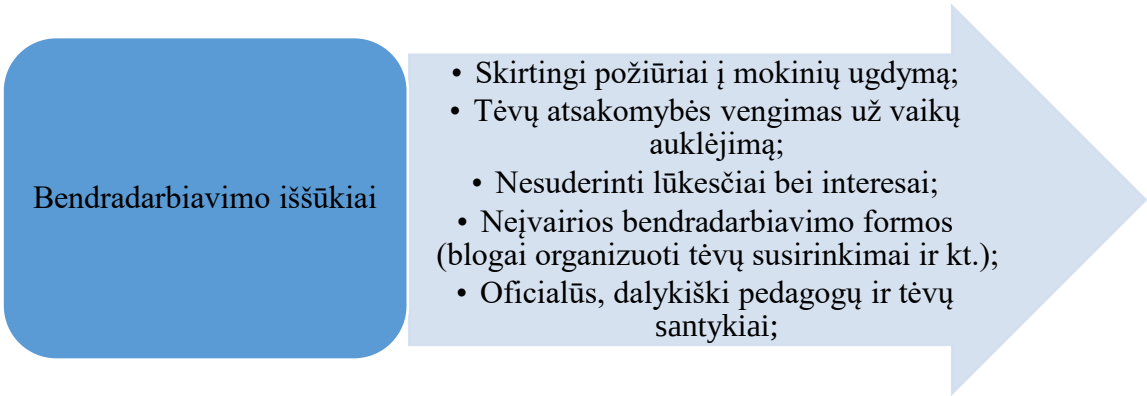
Galima teigti, kad mokslininkai įvairiai interpretuoja bendradarbiavimo sąvokas tokias kaip forma, metodai. Pasak Vigėlienės ir Survutaitės (2008, p. 182) bendradarbiavimo turinį sudaro mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo formų, metodų organizavimas, tikslų ir bendrų siekių iškėlimas, strategijos nustatymas, pedagogų, administracijos ir mokinių tėvų teorinis pasiruošimas. Vadinasi, tai tampa svarbiu ir aktuali klausimu ne tik ugdymo įstaigos, bet ir visos LR švietimo sistemos prioritetine dalimi.

Dažniausiai tėvų ir pedagogų susitikimai prasideda nuo konsultacijos, kuri gali išsivystyti į kooperavimąsi, bendravimą, partnerystę ir į visos šeimos įsitraukimą (Miltėnienė, 2005, p. 37). Tai labai svarbu kuriant artimesnį ryšį su tėvais bei norint pasiekti geresnių mokinių ugdymosi rezultatų. Dapkienė (2003) tyrinėjo ir analizavo bendradarbiavimo su tėvais formas bei metodus. Dapkienė (2003, p. 74) teigia, kad bendradarbiavimo kontekste yra svarbiausios įvairios bendradarbiavimo formos. Ypatingai tai aktualu ugdant mokinius, turinčius SUP. Pedagogas turi pažinti mokinio supančią aplinką, stebėti šeimos mikroklimato poveikį mokinio asmenybės vystymuisi. Esant neigiamai įtakai, šalinti jos poveikį vaikui bei kreiptis pagalbos į kitus švietimo pagalbos specialistus. Svarbu ne tik pati bendradarbiavimo forma, bet ir žinojimas dėl ko bendraujama, su kuo bendraujama, svarbu užsibrėžti aiškų tikslą, priežastį (Dowing, 2004, p. 146). Galima akcentuoti, kad bendradarbiavimas suvokiamas kaip komanda, kuri papildo vienas kitą žiniomis, kompetencija, sieja bendrą strategiją ar viziją. Martišauskienės (2016, p. 171) nuomone, pedagogams svarbu įgyti pasitikėjimą iš tėvų ir palenkti juos pozityvia linkme, tam kad būtų geresni mokinių ugdymosi rezultatai. Galima teigti, kad pozityvus bendravimas su tėvais gali lemti geresnius mokinių akademinius rezultatus bei stipresnius socialinius ryšius su klasės draugais. Tai įgyti per bendrus susirinkimus yra sudėtinga, todėl labai svarbus individualus darbas su tėvais. Bendradarbiavimas stiprėja, kai ieškoma kontakto su ugdytiniu ir tik vėliau su jų tėvais, mėginama įsiklausyti į tėvų problemas, siekiama atskleisti tėvų pajėgumą jų vaiko ugdymo srityse, dalijimąsi gerą patirtimi (Martišauskienė, 2016, p. 173). Vadinasi, pedagogas turi užmegzti ryšį tiek su mokiniu, tiek su jo šeima norint gauti teigiamą grįžtamąjį ryšį bendradarbiavimo procese. Taigi, pedagogas turi išmanyti

bendravimo ir bendradarbiavimo kompetenciją, psichologijos, specialiosios pedagogikos ir kitų sričių pagrindus. Jam patikėta labai svarbi užduotis – išugdyti brandžią, savimi pasitikinčią, orią ir atsakingą asmenybę.

„Tėvai ir mokytojai bendradarbiauja įvairiai: per vaikus, per planinius ir visuotinius susirinkimus, naudodamiesi technologijomis” (Slušnys ir Šukytė, 2016, p. 175). Skaitmeninės platformos padeda palaikyti artimą ryšį, jį puoselėti ir tausoti realiu laiku. Taip pat suteikia galimybes dalintis tekste, vaizdine informacija, diskutuoti ir kt. Kadangi tėvai dažnai būna užsiėmę, tai šiuolaikinės technologijos padeda neatitrūkti nuo vaikų ugdymosi rezultatų ir kitų pasiekimų. Slušnys ir Šukytė (2016, p. 176) akcentuoja, kad sėkmingą bendradarbiavimą tarp pedagogų ir tėvų lemia pedagogo pasitikėjimas savimi, atsakomybės jausmas, pagarba bei bendravimo įgūdžiai. Galima išskirti, kad tam tikri pedagogo asmenybės bruožai gali lemti sėkmingesnį, produktyvesnį bendradarbiavimą su tėvais hibridinio ugdymo procese.

Mokslinėje literatūroje yra nurodomi ir apibrėžiami įvairūs iššūkiai, galintys bendradarbiavimo procesą apsunkinti. Greitas gyvenimo tempas, užsiėmę ir daug dirbantys tėvai, nuotolinis mokymas trukdo pedagogams užmegzti artimus ryšius su šeima bei turėti kokybišką bendradarbiavimą (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 9). Šiuo metu tradicinius bendradarbiavimo būdus keičia šiuolaikinės technologijos (Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė, 2017, p. 88). Šiuolaikinės technologijos padeda mokytis ne tik mokiniui, bet ir pedagogui. Tai labai palengvina pedagogų darbą, padidina ugdymo efektyvumą, pajvairina pamokas ir labiau įtraukia mokinius į įvairias ugdomąsias veiklas. Ypatingai tai aktualu dėl šiuo metu vykstančių modernėjimo, skaitmenizacijos procesų šiandieniniame švietimo ugdymo kontekste. Taigi, bendradarbiavimas su tėvais tampa didžiuliu iššūkiu ir išbandymu. Sprendžiant šią problemą labai gelbsti inovatyvios priemonės (įvairios pokalbių platformos internete), kurios leidžia dalintis vaizdo, garso įrašais, bendrauti realiu laiku ir spręsti svarbius ugdymo klausimus. Toks bendravimas stiprina tėvų motyvaciją dalyvauti vaiko ugdyme bei labiau įsitraukti į mokyklos bendruomenės gyvenimą. Kontautienė (2010, p. 132), įvardija tokius pagrindinius bendradarbiavimo iššūkius:

Bendradarbiavimo iššūkiai

- Skirtingi požiūriai į mokinių ugdymą;
- Tėvų atsakomybės vengimas už vaikų auklėjimą;
- Nesuderinti lūkesčiai bei interesai;
- Neįvairios bendradarbiavimo formos (blogai organizuoti tėvų susirinkimai ir kt.);
- Oficialūs, dalykiški pedagogų ir tėvų santykiai;

4 pav. *Bendradarbiavimo iššūkiai*

Sudaryta autorės pagal: Kontautienė, R., 2010.

Darbo autorė praktikų metu stebėjo ir fiksavo bendradarbiavimo tarp ugdymo dalyvių kylančias problemas. Dažnai tai būdavo tėvų nenoras ar vengimas bendrauti su pedagogu, mokytojų ne taip pateikta informacija kartais būdavo klaidingai suprata, o tai irgi apsunkindavo kokybišką komunikavimą. Tėvų neigiamos nuostatos, kuomet jie ignoruoja ir nepriima pedagogų pastebėjimų, rekomendacijų apie vaikų ugdymą gali turėti įtakos neigiamų nuostatų susiformavimui ir savo vaikams (Skučaitė ir Karmazė, 2011, p. 56). Taigi, pedagogams būtina vadovautis komunikavimo ir skaitmenine kompetencija, gebėjimu užmegzti ir puoselėti pozityvius, nuoširdžius ryšius su mokinio šeima. Valantinas ir Čiuladienė (2013, p. 317), atliktame tyrime teigia, kad tėvai turintys neigiamą bendradarbiavimo su mokykla nuostatą, rečiau įsitraukia į ugdymo įstaigos gyvenimą ir dažnai kaltina mokytojus už savo vaiko ugdymosi nesėkmes. Vadinasi, tėvų įsitraukimas į mokinių ugdymą tampa būtinybe norint pasiekti teigiamų mokinių akademinių pasiekimų. Taip pat tėvai, auginantys vaikus, turinčius SUP, jautresni ir sunkiau priima informaciją apie ugdymosi sunkumus, tad pedagogai turi numatyti šiuos iššūkius rengiant susitikimus su tėvais (Įtraukiojo ugdymo rekomendacijos, 2020, 22). Iš ugdymo įstaigos praktikos galima paminėti tėvų, auginančių vaikus su SUP, pernelyg padidintą jautrumą ugdymo klausimais, išankstinių susiformavusių neigiamų nuostatų (tik mokykla turi suteikti visokeriopą pagalbą jo vaikui). Tarp tėvų dažnai vyrauja nuomonė, kad tik ugdymo įstaiga privalo ugdyti ir suteikti psichologinę bei pedagoginę pagalbą jų vaikams, o patys dažnai net neatsako į telefonų skambučius ar elektroninius laiškus.

Būtina pažymėti, kad bendraujant su tėvais, pedagogai turi išmanyti psichosocialinio bendravimo ypatumus bei gebėti parinkti tinkamas bendravimo formas ir metodus. Pedagogai privalo pažinti vaiką, šeimą, įvertinti galimus pokyčius socialinėje plotmėje ir tik tada siekti maksimaliai įtraukti tėvus į ugdymo procesą (Miltenienė, Ruškus ir Ališauskas, 2003, p. 36). Gustaitienė ir Širiakovienė (2020, p. 11), įžvelgia dar vieną šių dienų bendradarbiavimo iššūkį, kai dėl Covid–19 viruso išplitimo ir grėsmės visuomenei, ne tik ugdymo procesas susidūrė su daugybe sunkumų, bet ir pats bendravimas su tėvais.

Nuotolinis ugdymas, mokytojų ir šeimų bendravimas per skaitmenines technologijas sulaukė daug dėmesio, diskusijų, taip pat didelė atsakomybė atiteko pedagogams dėl bendravimo ir bendradarbiavimo realiu laiku.

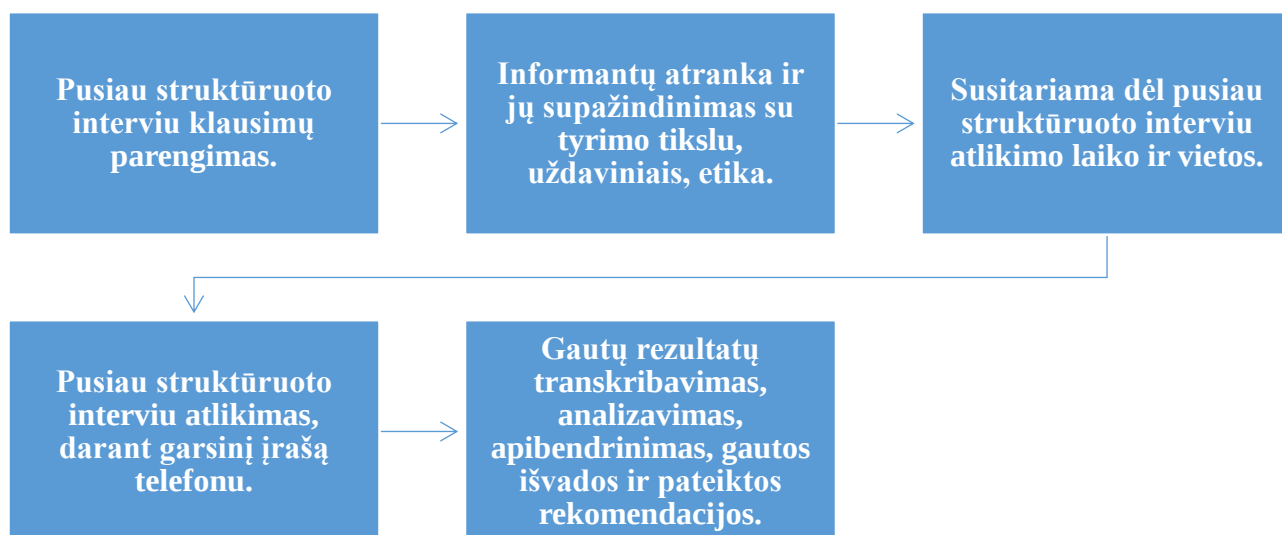
Apibendrinus įvairių autorių teorines analizes, tyrimus ir remiantis LR švietimo bei mokslo leidiniu, galima teigti, kad bendradarbiavimo formos skirstomos į tėvų informavimą, pakvietimą, pagalbą ir pagalbą tik tikslinei tėvų grupei. Taip pat išryškėjo individualios, grupinės ir kolektyvinės bendradarbiavimo formos. Tradiciniai metodai įvardijami tokie kaip bendri tėvų susirinkimai, pokalbiai telefonu, įrašai elektroniniame dienyne, bendravimas elektroniniu paštu, apsilankymai namuose ir kt. Netradiciniai metodai įvardijami tokie kaip individualūs pokalbiai, susirašinėjimai ir vaizdo įrašai naudojant internetines pokalbių platformas, tėvų aktyvus dalyvavimas ugdymo įstaigos gyvenime ir kt. Bendradarbiavimo formos ir metodai turi būti naudojami kuo įvairesni, priklausomai nuo realios situacijos. Jais siekiama kuo labiau įtraukti tėvus į ugdymo įstaigos gyvenimą (rengiant edukacines pamokas, ekskursijas, priimant svarbius sprendimus ugdymo klausimais). Įvertinus susiklosčiusią švietimo situaciją dėl kintančių ugdymo formų, atnaujintų programų, greitėjančio gyvenimo tempo bendradarbiavimas tarp pedagogų ir tėvų tampa dar svarbesnis ir aktualesnis. Todėl svarbu taikyti kuo aktyvesnes, netradicines bendradarbiavimo formas bei metodus. Tai stiprina partneriškumą, mažina psichologinį atsiribojimą bei padeda geriau suprasti vieni kitų turimus lūkesčius, nuostatas. Sąveikaujant su tėvais pedagogai turi išmanyti psichosocialinio bendravimo ypatumus bei gebėti parinkti tinkamas bendradarbiavimo formas ir metodus.

3. PRADINIŲ KLASIŲ PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS HIBRIDINIO UGDYMO PROCESO METU EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Empirinio tyrimo metodologija

Metodų pasirinkimo pagrindimas. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą ir uždavinius buvo atliktas kokybinis tyrimas. Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė (2008, p. 297) teigia, kad kokybinį tyrimą tikslinga atlikti tuomet, kai nagrinėjamas ugdymo reiškinyje apie kurį turima mažai duomenų. Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas (2017, p. 124) taip pat išskiria, kad kokybiniai tyrimai vykdomi, kai pasirinkta tyrimo tema yra mažai tyrinėta. Tyrimo metu surinkti kokybiniai duomenys atskleidžia tiriamųjų patirtis, prasmes, apibūdina procesus, neskiriant dėmesio faktams ir statistikai. Kokybinių tyrimų principai leidžia gauti detalią informaciją apie tam tikrų individų elgesį, mąstymą natūralioje aplinkoje, išsiaiškinti jų patirtis bei pateikti holistinį paaiškinimą (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p. 121). Todėl šiuo darbu buvo siekta atskleisti pradinių klasių pedagogų patirtis bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo proceso metu. Tai yra išsiaiškinti, kokie iššūkiai kilo bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese, kokius pedagogai taiko metodus ir kuo bendradarbiavimas naudingas pedagogams, tėvams bei mokiniams. Taip pat kokie veiksniai ir priežastys gali apsunkinti ar skatinti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą hibridinio ugdymo procese. Empirinių duomenų rinkimui buvo naudojamas pusiau struktūruoto interviu metodas. Pagal Žydžiūnaitę ir Sabaliauską (2017, p. 122) interviu metu galima surinkti daug naudingos informacijos tiesioginio kontakto su informantais metu, atskleisti jų požiūrį, nuomones, patirtis. Interviu metodas leidžia gauti įvairesnius duomenis, nei anketinė apklausa, bet kelia didesnius reikalavimus pačiam tyrėjui. Tyrėjas turi būti gerai susipažinęs su tyrimo dalyvių veiklos sritimi, žinoti kontekstą, gebėti fiksuoti ne tik tyrimo dalyvių atsakymus, bet ir stebėti neverbalią komunikaciją. Pusiau struktūruotas interviu yra toks duomenų rinkimo metodas, kurio metu pateikiami anksčiau numatyti klausimai, tačiau jie struktūruojami tik iš dalies, tyrėjas gali grįžti prie pateiktų klausimų arba užduoti kitus (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p. 125). Tai leidžia tyrėjui esant būtinybei grįžti prie pateiktų klausimų, užduoti papildomų, keisti klausimų seką, perklausti. Pusiau struktūruoto interviu metodu gautos informacijos analizei medžiaga buvo paruošta ją transkribuojant (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p. 121). Atliepian metodologines rekomendacijas, po kiekvieno interviu įrašai buvo perklausomi ir transkribuoti. 6 interviu vyko mokykloje sutartu laiku, o vienas dėl tyrėjo ligos vyko nuotoliniu būdu per Zoom platformą. Interviu buvo įrašyti telefono diktofonu, transkribuoti ir daug kartų skaityti, analizuojant bei interpretuojant tyrimo radinius.

Empirinio tyrimo organizavimas. Magistrinio darbo „Pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas hibridinio ugdymo proceso metu“ tyrimas vyko vienoje iš Lietuvos mieste esančių mokyklų, kurioje mokiniai ugdomi pagal pradinio ir pirmosios pakopos pagrindinio ugdymo programas. Šis tyrimas vyko spalio – lapkričio mėnesiais ir buvo sumodeliuotas vadovaujantis kokybinio tyrimo metodologine prieiga. Prieš atliekant tyrimą vienoje iš Lietuvos miestų mokyklų buvo gautas žodinis ugdymo įstaigos vadovo sutikimas tyrimui atlikti. Empirinių tyrimo duomenų rinkimas atliktas bendrojo ugdymo mokykloje, kurioje tyrimo atlikimo metu dirbo 63 mokytojai, iš kurių 14 dirbo pagal pradinio ugdymo programą. Minėtoje bendrojo ugdymo mokykloje tyrimo atlikimo metu mokėsi 941 mokinys, iš kurių 326 buvo ugdomi pagal pradinio ugdymo programą. Bendrojo ugdymo mokykla, kurioje buvo atliktas tyrimas save pristato kaip mokyklą, kuri aktyviai dalyvauja nacionaliniuose ir tarptautiniuose konkursuose, turi įvairių apdovanojimų; mokykloje organizuojami dailės, šokio, lietuvių ir anglų kalbos konkursai, parodos, aktyviai bendradarbiaujama su kitomis švietimo įstaigomis, specializuotais mokymo centrais bei socialiniais partneriais. Mokykloje taikomos hibridinio ugdymo formos, aktyviai dalyvaujama įvairiuose projektuose bei programose, kuriose pedagogai tobulina skaitmeninį raštingumą. Bendrojo ugdymo mokykla, kurioje atliktas empirinis tyrimas didelį dėmesį skiria naujų, šiuolaikinių technologijų įsigijimui ir jų tinkamam naudojimui ugdymo proceso metu, siekiant diferencijuoti, individualizuoti užduotis, integruoti mokomuosius dalykus. Klasėse įrengiama įranga, skirta hibridiniam ir nuotoliniam darbui. Pradinių klasių mokytojai dalyvauja „Vedliai“ mokymuose, kuriuose tobulina skaitmeninę kompetenciją ir mokosi kūrybiškai integruoti informacines technologijas pamokų metu.

5 pav. *Empirinio tyrimo etapai*

Empirinis tyrimas buvo atliekamas penkiais etapais (žr. 5 pav.). Prieš atliekant empirinį tyrimą buvo analizuota mokslinė, pedagoginė, psichologinė literatūra ir teisiniai dokumentai, išskirti probleminiai

klausimai. Pirmajame etape buvo sukurtas tyrimo instrumentas, parengtas pusiau struktūruoto interviu klausimynas, kurį sudarė 13 atvirų klausimų. Antrajame etape buvo atrinkti informantai ir supažindinti su tyrimo tikslu, uždaviniais bei etika. Informantams buvo paaiškinta vykdomo tyrimo nauda mokslui, tyrimo dalyviams ir atsiklausta ar tyrimo dalyviai norės gauti grįžtamąją informaciją apie tyrimo išvadas bei rekomendacijas. Informantai buvo supažindinti, kad jų patirtys panaudotos tyrimo analizei, iš kurios bus sudarytos išvados ir pateiktos rekomendacijos. Tyrimo dalyvių vardai laikantis konfidencialumo principo buvo pakeisti. Buvo susitarta dėl pusiau struktūruoto interviu atlikimo laiko ir vietos. Ketvirtajame etape vyko pusiau struktūruoto interviu garsinis įrašas telefonu. Kiekvieno interviu metu buvo atsiklausiama ar tyrimo informantas sutinka, jog pokalbis bus įrašytas, o vėliau jų atsakymai būtų surinkti kompiuteriu. Interviu buvo atliekami iki tol, kol duomenys pradėjo kartotis, t.y. pusiau struktūruoto interviu metu gautų duomenų prisotinimas. Paskutiniame etape buvo atliktas gautų rezultatų transkribavimas, analizavimas, apibendrinimas, padarytos išvados bei pateiktos rekomendacijos.

Duomenų rinkimo instrumento pagrindimas. Pusiau struktūruoto interviu klausimynas buvo sukurtas remiantis tyrimo darbo uždaviniais bei atlikus literatūros ir mokslo šaltinių analizę (žr. 1 lentelę ir 1 priedą). Klausimyną sudarė 12 atvirų klausimų.

1 lentelė. *Tyrimo instrumentas*

Klausimai	Sąsaja su darbo uždaviniais	Sąsajos su teorine darbo dalimi
1. Kas, Jūsų nuomone, yra hibridinis ugdymas?	Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą.	1.1. Hibridinio ugdymo samprata.
2. Kokias papildomas priemones naudojate dirbant hibridiniu būdu?	Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą.	1.1. Hibridinio ugdymo samprata.
3. Su kokiais iššūkiais susiduriate hibridinio ugdymo procese?	Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą.	1.1. Hibridinio ugdymo samprata.
4. Kokios, Jūsų nuomone, svarbios pedagogo kompetencijos dirbant hibridiniu būdu?	Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą.	1.2. Hibridinio ugdymo ir pradinį klasių pedagogų kompetencijų sąsajos.
5. Kas, Jūsų nuomone, yra bendradarbiavimas su tėvais?	Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas, metodus ir iššūkius.	2.1. Bendradarbiavimo aptartis.

6. Kuo bendradarbiavimas naudingas pedagogams, mokiniams ir jų tėvams?	Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas, metodus ir iššūkius.	2.1. Bendradarbiavimo aptartis.
7. Kokias bendradarbiavimo formas, metodus taikote bendradarbiaujant su tėvais dirbant hibridiniu būdu?	Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas, metodus ir iššūkius.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.
8. Kokie Jūsų taikomi bendradarbiavimo metodai bei formos pasiteisina ir kodėl?	Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas, metodus ir iššūkius.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.
9. Kokie Jūsų taikomi bendradarbiavimo metodai bei formos nepasiteisina ir kodėl?	Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas, metodus ir iššūkius.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.
10. Su kokiais iššūkiais susiduriate bendradarbiaudami su tėvais dirbant hibridiniu būdu?	Išryškinti pedagogų patirtis siekiant atskleisti bendradarbiavimo galimybes su tėvais hibridinio ugdymo procese.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.
11. Kas Jums padeda įveikti kylančius sunkumus bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese?	Išryškinti pedagogų patirtis siekiant atskleisti bendradarbiavimo galimybes su tėvais hibridinio ugdymo procese.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.
12. Kokių žinių ar praktinių įgūdžių Jums stinga bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese?	Išryškinti pedagogų patirtis siekiant atskleisti bendradarbiavimo galimybes su tėvais hibridinio ugdymo procese.	2.2. Bendradarbiavimo su tėvais formos ir metodai.

Imties pagrindimas. Kokybiniuose tyrimuose tyrimo imtis dažnai yra santykinai nedidelė, leidžianti plačiai analizuoti pasirinktą tyrimo klausimą. Šio tyrimo metu buvo pasirinkta kriterinė

tiriamųjų atranka, kuomet informantai atrenkami pagal tam tikrą tyrėjo nustatytą kriterijų (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p. 125). Tiriamųjų atrankos kriterijais buvo du: pradinį klasių pedagogo darbo patirtis hibridinio ugdymo metu dirbant su 1 ir 2 klasių mokiniais ne mažiau kaip po 8 val. per savaitę ir turima ne žemesnė kaip vyresniojo mokytojo pedagoginė kvalifikacinė kategorija. Tyrime dalyvavo 7 vienos Lietuvos miesto progimnazijos pradinio ugdymo pedagogai.

2 lentelė. *Informantų charakteristika*

Informanto vardas (pakeistas)	Hibridiniu būdu dirbo ne mažiau kaip po 8 val. per savaitę	Kvalifikacinė kategorija
Ona	Taip	Vyr. mokytoja
Ala	Taip	Mokytoja metodininkė
Tina	Taip	Mokytoja metodininkė
Ana	Taip	Mokytoja ekspertė
Ina	Taip	Vyr. mokytoja
Ema	Taip	Mokytoja metodininkė
Eva	Taip	Vyr. mokytoja

Duomenų analizės metodai. Tyrimo duomenys analizuoti taikant kokybinės turinio analizės (angl. content) metodą. Kokybinė turinio analizė – kokybinio tyrimo strategija, paremta kategorijų išskyrimu ir jų įterpimu į kontekstą (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008, p. 296). Atliekant kokybinę turinio analizę siekiama aprašyti ir kritiškai įvertinti tiriamą reiškinį, per tyrimo dalyvių unikalias patirtis. Tyrėjas nagrinėja tyrimo dalyvių interviu tekstus bei išskiria kategorijas, pagal kurias apibūdina tiriamą reiškinį (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p. 123). Programos QDA Miner Lite pagalba buvo išskirtos interviu atsakymų kategorijos, subkategorijos, apdorotas tekstas. Remiantis QDA Miner Lite programa buvo sudarytos kategorijų, subkategorijų bei citatų pavyzdžių lentelės. Išanalizavus informantų pasisakymus tekste išryškėjo prasminiai vienetai, kurie buvo apjungti tarpusavyje ir taip susiformavo kategorijos, subkategorijos.

Tyrimo etika. Vykdam tyrimą stengiamasi išlaikyti pagrindinius etikos principus. Tyrimo metu buvo laikomasi tokių etikos principų: dalyvavimo tyrime laisvanoriškumo, konfidencialumo (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p. 126). Laikantis laisvanoriškumo principų, prieš pradedant interviu su informantais buvo suderintas laikas, data bei aptartas tyrimo tikslas, uždaviniai bei klausimai. Prieš pokalbį buvo suteikiama tyrimo dalyviui teisė bei laisvė neatsakyti į jam nepatinkančius klausimus arba galimybė nutraukti dalyvavimą bet kuriuo metu. Remiantis konfidencialumo principo užtikrinama, kad be tyrėjo ar tiriamojo atskiros raštinio sutikimo niekas nepasinaudos turima informacija. Darbe naudojami

apdoroti duomenys, garso įrašai ir transkribuoti tekstai prieinami tik tyrimo dalyviams. Remiantis LR asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo NR. I –1374 pakeitimo įstatymu (2018), buvo gautas informantų raštiškas sutikimas dalyvauti tyrime ir taip užtikrinamas jų konfidencialumas (žr. 2 priedą). Ugdymo įstaigos pavadinimas neatskleistas, o informantų vardai pakeisti (žr. 1 lentelę). Laikantis tyrėjo nešališkumo principo su kiekvienu informantu bendrauta laikantis tolerancijos, pagarbos žmogaus orumui ir kiekviena nuomonė buvo išklausyta bei priimta be išankstinių nuostatų (Miller, Birch, Mauthner & Jessop, 2012, p. 87). Pusiaus struktūruoto interviu metu tyrėjas išliko neutralus, nebandė įtakoti tiriamojo nuomonės ar nusišluoti tyrimo detalių, faktų. Buvo palaikomas dalykiškas pokalbis ir kalbama tik apie informantų patirtį profesinėje veikloje.

Tyrimo ribotumai. Tyrimui buvo pasirinkta viena iš Lietuvos miestų mokyklų todėl tyrimas neatspindi visos šalies situacijos. Kadangi tyrimas atliktas ne visos Lietuvos mastu, tai parodo tyrimo ribotumą, o kartu ir tyrimo tęstinumo galimybes. Norint nustatyti visos Lietuvos situaciją tiriamu klausimu, būtų naudinga atlikti panašius tyrimus ir kitų Lietuvos miestų bei miestelių mokyklose apklausiant pradinių klasių pedagogus.

3.2. Tyrimo duomenų analizė

Šiame tyrime pusiau struktūruoto interviu metu buvo siekiama atskleisti pedagogų bendradarbiavimo su tėvais patirtis hibridinio ugdymo organizavimo metu. Daug kartų skaitant, analizuojant pusiau struktūruoto interviu metu gautus duomenis išryškėjo pagrindinės kategorijos ir subkategorijos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Tyrimo kategorijos ir subkategorijos

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorijos
1.	Hibridinio ugdymo samprata	Hibridinis ugdymas Mišrusis ugdymas
2.	Papildomų priemonių reikmė dirbant hibridiniu būdu	Skaitmeninis turinys Mokomieji filmukai ir žaidimai Vaizdo įranga Garso įranga Interneto ryšys Kompiuteris
3.	Hibridinio ugdymo iššūkiai	Mokinių vengimas prisijungti prie hibridinių pamokų Pagalbos reikmė Nesklandumų faktorius Išėjimas iš komforto zonos

		Klasės valdymo įgūdžių trūkumas Laiko ir dėmesio skirstymo įgūdžių trūkumas Didelės laiko sąnaudos Hibridinės įrangos trūkumas
4.	Pedagogų kompetencijos dirbant hibridiniu būdu	Informacinių technologijų naudojimo kompetencija Komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija Ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencija Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija Reflektavimo ir mokėjimo mokytis kompetencija Skaitmeninė kompetencija
5.	Pedagogų požiūris į bendradarbiavimą su tėvais	Tėvų įtrauktis į mokyklos bendruomenės gyvenimą Tėvų iniciatyvumas Motyvacinis bendravimas Pasitikėjimu grįstas abipusis ryšys Atsakomybės prisiėmimas
6.	Bendradarbiavimo nauda pedagogams, mokiniams ir jų tėvams	Profesinių kompetencijų tobulinimas Motyvacijos stiprinimas Bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimas Darbo palengvinimas Ugdymo tęstinumas namuose Dalijimasis patirtimi Tėvams suteikiama papildoma pagalba Mokinių asmenybės formavimas Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas Grįžtamojo ryšio stiprinimas Lyderystės įgūdžių formavimas
7.	Bendradarbiavimo formos ir metodai	Individualus bendravimas Tėvų susirinkimai Internetinės pokalbių platformos Įrašai elektroniniame dienyne Konsultacija Bendravimas per elektroninį paštą Bendravimas telefonu Taisyklių taikymo metodas Skatinamosios lentelės ir taisyklių taikymo metodas Individualios klasės vadovo valandos
8.	Bendradarbiavimo formų ir metodų pasiteisinimas	Individualus „gyvas“ bendradarbiavimas Bendravimas telefonu Individualus bendradarbiavimas naudojant bendravimo platformas Skatinamosios lentelės ir taisyklių taikymo metodas
9.	Bendradarbiavimo formų ir metodų nepasiteisinimas	Įrašai elektroniniame dienyne Bendri tėvų susirinkimai Bendravimas elektroniniu paštu

10.	Bendradarbiavimo su tėvais iššūkiai hibridinio ugdymo procese	Tėvų emociniai ir psichologiniai ypatumai Tėvų neigimo reakcija Tėvų pasyvumas Mokinių adaptacinis laikotarpis Tėvų neigiamos nuostatos Tėvų užimtumas Dėmesio paskirstymas Lūkesčių nesuderinamumas Pedagogų emocinė ir psichologinė būseną Tėvų hipergloba vaikų mokymusi
11.	Bendradarbiavimo sunkumų įveikimas	Savišvieta Asmeninės savybės Pozityvumas Atviras bendravimas Informacinių technologijų specialistų pagalba Mokymai Patirtis Ugdymo veiklų planavimas Mokyklos bendruomenės pagalba Noras tobulėti Savikontrolės įgūdžiai
12.	Pedagogų bendradarbiavimo praktinių įgūdžių trūkumas	Kvalifikacijos tobulinimo reikmė Patirties stoka Savireguliacijos ir kontrolės įgūdžių trūkumas Mokymo metodų suderinamumo įgūdžių trūkumas Psichologinių žinių stoka Nemokėjimas pasirinkti tikslingą informaciją Skaitmeninio raštingumo reikmė Anglų kalbos žinių trūkumas

Pirmoji kategorija – hibridinio ugdymo samprata susideda iš dviejų subkategorijų: hibridinis ugdymas ir mišrusis ugdymas.

4 lentelė. *Hibridinio ugdymo aptartis*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Hibridinio ugdymo samprata	Hibridinis ugdymas	<...> toks ugdymas, kai vienu metu mokai mokinius ir klasėje, ir namie. Aj dar pamiršau pasakyti, kad ir vienu metu“ (Ana). <...> tai mokymas ir namuose, ir mokykloje per nuotolį“ (Eva). „Hibridinis mokymas yra kai pamokų metu vaikai mokosi tiek klasėje, tiek prisijungę nuotoliu iš namų <...>

		(Tina). <...> tai yra kažkas panašaus, kai vienu metu derinami keli mokymo būdai“ (Ema).
	Mišrusis ugdymas	„Taip taip manau, kad tai yra mišrusis ugdymas, kai vieni dirba klasėje, o kiti namie“ (Ina). <...> kažkas panašaus į mišrųjį <...> (Ona). <...> hibridinis ugdymas labai panašus arba gal ir toks pats kaip tas mišrusis“ (Ala).

Hibridinis ugdymas vyksta, kai dalis mokinių mokosi klasėje, o kita dalis namuose tuo pačiu metu (Nuotolinio mokymos(si)/ugdymo(si) vadovas, 2020, p. 3). Šio teiginio įrodančios informantų citatos: <...> toks ugdymas, kai vienu metu mokai mokinius ir klasėje, ir namie. Aj dar pamiršau pasakyti, kad ir vienu metu“ (Ana); <...> tai mokymas ir namuose, ir mokykloje per nuotolį“ (Eva); „Hibridinis mokymas yra kai pamokų metu vaikai mokosi tiek klasėje, tiek prisijungę nuotoliu iš namų <...> (Tina); <...> tai yra kažkas panašaus į mišrųjį ugdymą, kai vienu metu derinami keli mokymo būdai“ (Ema). Keli pedagogai atsakė, kad hibridinis ugdymas labai panašus į mišrųjį: „Taip taip manau, kad tai yra mišrusis ugdymas, kai vieni dirba klasėje, o kiti namie“ (Ina); <...> kažkas panašaus į mišrųjį <...> (Ona); <...> hibridinis ugdymas labai panašus arba gal ir toks pats kaip tas mišrusis“ (Ala).

Pagal informantų pasisakymus galima teigti, kad pradinių klasių pedagogai žino, kas yra hibridinis ugdymas ir supranta bei gali paaiškinti šią sąvoką. Tik keli pedagogai painioja hibridinio ir mišriojo ugdymo terminų pavadinimus.

Antroji kategorija – papildomų priemonių reikmė dirbant hibridiniu būdu susideda iš 6-ių subkategorijų: skaitmeninis turinys, mokomieji filmukai ir žaidimai, vaizdo ir garso įranga, interneto ryšys bei kompiuteris.

5 lentelė. Papildomų priemonių klasifikacija

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
	Skaitmeninis turinys	„Naudoju skaitmeninį turinį <...> (Ana). <...> įvairias išvertinimo programas <...> (Ana). <...> ir įvairios programėlės, kaip Jamboard, Quizizz, Canva, Kahoot, Wordwall“ (Ona). <...> programėlių įvairių“ (Ala). <...> papildomos interaktyvios užduotys mokiniams besimokantiems namuose“ (Ala).

Papildomų priemonių reikmė dirbant hibridiniu būdu	Mokomieji filmukai ir žaidimai	<...> mokomuosius filmukus“ (Ana). <...> aš visada būnu pasiruošęs kokią filmuką ar žaidimą parodyti vaikams juk taip jiems tai patinka“ (Ema).
	Vaizdo įranga	„Svarbiausia kamera <...> (Ina). „Tai gera kamera <...> (Ona). „Aišku, kad kamera turi būti <...> (Ala). <...> labai reikalinga kokybiška techninė visa įranga, nes nuo to labai priklauso pamokos sėkmė ir kokybė“ (Eva). <...> kamera <...> (Tina).
	Garso įranga	<...> ir garsas veikia ir gerai“ (Ina). <...> garso aparatūra <...> (Ona). <...> garso kolonėlės <...> (Ala). <...> labai reikalinga kokybiška techninė visa įranga, nes nuo to labai priklauso pamokos sėkmė ir kokybė“ (Eva). <...> garso aparatūra“ (Tina).
	Interneto ryšys	„Man svarbiausia, kad visa techninė įranga veiktų, internetas būtų greitas <...> (Ema). „Taip pat interneto geras ryšys <...> (Eva). <...> geras ir nestriginėjantis interneto ryšys <...> (Tina).
	Kompiuteris	„Reikalingas pirmiausiai kompiuteris <...> (Tina). <...> na, kaip be kompiuterio dirbti neišsivaizduoju aš (Ala).

Visi pedagogai pripažino, kad hibridiniam ugdymui svarbiausia gera ir pritaikyta techninė įranga ir dažniausiai naudoja skaitmeninį turinį. Dirbant hibridiniu būdu pedagogams labiausiai reikalinga vaizdo ir garso įranga: „Svarbiausia kamera <...> (Ina); „Tai gera kamera <...> (Ona); „Aišku, kad kamera turi būti <...> (Ala); <...> labai reikalinga kokybiška techninė visa įranga, nes nuo to labai priklauso pamokos sėkmė ir kokybė“ (Eva); <...> kamera <...> (Tina). <...> ir garsas veikia ir gerai“ (Ina); <...> garso aparatūra <...> (Ona); <...> garso kolonėlės <...> (Ala); <...> labai reikalinga kokybiška techninė visa įranga, nes nuo to labai priklauso pamokos sėkmė ir kokybė“ (Eva); <...> garso aparatūra“ (Tina). IKT efektyvina ugdymo procesą ir padeda siekti geresnių rezultatų tiek mokytojams, tiek mokiniams (Labutė ir Žemaitaitytė, 2015, p. 293): „Naudoju skaitmeninį turinį <...> (Ana); <...> įvairias įsivertinimo programas <...> (Ana); <...> ir įvairios programėlės, kaip Jamboard, Quizizz, Canva, Kahoot, Wordwall“ (Ona); <...> programėlių įvairių“ (Ala). Vadinasi, kad dirbant hibridiniu būdu svarbu naudoti skaitmeninį turinį. Pedagogai taip pat labai dažnai hibridinių pamokų metu taiko interaktyvias užduotis, mokomuosius filmus ar žaidimus: <...> papildomos interaktyvios užduotys mokiniams besimokantiems namuose“ (Ala), <...> mokomuosius filmukus“ (Ana); <...> aš visada būnu pasiruošęs kokią filmuką ar žaidimą parodyti vaikams juk taip jiems tai patinka“ (Ema). Masalnikova et. al (2021, p. 391) taip pat akcentuoja, kad hibridiniam ugdymui reikalingos tokios techninės priemonės kaip spartus internetas, Wifi tinklas, interaktyvios lentos, vietinio tinklo serveriai, nešiojamieji ir planšetiniai kompiuteriai. Keli pedagogai būtent ir įvardijo, kad hibridinio ugdymo metu turi būti geras

interneto ryšys bei kompiuteris: „Man svarbiausia, kad visa techninė įranga veiktų, internetas būtų greitas <...> (Ema); „Taip pat interneto geras ryšys <...> (Eva); <...> geras interneto ryšys <...>, „Reikalingas pirmiausiai kompiuteris <...> (Tina).

Apibendrinus galima teigti, kad pedagogams svarbiausia kokybiška ir pritaikyta techninė vaizdo ir garso įranga bei skaitmeninis turinys. Pedagogai hibridinių pamokų metu naudoja interaktyvias užduotis, mokomuosius filmus ir žaidimus. Sklandžiam hibridinio ugdymo proceso užtikrinimui būtinas geras interneto ryšys bei kompiuteris.

Trečia kategorija – hibridinio ugdymo iššūkiai susideda iš 8-ių subkategorijų: mokinių vengimas prisijungti prie hibridinių pamokų, pagalbos reikmė, nesklandumų faktorius, išėjimas iš komforto zonos, klasės valdymo įgūdžių trūkumas, laiko ir dėmesio skirstymo įgūdžių trūkumas, didelės laiko sąnaudos ir pamokos struktūros planavimas.

6 lentelė. Hibridinio ugdymo sunkumai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Hibridinio ugdymo iššūkiai	Mokinių vengimas prisijungti prie hibridinių pamokų	„Aha dar ne kartą esu pastebėjusi, kad vaikai meluoja, kad negirdi, nemato, nepasijungė Zoom nuoroda ir panašiai“ (Eva). <...> tai pramiegojau, tai neradau prisijungimo nuorodos“ (Ona).
	Pagalbos reikmė	„Toliau, labai reikalinga pagalba individualizuojant ugdymą bei paruošiant užduotis, man reikalinga nuolatinė IT specialisto konsultacija, o ne kartą ar du į metus“ (Ina). „Kiekvienas vaikas, turintis sutrikimų yra labai skirtingas ir skirtingi jo gebėjimai, ir sunku būna prie jų prisitaikyti, skirti daugiau laiko bei dėmesio <...> (Eva).
	Nesklandumų faktorius (striginėja interneto ryšys, dingsta garsas arba vaizdas, neatsidaro programos ar nuorodos, nepavyksta įjungti mokomąją medžiagą ir pasidalinti ekranu,).	„Tarkime pasiruošiu kažkokį įdomų filmuką ar programėlę ir reikiamu momentu neįsijungia, negaliu pasidalinti ekranu arba dingsta garsas“ (Ina). „Ir vieną kartą staiga dingo garsas, o aš to nesupratau <...> (Ona). „O dar ta technika taip dažnai striginėja ar atsilieka vaizdas, tai garsas“ (Ala). „Kartais internetas striginėja arba reikiamu metu neįsijungia kokia nors programėlė ar neįsijungia nuoroda“ (Ema). „Sakyčiau dažni iššūkiai būna – technikos ar interneto nesklandumai“ (Tina).

Išėjimas iš komforto zonos	<...> pasiruošti įvairiems netikėtams dalykams“ (Ona). <...> nes reikia nuolat pasiruošusiai būti įvairiems netikėtumams ar nesklandumams“ (Ina). „Daug dėmesio reikia skirti pamokų metu, būni įsitempęs, labai daug streso...“ (Tina).
Klasės valdymo įgūdžių trūkumas	„Man sunkiausia vienu metu viską suvaldyti, tai yra ir klasėje esančius mokinius, ir namuose“ (Ala). <...> aj labai sunku, kai reikia iš ekrano kažką pakartoti, o kiti jau žiūriu nuobodžiauja“ (Ala).
Laiko ir dėmesio skirstymo įgūdžių trūkumas	„Ir kažkaip tą dėmesį norisi vienodai paskirstyti, bet dažnai to nepasiekiu“ (Ala). „O tada būna tikras iššūkis spėti visiems atsakyti ir suspėti praveisti pamoką, ką esu numačiusi“ (Ema). „Sunku visiems paskirstyti vienodai dėmesio ir tai mane slegia <...> (Eva). <...> prisigalvoju įvairių idėjų, įdomių užduotėlių, o pamoka tai trumpa ir žiūriu, kad nespėjame visko atlikti ką buvau prisigalvojus“ (Ona). „Labai sunku vienu metu skirti dėmesį ir klasėje esantiems ir virtualiai <...> (Tina).
Didelės laiko sąnaudos	„Pirmiausiai man tai papildomas darbas ir sakyčiau, labai sunkus, reikalaujantis laiko, pasiruošimo“ (Tina). <...> rodos pasiruoši, viską apgalvoji, o kai taikai pamokos metu, matai, kad netilpai į laiką <...> (Ala).
Hibridinės įrangos trūkumas	„Man sunkiausia, kad nėra specialios hibridinės įrangos, na tokios kameros, kuri tave sektų ir rodytų tokį platų vaizdą“ (Ana). <...> ir mokiniai skundžiasi, kad neturi tokios kameros kaip pas mokytoją“ (Ina).

Beveik visi apklaustieji informantai prisipažino, kad didžiausias iššūkis dirbant hibridiniu būdu įvairūs netikėti nesklandumai, laiko bei dėmesio skirstymo įgūdžių trūkumas: „*Tarkime pasiruošiu kažkokį įdomų filmuką ar programėlę ir reikiamu momentu neįsijungia, negaliu pasidalinti ekranu arba dingsta garsas*“ (Ina); „*Ir vieną kartą staiga dingo garsas, o aš to nesupratau <...>*“ (Ona); „*O dar ta technika taip dažnai striginėja ar atsilieka vaizdas, tai garsas*“ (Ala); „*Kartais internetas striginėja arba reikiamu metu neįsijungia kokia nors programėlė ar neįsijungia nuoroda*“ (Ema); „*Sakyčiau dažni iššūkiai būna – technikos ar interneto nesklandumai*“ (Tina). Vadinasi, pedagogams ypatingai svarbu gebėti planuoti, struktūrizuoti pamokas, išsikelti aiškius tikslus ir naudoti tam tinkamus metodus. Taip pat pedagogai turi tobulinti psichologines, savikontrolės įgūdžių žinias, kurios padėtų pasiruošti įvairiems netikėtumams hibridinio ugdymo metu. Pedagogai teigia, kad pamokos vedamos hibridiniu būdu sukelia nemažai streso, įtampos: <...> *pasiruošti įvairiems netikėtiems dalykams*“ (Ona); <...> *nes reikia nuolat pasiruošusiai būti įvairiems netikėtumams ar nesklandumams*“ (Ina). Masalnikovos et. al (2021, p. 391) atlikto tyrimo metu išryškėjo socialinis aspektas, kad mokiniai dažnai neturi priėjimo prie

hibridinio ugdymo ir tam reikalingų techninių priemonių. Keli informantai būtent ir įvardija tokius iššūkius, kaip neturėjimas tinkamos hibridinės įrangos: „*Man sunkiausia, kad nėra specialios hibridinės įrangos, na tokios kameros, kuri tave sektų ir rodytų tokį platų vaizdą*“ (Ana); <...> ir mokiniai skundžiasi, kad neturi tokios kameros kaip pas mokytoją“ (Ina). Taip pat išryškėjo, kad pedagogams dirbant hibridiniu būdu nemažai kelia iššūkių mokinių, turinčių SUP ugdymo užtikrinimas arba mokinių vengimas prisijungti prie hibridinių pamokų: „*Kiekvienas vaikas, turintis sutrikimų yra labai skirtingas ir skirtingi jo gebėjimai, ir sunku būna prie jų prisitaikyti, skirti daugiau laiko bei dėmesio* <...> (Eva); „*Aha dar ne kartą esu pastebėjusi, kad vaikai meluoja, kad negirdi, nemato, nepasijungė Zoom nuoroda ir panašiai*“ (Eva). Taip pat dirbdami hibridiniu būdu pedagogai jaučia nuolatinės pagalbos poreikį, klasės valdymo įgūdžių stoką bei pats pasiruošimas hibridinėms pamokoms reikalauja didesnių pastangų: „*Toliau, labai reikalinga pagalba individualizuojant ugdymą bei paruošiant užduotis, man reikalinga nuolatinė IT specialisto konsultacija, o ne kartą ar du į metus*“ (Ina); <...> kaip pratinti prie kompiuterio taisyklingo naudojimo“ (Ina); „*Man sunkiausia vienu metu viską suvaldyti, tai yra ir klasėje esančius mokinius, ir namuose*“ (Ala); „*Pirmiausiai man tai papildomas darbas ir sakyčiau, labai sunkus, reikalaujantis laiko, pasiruošimo*“ (Tina).

Apibendrinus galima teigti, kad pradinių klasių pedagogams dirbant hibridiniu būdu didžiausi kylantys iššūkiai yra įvairūs netikėti nesklandumai: striginėja interneto ryšys, dingsta garsas arba vaizdas, neatsidaro programos, nuorodos, nepavyksta įjungti mokomosios medžiagos ar pasidalinti ekranu. Pedagogų laiko bei dėmesio skirstymo mokiniams įgūdžių trūkumas trukdo visiems besimokantiejiems tiek namuose, tiek klasėje vienodai paskirstyti dėmesį ir laiką. Taip pat vedant hibridines pamokas mokytojai dažnai jaučia nerimą bei būna įsitempę. Hibridinio ugdymo metu susiduriama su klasės valdymo įgūdžių trūkumu, nes yra sudėtingiau išlaikyti mokinių dėmesį. Pasiruošimas šiai ugdymo formai reikalauja didesnių pedagogų pastangų bei laiko sąnaudų.

Ketvirtoji kategorija – pedagogų kompetencijos dirbant hibridiniu būdu susideda iš 6-ių subkategorijų: informacinių technologijų naudojimo kompetencija, komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija, ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencija, bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija, reflektavimo ir mokėjimo mokytis kompetencija bei skaitmeninė kompetencija.

7 lentelė. *Pedagogų kompetencijos*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Pedagogų kompetencijos dirbant hibridiniu būdu	Informacinių technologijų naudojimo kompetencija	„Aišku, kad informacinių technologijų <...> (Ana). <...> hibridiniu būdu labai svarbu išmanyti informacines technologijas <...> (Ina). „Labai svarbu išmanyti kompiuterių raštingumą <...> (Ona). <...> turi išmanyti, ir didaktiką ir dar informacines technologijas <...> (Tina).
	Komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija	<...> komunikavimo <...> (Ana). <...> ir gebėjimas komunikuoti su tėvais“ (Ema).
	Ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencija	<...> ir gal ugdymo aplinkos kompetencijos yra svarbios dirbant hibridiniu būdu“ (Ana). „Na, gal dar reikia nusimanyti, kaip ugdymo aplinką pritaikyti hibridiniam ugdymui“ (Eva).
	Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	<...> bendradarbiavimo <...> (Ina). <...> ir bendradarbiavimo kompetencijos <...> (Ala). <...> ir bendradarbiavimo“ (Eva).
	Reflektavimo ir mokėjimo mokytis kompetencija	<...> ir mokėjimo mokytis kompetencijas“ (Ina). <...> ir gebėjimo mokytis kompetencijas“ (Ona).
	Skaitmeninė kompetencija	„Manau, kad svarbiausios skaitmeninė <...> (Ala). <...> svarbi kompetencija yra skaitmeninis raštingumas <...> (Ema). „Aš galvoju, kad skaitmeninė kompetencija <...> (Eva). „Pirmiausiai, skaitmeninės kompetencijos“ (Tina).

Pedagogai ugdymosi proceso skatintojai, motyvatoriai, „todėl be bendrųjų gyvenimui ir darbui reikalingų skaitmeninių kompetencijų mokytojams būtinos su jų profesija susijusios skaitmeninės kompetencijos, leidžiančios mokymo procese efektyviai naudoti skaitmenines technologijas“ (Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“, 2017, p. 15). Daugiausia informantų būtent ir teigia, kad svarbiausia išmanyti informacines technologijas ir skaitmeninį raštingumą: „Aišku, kad informacinių technologijų <...> (Ana); <...> hibridiniu būdu labai svarbu išmanyti informacines technologijas <...> (Ina); „Labai svarbu išmanyti kompiuterių raštingumą <...> (Ona); <...> turi išmanyti, ir didaktiką ir dar informacines technologijas <...> (Tina); „Manau, kad svarbiausios skaitmeninė <...> (Ala); <...> svarbi kompetencija yra skaitmeninis raštingumas <...> (Ema); „Aš galvoju, kad skaitmeninė kompetencija <...> (Eva); „Pirmiausiai, skaitmeninės kompetencijos“ (Tina).

Remiantis informantų atsakymais išryškėjo dvi pagrindinės ir svarbiausios kompetencijos hibridinio proceso metu kaip informacinių technologijų naudojimo bei skaitmeninė kompetencijos. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikį, bendradarbiaujant su mokinių tėvais tyrinėjo Ticha, Abery & Johnstone (2018). Tyrime akcentuojama, kad pasaulyje ir švietimo sistemoje vykstantys procesai įtakoja mokytojo profesijos kompetencijas nuolat atnaujinti ir tobulinti. Galima teigti, kad pedagogui svarbu nuolat tobulėti, atnaujinti turimas žinias ir gebėjimus. Taip pat pedagogai teigia, kad dirbant hibridiniu būdu svarbu gebėti komunikuoti, bendradarbiauti su tėvais, reflektuoti ir norėti nuolat tobulėti: <...> *ir mokėjimo mokytis kompetencijas*“ (Ina). <...> *ir gebėjimo mokytis kompetencijas*“ (Ona). „*Asmeninio tobulėjimo, savišvietos kompetencija, be jos niekur, nuolat turi mokytis ir greitai*“ (Tina); <...> *bendradarbiavimo* <...> (Ina); <...> *ir bendradarbiavimo kompetencijos* <...> (Ala); <...> *ir bendradarbiavimo*“ (Eva). Galima teigti, kad pedagogui svarbu nuolat tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo, reflektavimo bei mokėjimo mokytis kompetencijas. Mažiausiai informantų atsakė, kad komunikacinė ir informacijos valdymo, ugdymo(si) aplinkų kūrimo kompetencijos svarbios hibridinio ugdymo proceso metu: <...> *komunikavimo* <...> (Ana). <...> *ir gebėjimas komunikuoti su tėvais*“ (Ema); <...> *ir gal ugdymo aplinkos kompetencijos yra svarbios dirbant hibridiniu būdu*“ (Ana); „*Na, gal dar reikia nusimanyti, kaip ugdymo aplinką pritaikyti hibridiniam ugdymui*“ (Eva).

Apibendrinus galima teigti, kad dirbant hibridiniu būdu svarbu išmanyti informacines technologijas, skaitmeninį raštingumą, bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais galimybes. Pradinių klasių pedagogams dirbant hibridiniu būdu svarbiausios informacinių technologijų panaudojimo ir skaitmeninė kompetencijos. Tačiau ne ką mažiau svarbios yra tokios kompetencijos kaip reflektavimo ir mokėjimo mokytis, bendravimo bei bendradarbiavimo, komunikacinė ir informacijos valdymo, ugdymo (si) aplinkų kūrimo. Pedagogui vedant hibridines pamokas svarbu turėti gerus kompiuterinio raštingumo įgūdžius, didaktinį pasiruošimą apie skaitmeninį turinį, informacines technologijas. Reikia nuolat domėtis naujovėmis, reflektuoti bei tobulinti profesines bei asmenines kompetencijas. Šios išskirtos pedagogo kompetencijos ypač svarbios hibridinio ugdymo procese.

Penktoji kategorija – pedagogų požiūris į bendradarbiavimą su tėvais susideda iš 5-ių subkategorijų: tėvų įtrauktis į mokyklos bendruomenės gyvenimą, tėvų iniciatyvumas, motyvacinis bendravimas, pasitikėjimu grįstas abipusis ryšys ir atsakomybės prisiėmimas.

8 lentelė. *Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Pedagogų požiūris į bendradarbiavimą su tėvais	Tėvų įtrauktis į mokyklos bendruomenės gyvenimą	„Manau, kad aktyvus tėvų dalyvavimas mokyklos bendruomenės gyvenime ir yra bendradarbiavimas, o ne tik skaitymas žinučių elektroniniame dienyne <...> (Ala). <...> bei aktyvūs ugdymo dalyviai“ (Ona). „Kai tėvai ne tik dalyvauja įvairiuose renginiuose <...> (Ema). „Tėvų įtrauktis į mokyklos ir klasės gyvenimą, bendruomenę stiprina bendradarbiavimo ryšius <...> (Ana). <...> jaučiu tėvų impulsą ir norą aktyviai dalyvauti savo vaiko mokyklos gyvenime“ (Ina).
	Tėvų iniciatyvumas	<...> kai tėvai inicijuoja renginius, ekskursijas, puošiamie kartu klasę ar net praveda kažkokias temines pamokas“ (Ina). <...> ir gal jų iniciatyvumas bei noras padėti įvairiose konfliktinėse situacijose“ (Eva).
	Motyvacinis bendravimas	„Na, ir visi turi būti motyvuoti bei aktyvūs ugdymo dalyviai“ (Ona). „Aš tikrai pastebiu motyvuotus tėvus ir kaip jie stengiasi vis paklausinėti apie savo vaikų pasiekimus <...> (Tina).
	Pasitikėjimu grįstas abipusis ryšys	„Tai toks bendravimas, kuris naudingas visoms pusėms“ (Ema). <...> mokytojų ir tėvėlių santykiai pagrįsti tarpusavio pasitikėjimu, ko dažnai pastebiu, kad stinga <...> (Eva). „Kai bendrauji su tėvais ir jauti, kad tave gerbia, įsiklauso į patarimus, tai kažkaip ir smagiau dirbti“ (Ala). „Jei iškyla kokios konfliktinės situacijos nelekia pas direktorių, o man paskambina ir viską išsiaiškina <...> (Tina).
	Atsakomybės prisiėmimas	<...> bet ir prisiima atsakomybę už savo atžalų mokymąsi, pažangą“ (Ema). „Man pirmiausia, kai domisi savo vaiku, jo pasiekimais, daroma pažanga ir nesako, kad čia mokytojos reikalas“ (Tina).

Pradinių klasių pedagogai teigia, kad bendradarbiavimo sėkmę lemia, kai tėvai aktyviai ir noriai dalyvauja mokyklos bendruomenės gyvenime bei pasitikėjimu, atviru bendravimu paremti santykiai: „Manau, kad aktyvus tėvų dalyvavimas mokyklos bendruomenės gyvenime ir yra bendradarbiavimas, o ne tik skaitymas žinučių elektroniniame dienyne <...> (Ala); <...> bei aktyvūs ugdymo dalyviai“ (Ona). „Kai tėvai ne tik dalyvauja įvairiuose renginiuose <...> (Ema); „Tėvų įtrauktis į mokyklos ir klasės gyvenimą, bendruomenę stiprina bendradarbiavimo ryšius <...> (Ana); <...> jaučiu tėvų impulsą ir norą aktyviai dalyvauti savo vaiko mokyklos gyvenime“ (Ina); „Tai toks bendravimas, kuris naudingas visoms pusėms“ (Ema); <...> mokytojų ir tėvėlių santykiai pagrįsti tarpusavio pasitikėjimu, ko dažnai pastebiu,

kad stinga <...> (Eva); „Kai bendrauji su tėvais ir jauti, kad tave gerbia, įsiklauso į patarimus, tai kažkaip ir smagiau dirbti“ (Ala); „Jei iškyla kokios konfliktinės situacijos nelekia pas direktorių, o man paskambina ir viską išsiaiškiname <...> (Tina). Vaikai matydami kaip bendrauja jų tėvai su pedagogais ir aktyviai dalyvauja mokyklos gyvenime, pasijunta svarbiais ir suvokia, kad jie rūpi vyresniesiems (Šilėnienė ir Širiakovienė, 2018, p. 11). Galima teigti, kad vaikai suvokdami, kad jie rūpi ne tik tėvams, bet ir mokytojams, formuoja tinkamą savivertę bei pasitikėjimą savimi. Šios savybės yra svarbios mokinių asmenybės augimui, brandai, ugdymosi pasiekimams. Keli pedagogai mano, kad bendradarbiavimo procese taip pat svarbus tėvų iniciatyvumas rengiant įvairius renginius, ekskursijas ar pamokas: <...> kai tėvai inicijuoja renginius, ekskursijas, puošiamo kartu klasę ar net praveda kažkokias temines pamokas“ (Ina); <...> ir gal jų iniciatyvumas bei noras padėti įvairiose konfliktinėse situacijose“ (Eva). Būtent Dowing (2004, p. 45) akcentuoja bendradarbiavimą kaip darbą kartu, teikiant vienas kitam paramą, kartu sprendžiant iškilusias problemas ir kartu priimant sprendimus. Galima teigti, kad bendri renginiai, išvykos, problemų sprendimas suartina pedagogų ir tėvų ryšį ir jis tampa nuoširdesnis, atviresnis, paremtas abipuse pagarba. Mažiausiai pedagogų mano, kad bendradarbiavimo procese svarbūs tokie elementai kaip motyvacinis bendravimas, tėvų atsakomybės prisiėmimas: „Na, ir visi turi būti motyvuoti bei aktyvūs ugdymo dalyviai“ (Ona); <...> bet ir prisiima atsakomybę už savo atžalų mokymąsi, pažangą“ (Ema); „Man pirmiausia, kai domisi savo vaiku, jo pasiekimais, daroma pažanga ir nesako, kad čia mokytojos reikalas“ (Tina).

Apibendrinus pedagogų išsakytas mintis galima teigti, kad bendradarbiavimo samprata apima, kai tėvai aktyviai dalyvauja mokyklos bendruomenės gyvenime bei pasitikėjimu, atviru bendravimu yra paremti abipusiai santykiai. Labai svarbus tėvų iniciatyvumas rengiant įvairius renginius, ekskursijas, edukacines pamokas ar racionaliai sprendžiant iškilusias konfliktines situacijas. Taip pat bendradarbiavimo procese svarbūs tokie elementai kaip motyvacinis tėvų bendravimas, atsakomybės prisiėmimas už savo vaikų mokymąsi, lankomumą, elgesį.

Šeštoji kategorija – bendradarbiavimo nauda pedagogams, mokiniams ir jų tėvams susideda iš 11-os subkategorijų: profesinių kompetencijų tobulinimas, motyvacijos stiprinimas, bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimas, darbo palengvinimas, ugdymo tęstinumas namuose, dalijimasis patirtimi, tėvams suteikiama papildoma pagalba, mokinių asmenybės formavimas, mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas, grįžtamojo ryšio stiprinimas ir lyderystės įgūdžių formavimas.

9 lentelė. Bendradarbiavimo teigiami aspektai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Bendradarbiavimo nauda pedagogams, mokiniams ir jų tėvams	Profesinių kompetencijų tobulinimas (pedagogų)	„Tai man naudinga, kad patobulinu savo profesines kompetencijas <...> (Ona). <...> o tai tobulina mano kaip profesionalo kompetencijas“ (Ina).
	Motyvacijos stiprinimas (pedagogų ir mokinių)	<...> sėkmingas bendradarbiavimas su tėvais užtikrina sklandesnį ugdymo procesą, ir man yra gera motyvacija dirbti, kurti“ (Ala). „Pastebėjau, kad ir mokiniai labiau motyvuoti lankyti mokyklą <...> (Ema).
	Bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimas	„Tėvai bendraudami su manimi irgi tobulino savo bendravimo kompetencijas <...> (Ona). <...> šeima visais klausimais stengiasi bendrauti ir bendradarbiauti“ (Tina).
	Darbo palengvinimas	„Man tai palengvina dirbti su įvairiais mokiniais, kai žinau jų stipriąsias ir silpnąsias puses <...> (Ana). <...> daug paprasčiau dirbti hibridiniu būdu ir mokyti vaikus tada <...> (Ema).
	Ugdymo tęstinumas namuose	<...> tam tikrų metodų naudojimas namuose, tam, kad būtų tęstinis darbas tiek mokykloje, tiek namuose“ (Ana). <...> galime suvienodinti vaiko ugdymą ir mokykloje, ir namuose“ (Ema).
	Dalijimasis patirtimi	„Kartais tėvai pasidalina atrastais, tam vaikui tinkančiais, sėkmingo auklėjimo metodais“ (Ana). „Tėvai suteikia naudingos informacijos, į ką atsižvelgti ugdant jų vaiką <...> (Ina).
	Tėvams suteikiama papildoma pagalba	<...> gauna patarimų, sulaukia pagalbos iš specialistų“ (Ana). <...> tėvai gauna daug informacijos ir įvairių patarimų iš pedagogų“ (Eva). „Tėvai gauna svarbios informacijos apie vaiką tiek mokymosi, tiek socialinio emocinio ugdymo klausimais“ (Tina).
	Mokinių asmenybės formavimas	„Abipusis supratimas sustiprina mokinio pasitikėjimą savimi <...> (Tina). „Jis jaučiasi reikalingas aplinkai“ (Ina). <...> o visa tai teigiamai veikia jų psichiką bei charakterį“ (Eva). <...> padeda atskleisti kai kurias mokinio savybes, geriau jį pažinti, suteikti reikiamą pagalbą bei rasti lengvesnes priėjimo formas“ (Eva).

		„Abipusis supratimas sustiprina mokinio pasitikėjimą savimi ir mokytoju – kaip draugu“ (Eva).
	Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas	„Tą lentelę pildėm kartu su tėvais, kuri tikrai davė puikių ugdymosi rezultatų“ (Ana). „Tėvai gali suvokti, kaip ugdomas jų vaikas, kaip dirba pamokoje, kiek ir kaip pasiekia geresnių mokymosi rezultatų“ (Ala). <...> kad vaikas pajustų mokymosi sėkmę“ (Ina). „Pagerėjo kai kurių mokinių asmeninė pažanga <...> (Tina).
	Grįžtamojo ryšio stiprinimas	„Laukdama grįžtamojo ryšio vienokiu ar kitokiu būdu jį gaunu“ (Ala). „Kuomet bendrauju artimai su tėvais, taip pat galiu sužinoti kaip jiems sekasi namuose“ (Ina).
	Lyderystės įgūdžių formavimas	<...> kad bendradarbiaujant su tėvais išryškėjo mano asmeninės lyderio savybės, kurių anksčiau nebuvau pastebėjusi“ (Ema). „Tikrai teko priimti daug svarbių ir rimtų sprendimų, kurių anksčiau galbūt ir nebūčiau priėmusi“ (Eva).

Pasak Martišauskienės (2016, p. 174) bendradarbiavimas turi didelę reikšmę mokinių įgūdžių išsiugdymui, o pedagogams padeda formuoti pozityvias nuostatas į vaikus. Galima teigti, kad pedagogų pozityvus požiūris bei nuostatos turi teigiamos įtakos mokinių mokymosi pasiekimams bei asmenybės formavimuisi. Daugiausia informantų būtent ir teigia, kad bendradarbiavimas leidžia pedagogams labiau pažinti kiekvieną mokinį, jo polinkius, poreikius, asmenybės ar charakterio bruožus: <...> *padeda atskleisti kai kurias mokinio savybes, geriau jį pažinti, suteikti reikiamą pagalbą bei rasti lengvesnes priėjimo formas*“ (Eva); „*Abipusis supratimas sustiprina mokinio pasitikėjimą savimi* <...> (Tina); „*Jis jaučiasi reikalingas aplinkai*“ (Ina); <...> *o visa tai teigiamai veikia jų psichiką bei charakterį*“ (Eva); „*Abipusis supratimas sustiprina mokinio pasitikėjimą savimi ir mokytoju – kaip draugu*“ (Eva). Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas ugdo ne tik tarpusavio pagalbos svarbumą, formuoja pasitikėjimą, atvirą mąstymą, bet ir lemia mokinių ugdymosi rezultatus bei visos mokyklos sėkmę (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020). Šie pedagogų teiginiai įrodo bendradarbiavimo naudą mokinių pasiekimams: „*Tą lentelę pildėm kartu su tėvais, kuri tikrai davė puikių ugdymosi rezultatų*“ (Ana); „*Tėvai gali suvokti, kaip ugdomas jų vaikas, kaip dirba pamokoje, kiek ir kaip pasiekia geresnių mokymosi rezultatų*“ (Ala); <...> *kad vaikas pajustų mokymosi sėkmę*“ (Ina). Taip pat informantai teigia, kad bendradarbiavimas palengvina hibridinio ugdymo procesą: „*Man tai palengvina dirbti su įvairiais mokiniiais, kai žinau jų stipriąsias ir silpnąsias puses* <...> (Ana); <...> *daug paprasčiau dirbti hibridiniu būdu ir mokyti vaikus tada* <...> (Ema). Pedagogai atsakė, kad bendradarbiaudami su tėvais tobulina savo profesines kompetencijas, „*Tai man naudinga, kad patobulinu savo profesines kompetencijas* <...> (Ona); <...> o

tai tobulina mano kaip profesionalo kompetencijas“ (Ina). Keli pradinio ugdymo pedagogai atsakė, kad bendradarbiavimas stiprina grįžtamąjį ryšį su tėvais: „Laukdama grįžtamojo ryšio vienokiu ar kitokiu būdu jį gaunu“ (Ala); „Kuomet bendrauju artimai su tėvais, taip pat galiu sužinoti kaip jiems sekasi namuose“ (Ina). Pasak Merfeldaitės, Prakapo ir Railienės (2020, p. 11) būtent nuotolinis ugdymas išryškino kai kurių pedagogų lyderystę. Galima teigti, kad nuotolinio ir hibridinio ugdymo iššūkiai turėjo teigiamos įtakos pedagogų profesinėms kompetencijoms ir lyderystės apraiškai. Būtent keli informantai ir teigia, kad dirbant hibridiniu būdu pastebėjo lyderystės apraiškas: <...> kad bendradarbiaujant su tėvais išryškėjo mano asmeninės lyderio savybės, kurių anksčiau nebuvo pastebėjusi“ (Ema); „Tikrai teko priimti daug svarbių ir rimtų sprendimų, kurių anksčiau galbūt ir nebūčiau priėmusi“ (Eva). Mažiausiai pedagogų įvardijo bendradarbiavimo naudą kaip motyvacijos stiprinimą: <...> sėkmingas bendradarbiavimas su tėvais užtikrina sklandesnį ugdymo procesą, ir man yra gera motyvacija dirbti, kurti“ (Ala); „Pastebėjau, kad ir mokiniai labiau motyvuoti lankyti mokyklą <...> (Ema).

Apibendrinus pedagogų atsakymus, paaiškėjo, kad bendradarbiavimas su tėvais padeda pasiekti mokinių geresnių akademinių pasiekimų bei mokytojams padeda labiau pažinti jų poreikius, polinkius, charakterio bruožus ir taip pradeda formuotis savarankiška bei atsakinga asmenybė. Bendradarbiavimas suteikia galimybę išsakyti savo poziciją, nuomonę, stiprina pasitikėjimą ir santykius tarp ugdymo dalyvių, skatina kiekvieną ugdymo narį tobulėti bei reflektuoti. Pedagogai bendradarbiaudami su tėvais tobulina profesines kompetencijas, lavina bendradarbiavimo įgūdžius bei stiprina grįžtamąjį ryšį. Taip pat palengvina hibridinio ugdymo proceso organizavimą, atsiskleidė lyderystės įgūdžiai bei sustiprėjo motyvacija dirbti ir kurti. Bendradarbiavimas mokiniams sustiprino motyvaciją lankyti ugdymo įstaigą, o tėvai patobulino bendradarbiavimo įgūdžius bei turėjo galimybę gauti papildomą pagalbą iš pedagogų, švietimo pagalbos specialistų apie savo vaiko mokymosi pasiekimus.

Septintoji kategorija – bendradarbiavimo formos ir metodai susideda iš 9-ių subkategorijų: individualus bendravimas, tėvų susirinkimai, internetinės pokalbių platformos, įrašai elektroniniame dienyne, konsultacija, bendravimas per elektroninį paštą, bendravimas telefonu, skatinamosios lentelės ir taisyklių taikymo metodas ir individualios klasės vadovo valandos.

10 lentelė. Bendradarbiavimo formos ir metodai hibridinio ugdymo procese

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Bendradarbiavimo formos ir metodai	Individualus bendravimas (formos)	„Tai iki pandemijos taikiau įvairias formas: tiek individualiai bendravome <...> (Ona). „Rengdavau bendrus, individualius susirinkimus“ (Ala). <...> individualūs susitikimai <...> (Ana). <...> susitikimas gyvai, mokytoja – mokinys – tėvai“ (Eva). <...> individualūs pokalbiai mokykloje“ (Ema). <...> gyvo bendravimo bendravimo ir bendradarbiavimo būdai tikrai veiksmingi“ (Tina).
	Tėvų susirinkimai (metodai)	„Dažniausiai pasiruošdavau tėvų susirinkimui <...> (Ona). „Prieš kiekvieną tėvų susitikimą apmąstydavau kokią informaciją noriu perteikti ir kaip“ (Ana).
	Internetinės pokalbių platformos (metodai)	„Turime klasės pokalbių grupę Facebook puslapyje ir ten dalinamės informacija <...> (Ona). „Daug su tėvais bendravome, teko padaryti susirinkimą per Zoom pokalbių platformą“ (Ala). „Bendrauju per Zoomą <...> (Ana). <...> ar Zoom“ (Eva). „Dažniausiai bendrauju per Zoom platformą <...> (Ema). <...> susirašom per Messengerį <...> (Tina). <...> ypač daug bendraujame per Meet bei Zoom programėles“ (Ina).
	Įrašai elektroniniame dienyne (metodai)	<...> per elektroninį dienyną“ (Ona). <...> informaciją teikiu el. dienyne <...> (Ina).
	Konsultacija (metodai)	„Šiuo metu dažniausiai naudoju konsultacijos metodą <...> (Ona). <...> taikau individualias konsultacijas, tėvai gali ateiti ir pakalbėti individualiai“ (Ina).
	Bendravimas per elektroninį paštą (metodai)	„Dažniausiai elektroniniais laiškais perduodu visą reikalingą informaciją <...> (Ana). <...> o rečiausiai bendrauju per elektroninį paštą“ (Tina).
	Bendravimas telefonu (metodai)	<...> o jei iškyla kažkokių konfliktinių situacijų ar šiaip poreikis tai paskambinu telefonu“ (Ana). „Dažniausiai – pokalbiai telefonu <...> (Ala). „Po tokių bendravimų yra žymiai lengviau ir suprantamiau kalbėtis telefonu <...> (Eva).

		<...> telefoniniai pokalbiai <...> (Ema). <...> nuolat palaikome ryšius telefonu, susirašome žinutėmis <...> (Tina).
	Skatinamosios lentelės ir taisyklių taikymo metodas (metodai)	„Lentelių, kuriose pildoma elgesio pažanga, aptarimas“ (Ana). „Susitarimai laikytis tų pačių taisyklių namuose ir klasėje“ (Ana).
	Individualios klasės vadovo valandos (metodai)	<...> kalbamės klasės vadovo sutartų valandų metu <...> (Eva). <...> ir individualias klasės vadovo valandas” (Ina).

Šiuo metu tradicinius bendradarbiavimo būdus keičia šiuolaikinės technologijos (Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė, 2017). Skaitmeninės platformos padeda palaikyti artimą ryšį, jį puoselėti ir tausoti realiu laiku. Kadangi tėvai dažnai būna užsiėmę, tai šiuolaikinės technologijos padeda neatitrūkti nuo vaikų ugdymosi rezultatų ir kitų pasiekimų. Tai įrodo informantų teiginiai, kad pedagogai dažniausiai taiko internetinių pokalbių platformų metodą bendradarbiaujant su tėvais: „*Turime klasės pokalbių grupę Facebook puslapyje ir ten dalinamės informacija <...> (Ona); „Daug su tėvais bendravome, teko padaryti susirinkimą per Zoom pokalbių platformą“ (Ala); „Bendrauju per Zoomą <...> (Ana); <...> ar Zoom“ (Eva); „Dažniausiai bendrauju per Zoom platformą <...> (Ema); <...> susirašom per Messengerį <...> (Tina); <...> ypač daug bendraujame per Meet bei Zoom programėles” (Ina). Tai atspindi šių dienų ugdymą, kurį įtakoja šiuolaikinės technologijos. Tačiau ne ką svarbesnis yra ir individualus bendradarbiavimas su tėvais. Vos vienu informantu mažiau atsakė, kad jie teikia pirmenybę individualiam bendradarbiavimui: „*Tai iki pandemijos taikiau įvairias formas: tiek individualiai bendravome <...> (Ona); „Rengdavau bendrus, individualius susirinkimus“ (Ala); <...> individualūs susitikimai <...> (Ana); <...> susitikimas gyvai, mokytoja – mokinys – tėvai“ (Eva); <...> individualūs pokalbiai mokykloje“ (Ema); <...> gyvo bendravimo bendravimo ir bendradarbiavimo būdai tikrai veiksmingi“ (Tina). Pagal pedagogų išsakytas mintis paaiškėjo, kad jiems labai svarbus „gyvas“ bendravimas, kurio niekas negali pakeisti. Taip pat pedagogai mini, kad dažnai tenka bendrauti telefonu, nes tai yra labai patogu išspręsti iškilusias problemas čia ir dabar: <...> o jei iškyla kažkokių konfliktinių situacijų ar šiaip poreikis tai paskambinu telefonu“ (Ana); „Dažniausiai – pokalbiai telefonu <...> (Ala); „Po tokių bendravimų yra žymiai lengviau ir suprantamiau kalbėtis telefonu <...> (Eva); <...> telefoniniai pokalbiai <...> (Ema); <...> nuolat palaikome ryšius telefonu, susirašome žinutėmis <...> (Tina). Tokius metodus kaip tėvų susirinkimai, įrašai elektroniniame dienyne, bendravimas elektroniniu paštu, konsultacija, individualios klasės vadovo valandos yra taip pat pedagogų taikomos: „Dažniausiai pasiruošdavau tėvų susirinkimui <...> (Ona); „Prieš kiekvieną tėvų susitikimą**

apmąstydavau kokią informaciją noriu perteikti ir kaip“ (Ana). <...> per elektroninį dienyną“ (Ona); <...> informaciją teikiu el. dienyne <...> (Ina); „Šiuo metu dažniausiai naudoju konsultacijos metodą <...> (Ona); <...> taikau individualias konsultacijas, tėvai gali ateiti ir pakalbėti individualiai“ (Ina); „Dažniausiai elektroniniais laiškais perduodu visą reikalingą informaciją <...> (Ana); <...> o rečiausiai bendrauju per elektroninį pašta“ (Tina). <...> kalbamės klasės vadovo sutartų valandų metu <...> (Eva); <...> ir individualias klasės vadovo valandas“ (Ina). Rečiausiai taiko taisyklių taikymo ir skatinamosios lentelės metodą: „Susitarimai laikytis tų pačių taisyklių namuose ir klasėje“ (Ana); „Lentelių, kuriose pildoma elgesio pažanga, aptarimas“ (Ana).

Apibendrinus informantų teiginius buvo išsiaiškinta, kad pradinių klasių pedagogams dažniausiai tenka bendradarbiauti su tėvais pasitelkiant internetinių pokalbių platformas. Šis bendradarbiavimo metodas aktualiausias ir dažniausiai taikomas hibridinio ugdymo procese. Pedagogai įvardija, kad labai svarbu taikyti individualias bendradarbiavimo formas, nes tik taip galima sustiprinti ryšius su tėvais. Taip pat akcentuoja individualų „gyvą“ bendradarbiavimą įvairiais metodais. Tačiau pripažįsta, kad tenka dažnai bendrauti ir telefonu, nes galima labai greitai bei efektyviai išspręsti įvairias konfliktines situacijas čia ir dabar. Bendradarbiavimo procese pedagogų taikomi metodai: tėvų susirinkimai, internetinės pokalbių platformos, įrašai elektroniniame dienyne, bendravimas telefonu ir elektroniniu paštu, konsultacija, individualios klasės vadovo valandos, taisyklių taikymo ir skatinamosios lentelės metodai.

Aštuntoji kategorija – bendradarbiavimo formų ir metodų pasiteisinimas susideda iš 4-ių subkategorijų: individualus „gyvas“ bendradarbiavimas, bendravimas telefonu, individualus bendradarbiavimas naudojant bendravimo platformas ir skatinamosios lentelės bei taisyklių taikymo metodus.

11 lentelė. Bendradarbiavimo formų ir metodų vyravimas

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
	Individualus „gyvas“ bendradarbiavimas (formas)	<...> arba susitikimas mokykloje <...> (Ona). „Labiausiai pasiteisina susitikimas gyvai, individualiai“ (Ina). „Na, man labiausiai pasiteisina individualūs pokalbiai“ (Ana). „Labiausiai pasiteisina individualūs bendravimo pokalbiai, kuriuose dalyvauja tėvai, vaikas ir mokytoja“ (Ala).

Bendradarbiavimo formų ir metodų pasiteisinimas	Bendravimas telefonu (metodai)	„Tai gali būti ir telefonu pokalbis <...> (Ana). „Man geriau paskambinti ir pasikalbėti, negu rašyti žinutes ar pranešimus“ (Ona). „Geriausiai pasiteisina skambutis telefonu, paskambinu ir papasakoju visą realią situaciją“ (Ala).
	Individualus bendradarbiavimas naudojant bendravimo platformas (metodai)	<...> o dabar belieka tik susitikimas per Zoomą“ (Tina). <...> ypač daug bendraujame per Meet bei Zoom programėles” (Ina). „Geriausiai pasiteisina individualus pokalbis ir nesvarbu ar jis vyksta akis į akį, ar per kamerą“ (Ema).
	Skatinamosios lentelės ir taisyklių taikymo metodas	„Tėvai pagelbsti, kai yra paskirtos konkrečios užduotys, nurodymai, bendras taisyklių laikymasis“ (Eva). „Labai pasiteisino lentelės elgesio korekcijai pildymas“ (Ana).

Slušnienė, Parišauskienė ir Balčėtienė (2017) išskiria individualius pokalbius kaip labai efektyvias ir naudingas bendradarbiavimo formas visiems ugdymo dalyviams. Daugiausia pedagogų būtent taip ir mano: <...> arba susitikimas mokykloje <...> (Ona); „Labiausiai pasiteisina susitikimas gyvai, individualiai” (Ina); „Na, man labiausiai pasiteisina individualūs pokalbiai“ (Ana); „Labiausiai pasiteisina individualūs bendravimo pokalbiai, kuriuose dalyvauja tėvai, vaikas ir mokytoja“ (Ala). Pradinių klasių pedagogai mini tokius bendradarbiavimo metodus kaip bendravimas telefonu ir internetinių pokalbių platformos: <...> o dabar belieka tik susitikimas per Zoomą“ (Tina); <...> ypač daug bendraujame per Meet bei Zoom programėles” (Ina); „Geriausiai pasiteisina individualus pokalbis ir nesvarbu ar jis vyksta akis į akį, ar per kamerą“ (Ema); „Tai gali būti ir telefonu pokalbis <...> (Ana); „Man geriau paskambinti ir pasikalbėti, negu rašyti žinutes ar pranešimus“ (Ona); „Geriausiai pasiteisina skambutis telefonu, paskambinu ir papasakoju visą realią situaciją“ (Ala). Šių metodų taikymas ypač aktualus šiandieninėje švietimo sistemoje. Kadangi klasėse mokosi skirtingų poreikių, polinkių mokiniai tai išryškėjo tokie metodai, kuriuose būtinas tėvų dalyvavimas, tų pačių taisyklių ir skatinamųjų priemonių tęstinumas namuose: „Labai pasiteisino lentelės elgesio korekcijai pildymas“ (Ana); „Tėvai pagelbsti, kai yra paskirtos konkrečios užduotys, nurodymai, bendras taisyklių laikymasis“ (Eva).

Apibendrinus pedagogų išsakytas mintis buvo sužinota, kad labiausiai bendradarbiavimo procese pasiteisina individualus tiesioginis bendravimas įvairiais metodais. Ne ką mažiau pasiteisina tokie bendradarbiavimo metodai kaip bendravimas telefonu ir internetinių pokalbių platformos („Zoom“, „Google Meet“, „Microsoft Teams“, „Messenger“). Taip pat išryškėjo tokie metodai kaip

taisyklių taikymo ir skatinamųjų lentelių pildymas namuose, kuriuose būtinas tėvų dalyvavimas, taip užtikrinamas mokinių ugdymo tęstinumas ir namuose.

Devintoji kategorija – bendradarbiavimo formų ir metodų nepasiteisinimas susideda iš 3-ų subkategorijų: įrašai elektroniniame dienyre, bendri tėvų susirinkimai ir bendravimas elektroniniu paštu.

12 lentelė. *Bendradarbiavimo formų ir metodų nepopuliarumas*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Bendradarbiavimo formų ir metodų nepasiteisinimas	Įrašai elektroniniame dienyre (metodai)	„Pastebėjau, kad tėvai nenoriai atrašinėja į pranešimus elektroninio dienyno skiltyje, tai rečiau naudoju“ (Ona). „Turbūt tėvų informavimas elektroniniais laiškais per Tamo mokymosi platformą“ (Ana). „Mažiausią poveikį daro parašytos žinutės elektroniniame dienyre“ (Ala). <...> elektroniniame dienyre mažiausiai pasiteisina, nes tėvai nereaguoja <...> (Ina). „Mažiausią poveikį daro parašytos pastabos elektroniniame dienyre“ (Ema). „Labai dažnai tie komentarai ir lieka tik perskaityti arba ne“ (Tina).
	Bendri tėvų susirinkimai (metodai)	„Rečiausiai rengiu bendrus tėvų susirinkimus, nes į juos mažai ateina tėvų“ (Ana). „Bendri susirinkimai irgi neduoda naudos, nes mažai tėvų dalyvauja <...> (Ina).
	Bendravimas elektroniniu paštu (metodai)	„Kiek berašyčiau laiškų per elektroninį paštą, retai kada gaunu atsakymą“ (Eva). „Na, nežinau jau labai retai kada kas atrašo man į emailą <...> (Ema).

Labiausiai nepasiteisinęs pedagogų bendradarbiavimo metodas yra įrašai elektroniniame dienyre, nes tėvai retai juos skaito bei atsako: „Pastebėjau, kad tėvai nenoriai atrašinėja į pranešimus elektroninio dienyno skiltyje, tai rečiau naudoju“ (Ona); „Turbūt tėvų informavimas elektroniniais laiškais per Tamo mokymosi platformą“ (Ana); „Mažiausią poveikį daro parašytos žinutės elektroniniame dienyre“ (Ala); <...> elektroniniame dienyre mažiausiai pasiteisina, nes tėvai nereaguoja <...> (Ina); „Mažiausią poveikį daro parašytos pastabos elektroniniame dienyre“ (Ema); „Labai dažnai tie komentarai ir lieka tik perskaityti arba ne“ (Tina). Pedagogai įvardija, kad pranešimai elektroniniame dienyre mažiausią poveikį turintis bendradarbiavimo metodas. Martišauskienės (2016, p. 171) nuomone, pedagogams svarbu įgyti pasitikėjimą iš tėvų ir palenkti juos pozityvia linkme, tam kad būtų geresni mokinių ugdymosi rezultatai. Galima teigti, kad pozityvus bendravimas su tėvais gali lemti geresnius mokinių akademinis rezultatus bei stipresnius socialinius ryšius su klasės draugais. Tai

įgyti per bendrus susirinkimus yra sudėtinga, todėl labai svarbus individualus bendradarbiavimas su tėvais. Informantai mini bendrus tėvų susirinkimus, kaip irgi mažai efektyvų bendradarbiavimo metodą, nes tėvai retai juose dalyvauja: „Rečiausiai rengiu bendrus tėvų susirinkimus, nes į juos mažai ateina tėvų“ (Ana); „Bendri susirinkimai irgi neduoda naudos, nes mažai tėvų dalyvauja <...> (Ina). Taip pat nepasiteisina bendradarbiavimas elektroniniu paštu, nes pedagogai retai gauna atgalinį ryšį: „Kiek berašyčiau laiškų per elektroninį pašta, retai kada gaunu atsakymą“ (Eva); „Na, nežinau jau labai retai kada kas atrašo man į emailą <...> (Ema).

Apibendrinus pedagogų patirtis ir atsakymus buvo išsiaiškinta, kad bendradarbiavimo procese su tėvais labiausiai nepasiteisina pranešimai elektroniniame dienyne ir bendri tėvų susirinkimai. Pedagogai teigia, kad šiuolaikiniai tėvai retai atvyksta į susirinkimus mokykloje. Vadinasi, bendradarbiavimo procese svarbu taikyti individualius bendradarbiavimo metodus ir formas. Taip pat įvardijo nepasiteisinusį bendradarbiavimą elektroniniu paštu, nes tėvai retai skaito pranešimus ir į juos atsako, pedagogai jaučia atgalinio ryšio stoką.

Dešimtoji kategorija – bendradarbiavimo su tėvais iššūkiai hibridinio ugdymo procese susideda iš 10-imt subkategorijų: tėvų emociniai ir psichologiniai ypatumai, tėvų neigimo reakcija, tėvų pasyvumas, mokinių adaptacinis laikotarpis, tėvų neigiamos nuostatos, tėvų užimtumas, dėmesio paskirstymas, lūkesčių nesuderinamumas, pedagogų emocinė ir psichologinė būseną ir tėvų hipergloba vaikų mokymusi.

13 lentelė. Bendradarbiavimo su tėvais sunkumai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Bendradarbiavimo su tėvais iššūkiai hibridinio ugdymo procese	Tėvų emociniai ir psichologiniai ypatumai	<...> turi įvairių psichologinių problemų, su kuriomis aš susiduriu dažnai savo darbe“ (Ona). <...> kai tėvai yra neigiamai nusistatę, nesukalbami ir nebando ieškoti kompromisų” (Ina). <...> toks įspūdis, kad tėvai patys pavargę nuo nuolatinių reikalavimų, kontrolės“ (Tina). <...> tėvai per pandemiją patys paragavo to nuotolinio darbo, yra pavargę, irzlūs“ (Ala).
	Tėvų neigimo reakcija	„Prašau apie mano sūnų kalbėkite tik, kad jam viskas gerai, o kas negerai – aš nenoriu girdėti“ (Ona). „Kai kurie tėvai sunkiai pripažįsta, kad vaikui kyla sunkumų <...> (Ana). „Labai dažnai tėvai bando nuslėpti tikrą tiesą apie savo vaiką“ (Eva). <...> mano vaikas ne durnas <...> (Ala). <...> kurie slėpė jau patvirtintas SUP problemas pedagoginėje psichologinėje tarnyboje“ (Tina).

	Tėvų pasyvumas	„Dar tėvų pasyvumas, būna, kad visiškai nesidomi vaiku, jo savijauta, pasiekimais“ (Ona). <...> ignoravimas <...> (Tina).
	Mokinių adaptacinis laikotarpis	<...> sunkiausia būna pati susipažinimo pradžia <...> (Ana). „Sunku būna mokslo metų pradžioje, kuomet vyksta visų vaikų adaptacija <...> (Ina).
	Tėvų neigiamos nuostatos	„Dažnai tėvai būna neigiamai nusiteikę prieš mane, prieš ugdymo įstaigą <...> (Ala). „Pagrindinis iššūkis, tai palenkti tėvus į savo pusę ir pakeisti jų neigiamą nuostatą“ (Ona).
	Tėvų užimtumas	„Šiuolaikiniai tėvai daug dirba, keliauja ir neturi fiziškai laiko bendrauti su mokytoja“ (Ana). „Kartais man tiesiog pritrūksta laiko viskam, nespėju“ (Ina). <...> tėvai labai užimti ir manau, kad tai labiausiai trukdo kokybiškesniam bendradarbiavimui“ (Eva). <...> tėvų didelis užimtumas <...> (Tina).
	Dėmesio paskirstymas	„Taip pat labai sunku praveisti susirinkimus ir paskirstyti laiką, nes vieni už ekrano, o kiti klasėje ir daryk ką nori“ (Ina). <...> per ekraną tampa daug drąsesni ir tada tik spėk atsakyti į visus klausimus“ (Ona).
	Lūkesčių nesuderinamumas	„Dažnai tėvų lūkesčiai mokytojui yra didesni, negu galimybės, turint per didelį mokinių kiekį klasėje“ (Ema). <...> mes su tėvais skirtingai matome vaiko galimybes, tėvai nori labai daug, kartais net per daug“ (Ina). „Tėvai tikisi, kad vaikas ateityje susitvarkys, o visą atsakomybę permeta pedagogams ar specialistams“ (Ana). „Taip pat mokinio gebėjimai neatitinka tėvų įsivaizdavimo“ (Tina).
	Pedagogų emocinė ir psichologinė būseną	„Kaip bendrauji per Zoom ir nematai tėvų veido, mimikos kažkaip sunku vesti pokalbį ir pasijauti nepatogiai“ (Ona). „Aš jaučiu įtampą, nes bijau, kad kompiuteris pradės atsinaujinimo procesą ar šiaip kažkas išsijungs, neįsijungs“ (Eva).
	Tėvų hipergloba vaikų mokymusi	<...> būna tėvai, atvirkščiai, nuolat rašinėja, reikalauja grįžtamojo ryšio kiekvieną dieną, dažnai skambina, rašo, net savaitgaliais ar po darbo“ (Tina). <...> dar ir tos supermamytės nervina <...> (Ema).

Apklaustieji pasakojo, kad bendradarbiaudami su tėvais kyla tie patys iššūkiai ir tai nepriklauso nuo pasirinktos ugdymo formos. Pedagogams didžiausias iššūkis bendradarbiavimo procese yra kai tėvai slepia savo vaikų mokymosi sunkumus, sutrikimus. Daugiausiai pedagogų įvardijo būtent šį iššūkį kaip didžiausią ir dažniausią: „*Prašau apie mano sūnų kalbėkite tik, kad jam viskas gerai, o kas negerai – aš*

nenoriu girdėti“ (Ona); „Kai kurie tėvai sunkiai pripažįsta, kad vaikui kyla sunkumų <...> (Ana); „Labai dažnai tėvai bando nuslėpti tikrą tiesą apie savo vaiką“ (Eva); <...> mano vaikas ne durnas <...> (Ala); <...> kurie slėpė jau patvirtintas SUP problemas pedagoginėje psichologinėje tarnyboje“ (Tina). Tačiau ir tėvų užimtumas bei jų emocinė, psichologinė būseną kelia nemažai iššūkių: „Šiuolaikiniai tėvai daug dirba, keliauja ir neturi fiziškai laiko bendrauti su mokytoja“ (Ana); „Kartais jiems tiesiog pritrūksta laiko viskam, nespėja“ (Ina); <...> tėvai labai užimti ir manau, kad tai labiausiai trukdo kokybiškesniam bendradarbiavimui“ (Eva); <...> tėvų didelis užimtumas <...> (Tina); <...> turi įvairių psichologinių problemų, su kuriomis aš susiduriu dažnai savo darbe“ (Ona); <...> kai tėvai yra neigiamai nusistatę, nesukalbami ir nebando ieškoti kompromisų“ (Ina); <...> toks įspūdis, kad tėvai patys pavargę nuo nuolatinių reikalavimų, kontrolės“ (Tina); <...> tėvai per pandemiją patys paragavo to nuotolinio darbo, yra pavargę, irzlūs“ (Tina). Greitas gyvenimo tempas, užsiėmę ir daug dirbantys tėvai, nuotolinis mokymas trukdo pedagogams užmegzti artimus ryšius su šeima bei turėti kokybišką bendradarbiavimą (Gustaitienė ir Širiakovienė, 2020, p. 9). Pagal Kontautienę (2010), bendradarbiavimo procese kyla daug sunkumų, neaiškumų tarp kurių mini ir lūkesčių nesuderinamumą. Remiantis apklaustųjų duomenimis šis iššūkis irgi trukdo kokybiškam bendradarbiavimui: „Dažnai tėvų lūkesčiai mokytojui yra didesni, negu galimybės, turint per didelį mokinių kiekį klasėje“ (Ema); <...> mes su tėvais skirtingai matome vaiko galimybes, tėvai nori labai daug, kartais net per daug“ (Ina); „Tėvai tikisi, kad vaikas ateityje susitvarkys, o visą atsakomybę permeta pedagogams ar specialistams“ (Ana). Labai svarbu, kad pedagogų ir tėvų lūkesčiai sutaptų, taigi, būtinas nuoširdus ir atviras bendravimas bei bendradarbiavimas. Informantai teigia, kad labai svarbus momentas yra mokinio adaptacinis laikotarpis į kurį būtina įtraukti tėvus, nes tik jie geriausiai pažįsta savo vaiką ir tuo pačiu gali palengvinti pedagogui pažinti jo poreikius. Taip pat pradinių klasių pedagogai dažnai susiduria su tėvų neigiamomis nuostatomis, kurios trukdo kokybiškai bendradarbiauti ir apsunkina darbą: „Dažnai tėvai būna neigiamai nusiteikę prieš mane, prieš ugdymo įstaigą <...> (Ala); „Pagrindinis iššūkis, tai palenkti tėvus į savo pusę ir pakeisti jų neigiamą nuostatą“ (Ona); <...> sunkiausia būna pati susipažinimo pradžia <...> (Ana); „Sunku būna mokslo metų pradžioje, kuomet vyksta visų vaikų adaptacija <...> (Ina); „Dar tėvų pasyvumas, būna, kad visiškai nesidomi vaiku, jo savijauta, pasiekimais“ (Ona); <...> ignoravimas <...> (Tina). Pedagogams sunku paskirstyti vienodai visiems dėmesį vienu metu: „Dirbant hibridiniu būdu, informaciją tėvams pateikiame vieniems vienokią, kitiems kitokią, vėl labai didelės laiko sąnaudos“ (Tina); „Taip pat labai sunku praveisti susirinkimus ir paskirstyti laiką, nes vieni už ekrano, o kiti klasėje ir daryk ką nori“ (Ina). Informantai teigia, kad kai kurie šiuolaikiniai tėvai pernelyg domisi savo vaikų pasiekimais: <...> būna tėvai, atvirkščiai, nuolat rašinėja, reikalauja grįžamojo ryšio kiekvieną dieną, dažnai skambina, rašo,

net savaitgaliais ar po darbo“ (Tina). <...> dar ir tos supermamytės nervina <...> (Ema). Tai irgi gali apsunkinti pedagogų kokybišką darbą ir gali pradėti jausti įtampą, nerimą: „Kaip bendrauji per Zoom ir nematai tėvų veido, mimikos kažkaip sunku vesti pokalbį ir pasijauti nepatogiai“ (Ona); „Aš jaučiu įtampą, nes bijau, kad kompiuteris pradės atsinaujinimo procesą ar šiaip kažkas išsijungs, neįsijungs“ (Eva).

Apibendrinus informantų pasisakymus buvo sužinota, kad bendradarbiavimo procese su tėvais kyla tie patys iššūkiai ir tai nepriklauso nuo pasirinktos ugdymo formos. Vadinasi, hibridinis ugdymas nesukelia papildomų sunkumų bendradarbiaujant su tėvais. Didžiausi iššūkiai kyla, kai tėvai neigia ir slepia savo vaikų mokymosi sutrikimus bei sunkumus arba kai nesutampa lūkesčiai ugdymo klausimais. Informantai teigia, kad labai svarbus ir sudėtingas laikotarpis būna, kai mokinys ateina į pirmą klasę, nes tuo metu iškyla daug įvairių klausimų, o ypač kai dar tėvai būna priešiški nusiteikę prieš ugdymo įstaigą ar mokytoją. Pedagogams tenka įveikti nemažai iššūkių bendradarbiavimo procese. Mokinių tėvai daug dirba ir būna patys dažnai pervargę, tad jų emocinė, psichologinė būsena bei užimtumas sukelia nemažai sunkumų pedagogams. Kai kurie šiuolaikiniai tėvai pernelyg domisi savo vaikų pasiekimais ir dažnai skambinėja, rašinėja pedagogams ne darbo metu ar savaitgaliais. Tėvų hipergloba apsunkina pedagogų emocinę, psichologinę būseną ir tai trukdo kokybiškam bendradarbiavimui su tėvais. O kai kurie tėvai atvirkščiai būna pernelyg pasyvūs, kurie visai nesidomi savo vaikų akademiniiais pasiekimais ir tuomet pedagogams labai sunku juos prakalbinti ir įtraukti į bendradarbiavimo procesą.

Vienuoliktoji kategorija – bendradarbiavimo sunkumų įveikimas susideda iš 10-imt subkategorijų: savišvieta, asmeninės savybės, pozityvumas, atviras bendravimas, informacinių technologijų specialistų pagalba, mokyklos bendruomenės pagalba, patirtis, ugdymo veiklų planavimas, noras tobulėti ir savikontrolės įgūdžiai.

14 lentelė. Bendradarbiavimo iššūkių įveikimas hibridinio ugdymo procese

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Bendradarbiavimo sunkumų įveikimas	Savišvieta	„Kartais internete ieškau kokių idėjų“ (Ona). „Tenka ir pačiai susirasti literatūros <...> (Ala). „Pati stengiuosi dalyvauti įvairiose seminaruose <...> (Ina).
	Asmeninės savybės	„Taigi, dar padeda empatija, įsijautimas į kito būseną, tampa nuolaidesnė <...> (Ala). <...> stengiuosi priimti juos tokie kokie jie yra <...> (Ina).

Pozityvumas	„Aš galvoju, kad padeda mano pozityvumas <...> (Ana). „Tai šiuo atveju man gelbsti pozityvūs pokalbiai <...> (Ona). „Tikėjimas sėkme <...> (Ema). <...> nors ir labai sudėtingoje išvelgti gerus dalykus, į sunkumus žiūrėti optimistiškai <...> (Ona).
Atviras bendravimas	<...> atviras bendravimas ir nebijojimas pripažinti, kad aš irgi galiu klysti ar kažko nežinoti“ (Ala). <...> galvoju, kad atvirumas padeda” (Ina).
Informacinių technologijų specialistų pagalba	„Aišku, būna įvairių situacijų, kurių negaliu pati viena išspręsti, tada tenka kreiptis į mokyklos IT specialistą“ (Ana). „Informatikos specialistai padeda įveikti kylančius sunkumus <...> (Tina). „Mokyklos IT specialistas kartais teikia informacijos“ (Ina). „IT specialistai kartais praveda kokią paskaitėlę <...> (Ona).
Mokyklos bendruomenės pagalba	<...> kolegijų patarimai“ (Ana). <...> ir pas kolegas pasiteirauju, klausiu jų patarimų, patirties“ (Eva). <...> kolegijos labiausiai padeda <...> (Ona). <...> konsultuojos su patyrusiais kolegomis“ (Tina). <...> visa mokyklos bendruomenė“ (Eva). <...> kreipiuosi pas administraciją <...> (Tina).
Patirtis	<...> jau daugiau žinai, esi pasiruošusi netikėtumams, viskas su patirtimi darosi lengviau <...> (Ina). <...> kuo dažniau taikau šį būdą, tuo pastebėjau, kad lengviau ir sklandžiau viskas vyksta“ (Ema).
Ugdymo veiklų planavimas	<...> ir ugdymo veiklų planavimas labai padeda viską sustyguoti“ (Ema). „Aš mėgstu darbe viską planuoti, veiklą struktūruoti <...> (Ina).
Noras tobulėti	„Aš galvoju, kad padeda mano noras mokytis bei nuolat tobulinti savo skaitmeninius įgūdžius <...> (Ala). „Niekada nestoviu vietoje ir visada pasiskaitau, pasižiūriu naujienas visokias <...> (Ona).
Savikontrolės įgūdžiai	„Padarau kas priklauso ir stengiuosi nestresuoti“ (Tina). „Esu susikūrusi sistemą aiškią bendravimo su tėvais, tai man padeda nepasimesti informacijos gausoje“ (Ema).

Bendradarbiavimo procese labai svarbus komandinis darbas, susitelkimas ties bendru tikslu ne tik tarp pedagogų ir tėvų, bet ir tarp visos mokyklos bendruomenės. Daugiausiai pedagogų įvardijo, kad bendradarbiavimo sunkumus padeda įveikti būtent visos mokyklos bendruomenė: <...> kolegijų patarimai“ (Ana); <...> ir pas kolegas pasiteirauju, klausiu jų patarimų, patirties“ (Eva); <...> kolegijos labiausiai padeda <...> (Ona); <...> konsultuojos su patyrusiais kolegomis“ (Tina); <...> mokyklos administracija padeda įveikti kylančius sunkumus bendradarbiaujant su tėvais <...> (Ona); <...> visa

mokyklos bendruomenė“ (Eva); <...> kreipiuosi pas administraciją <...> (Tina). Martišauskienės (2016) nuomone, pedagogams svarbu įgyti pasitikėjimą iš tėvų ir palenkti juos pozityvia linkme, tam kad būtų geresni mokinių ugdymosi rezultatai. Galima teigti, kad pozityvus bendradarbiavimas su tėvais gali lemti geresnius mokinių akademinis pasiekimus bei glaudesnius socialinius ryšius su klasės draugais. Vieną iš trijų elementų daugiausiai pedagogai būtent ir mini pozityvų, nuoširdų bei atvirą bendradarbiavimą su tėvais: „Aš galvoju, kad padeda mano pozityvumas <...> (Rita); „Tai šiuo atveju man gelbsti pozityvūs pokalbiai <...> (Vida); <...> atviras bendravimas ir nebijojimas pripažinti, kad aš irgi galiu klysti ar kažko nežinoti“ (Rita); <...> galvoju, kad atvirumas padeda” (Audra). Taip pat pedagogams padeda ir konsultuoja informacinių technologijų specialistai dirbantys ugdymo įstaigose: „Aišku, būna įvairių situacijų, kurių negaliu pati viena išspręsti, tada tenka kreiptis į mokyklos IT specialistą“ (Ana); „Informatikos specialistai padeda įveikti kylančius sunkumus <...> (Tina); (Ina); „IT specialistai kartais praveda kokią paskaitėlę <...> (Ona); „Mokyklos IT specialistas kartais teikia informacijos“ (Ina); „IT specialistai kartais praveda kokią paskaitėlę <...> (Ona). Slušnys ir Šukytė (2016, p. 176) akcentuoja, kad sėkmingą bendradarbiavimą tarp pedagogų ir tėvų lemia pedagogo pasitikėjimas savimi, atsakomybės jausmas, pagarba bei bendravimo įgūdžiai. Galima išskirti, kad tam tikri pedagogo asmenybės bruožai gali lemti sėkmingesnį, produktyvesnį bendradarbiavimą su tėvais hibridinio ugdymo procese. Šie informantų teiginiai įrodo savišvietos ir asmeninių savybių svarbą bendradarbiavimo procese: „Pati stengiuosi dalyvauti įvairiose seminaruose <...> (Ina); „Taigi, dar padeda empatija, įsijautimas į kito būseną, tampa nuolaidesnė <...> (Ala); <...> stengiuosi priimti juos tokie kokie jie yra <...> (Ina); <...> atviras bendravimas ir nebijojimas pripažinti, kad aš irgi galiu klysti ar kažko nežinoti“ (Ala); <...> galvoju, kad atvirumas padeda” (Ina). Taip pat teigia, kad padeda įveikti bendradarbiavimo sunkumus pedagogų patirtis, ugdymo veiklų planavimas ir noras tobulėti: <...> jau daugiau žinai, esi pasiruošusi netikėtumams, viskas su patirtimi darosi lengviau <...> (Ina); „Kartais internete ieškau kokių idėjų“ (Ona); „Tenka ir pačiai susirasti literatūros <...> (Ala); <...> kuo dažniau taikau šį būdą, tuo pastebėjau, kad lengviau ir sklandžiau viskas vyksta“ (Ema); <...> ir ugdymo veiklų planavimas labai padeda viską sustyguoti“ (Ema); „Aš mėgstu darbe viską planuoti, veiklą struktūruoti <...> (Ina); „Aš galvoju, kad padeda mano noras mokytis bei nuolat tobulinti savo skaitmeninius įgūdžius <...> (Ala). „Niekada nestoviu vietoje ir visada pasiskaitau, pasižiūriu naujienas visokias <...> (Ona). Bendradarbiavimo procese su tėvais dirbant hibridiniu būdu iškilusius sunkumus padeda įveikti ir pedagogo savikontrolės įgūdžiai: „Esu susikūrusi sistemą aiškią bendravimo su tėvais. Tai pranešimai, laiškai, kartais skambučiai“ (Tina); „Padarau kas priklauso ir stengiuosi nestresuoti“ (Tina).

Apibendrinus informantų atsakymus paaiškėjo, kad bendradarbiavimo sunkumus dirbant hibridiniu būdu labiausiai padeda įveikti visos mokyklos bendruomenė, informacinių technologijų specialistai, dirbantys mokyklose ir pedagogų pozityvumas. Svarbu, kad norint įveikti bendradarbiavimo sunkumus hibridinio ugdymo metu yra įgalinama visa mokyklos bendruomenė. Taip pat tikėjimas sėkme, optimistiškas požiūris pedagogui palengvina bendradarbiavimą su tėvais konfliktinėse situacijose. Kiti minimi veiksniai tokie kaip patirtis, ugdymo veiklų planavimas, atviras bendravimas, savišvieta bei asmeninės pedagogų savybės taip pat padeda įveikti iškilusius iššūkius. Pradinių klasių pedagogai akcentuoja savikontrolės įgūdžių svarbą ir norą nuolat tobulėti, mokytis, domėtis naujovėmis.

Dvyliktoji kategorija – pedagogų bendradarbiavimo praktinių įgūdžių trūkumas susideda iš 8-ių subkategorijų: kvalifikacijos tobulinimo reikmė, patirties stoka, savireguliacijos ir kontrolės įgūdžių trūkumas, mokymo metodų suderinamumo įgūdžių trūkumas, psichologinių žinių stoka, nemokėjimas pasirinkti tikslingą informaciją, skaitmeninio raštingumo reikmė ir anglų kalbos žinių trūkumas.

15 lentelė. *Pedagogų praktinių įgūdžių stoka*

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys
Pedagogų bendradarbiavimo praktinių įgūdžių trūkumas	Kvalifikacijos tobulinimo reikmė	„Aš galvoju, kad nuolat reikia tobulintis, dalyvauti mokymuose“ (Eva). „Tai bendros kompetencijos <...> (Tina).
	Patirties stoka	<...> elementarios patirties dirbant hibridiniu būdu, nes juk čia naujovė pas mus mokykloje.“ (Ana). <...> tačiau trūksta patirties jas pritaikyti praktiškai, nespėju <...> (Ina).
	Savireguliacijos ir kontrolės įgūdžių trūkumas	„Kartais man pritrūksta kantrybės <...> (Eva). „Kai išvargsti emociškai, pervargsti, sunkiau sekasi organizuoti bendradarbiavimo procesą“ (Ala). „Kuomet nežinau kaip tėvus prikalbinti, pervargstu emociškai“ (Ema).<...> nes dažnai dirbant hibridiniu būdu jaučiu įtampą ir stresą“ (Ona).
	Mokymo metodų suderinamumo įgūdžių trūkumas	„Man kartais būna sunku suderinti pamokos metodus visiems vienu metu, kad tiktų“ (Ala). „Man sunkiausia suderinti viską vienoje pamokoje, kai mokiniai vieni namuose, o kiti klasėje“ (Tina).
	Psichologinių žinių stoka	„Taip pat ir psichologinių žinių, skubios pagalbos <...> (Ana). <...> kartais stokuju žinių, kaip tėvams paaiškinti, kad jie irgi turi prisiimti dalį atsakomybės dėl mokymosi pasiekimų“ (Ala). „Gal reikėtų pasitobulinti bendras psichologijos žinias <...> (Tina).

	Nemokėjimas atsirinkti tikslingą informaciją	„Idėjų ir minčių dabar labai daug socialiniuose tinkluose, bet kartais jų tiek, kad pasimetu ir nebeatsirenku kas kur“ (Ina). „Gausybė dabar visokių programėlių, metodų internete, kad net galva apsisuka“ (Ala). „Ir ta gausa interneto platybėse, kartais nuo jos pasimeti ir nebesusigaudai nuo ko pradėti <...> (Eva).
	Skaitmeninio raštingumo reikmė	„Galbūt norėčiau padalyvauti informacinio raštingumo kursuose <...> (Ina). „Man tai tikrai dar trūksta skaitmeninio raštingumo <...> (Ona). <...> skaitmeninės įrangos ir jos panaudojimo žinių“ (Eva). <...> tobulinti gal skaitmeninę kompetenciją <...> (Tina). „Labiausiai trūksta informacinių technologijų žinių <...> (Ana). <...> sunku suprasti bei gerai išmanyti kompiuterines programas, efektyviai jas naudoti pamokų metu“ (Ema).
	Anglų kalbos žinių trūkumas	„Tiesiog nežinau ką reiškia vienas ar kitas terminas angliškai <...> (Ema). „Kartais programos būna tik anglų kalba ir man tai nepatinka <...> (Eva).

Bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese pedagogams labiausiai trūksta skaitmeninio raštingumo žinių, savireguliacijos ir savikontrolės įgūdžių: „*Labiausiai trūksta informacinių technologijų žinių <...> (Ana). <...> sunku suprasti bei gerai išmanyti kompiuterines programas, efektyviai jas naudoti pamokų metu“ (Ema); „Trūksta kompiuterinio raštingumo įgūdžių <...> (Eva); „Galbūt norėčiau padalyvauti informacinio raštingumo kursuose <...> (Ina); „Man tai tikrai dar trūksta skaitmeninio raštingumo <...> (Ona); <...> skaitmeninės įrangos ir jos panaudojimo žinių“ (Tina); „Kartais man pritrūksta kantrybės <...> (Eva); „Kai išvargsti emociškai, pervargsti, sunkiau sekasi organizuoti bendradarbiavimo procesą“ (Ala); „Kuomet nežinau kaip tėvus prikalbinti, pervargstu emociškai“ (Ema); <...> nes dažnai dirbant hibridiniu būdu jaučiu įtampą ir stresą“ (Ona). Vadinasi, pedagogams trūksta žinių apie informacines technologijas, jų panaudojimo galimybes bei streso ir įtampos valdymo būdus. Taip pat informantai pripažįsta, kad kartais pritrūksta supratimo kaip prieiti ar prakalbinti tėvus: „Taip pat ir psichologinių žinių, skubios pagalbos <...> (Ana); <...> kartais stokoju žinių, kaip tėvams paaiškinti, kad jie irgi turi prisiimti dalį atsakomybės dėl mokymosi pasiekimų“ (Ala); „Gal reikėtų pasitobulinti bendras psichologijos žinias <...> (Tina). Vadinasi, pedagogams trūksta ir psichologinių žinių. Taip pat trūksta hibridinio darbo patirties, pedagogai nemoka atsirinkti tikslingos informacijos ir jaučia kvalifikacijos tobulinimo reikmę: <...> *elementarios patirties dirbant hibridiniu būdu, nes juk čia naujovė pas mus mokykloje.*“ (Ana); <...> *tačiau trūksta patirties jas pritaikyti praktiškai, nespėju <...> (Ina); „Aš galvoju, kad nuolat reikia tobulintis, dalyvauti mokymuose“ (Eva); „Tai bendros kompetencijos <...> (Tina); <...> tobulinti gal skaitmeninę**

kompetencijų <...> (Tina); „Idėjų ir minčių dabar labai daug socialiniuose tinkluose, bet kartais jų tiek, kad pasimetu ir nebeatsirenku kas kur“ (Ina); „Gausybė dabar visokių programėlių, metodų internete, kad net galva apsisuka“ (Ala); „Ir ta gausa interneto platybėse, kartais nuo jos pasimeti ir nebesusigaudai nuo ko pradėti <...> (Eva). Informantai teigia, kad jiems stinga hibridinio ugdymo metu mokymo metodų suderinamumo įgūdžių, kai vieni mokiniai mokosi iš namų, o kiti klasėje: „Man kartais būna sunku suderinti pamokos metodus visiems vienu metu, kad tiktų“ (Ala); <...> ir praktinių patarimų kaip tikslingai jas panaudoti kasdienėje veikloje“ (Ana); <...> aš nežinau kokius metodus taikyti, kad juos prakalbinčiau“ (Ema). Dauguma programų yra anglų kalba ir keli pedagogai įvardija anglų kalbos žinių stoką: „Tiesiog nežinau ką reiškia vienas ar kitas terminas angliškai ir kaip dirbti su tam tikra programa“ (Ema); „Kartais programos būna tik anglų kalba ir man tai nepatinka <...> (Eva).

Apibendrinant informantų mintis ir patirtis galima teigti, kad pedagogams bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese labiausiai trūksta skaitmeninio raštingumo žinių, savireguliacijos ir savikontrolės įgūdžių. Vadinasi, pedagogams trūksta žinių apie informacines technologijas, jų panaudojimo galimybes bei streso ir įtampos valdymo būdus. Taip pat informantai pripažįsta, kad kartais pritrūksta supratimo kaip prieiti ar prakalbinti tėvus. Vadinasi, pedagogams trūksta ir psichologinių žinių. Pradinių klasių pedagogams stinga hibridinio ugdymo metu mokymo metodų suderinamumo įgūdžių, kai vieni mokiniai mokosi iš namų, o kiti klasėje. Taip pat trūksta hibridinio darbo patirties, nemoka atsirinkti tikslingos informacijos, jaučia kvalifikacijos tobulinimo reikmę bei anglų kalbos žinių stoką.

DISKUSIJA

Šių dienų kontekste ugdymo galimybės labai dažnai keičiasi, jos modernėja ir suteikia galimybę mokytis kiekvienam visuomenės nariui pagal jo poreikius bei polinkius realiu laiku. Praėjus daugiau nei metams po nuotolinio ugdymo pradžios atsirado alternatyva kaip tuo pačiu metu užtikrinti nenutrūkstamą ugdymo procesą. Merfeldaitės, Prakapo ir Railienės (2020, p. 12) atliktame tyrime išaiškėjo, kad nuotolinio ugdymo metu buvo galima išmėginti ir kitas mokymo organizavimo formas. Viena iš tokių naujovių ir modernių ugdymo galimybių būtent ir yra hibridinis ugdymas. Ši forma yra lyg tarpinis variantas tarp nuotolinio ir kontaktinio ugdymo (Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė, 2021, p. 10). Empirinio tyrimo metu paaiškėjo, kad pradinių klasių pedagogai neįsivaizduoja darbo hibridiniu būdu be geros, pritaikytos techninės vaizdo ir garso įrangos bei skaitmeninio turinio. Pedagogai hibridinių pamokų metu naudoja interaktyvias užduotis, mokomuosius filmus ir žaidimus. Daukšienė, Trepulė ir Naujokaitienė (2021, p. 9) būtent ir įvardija, kad prieš pasirengiant hibridiniui ugdymui turi būti užtikrintas skaitmeninis mokymosi turinys, pritaikyta infrastruktūra, sukurta pagalbos sistema mokiniams ir mokytojams bei aktyvus bendradarbiavimas. Visgi, šiame procese ne viskas sklandžiai vyksta ir daug kas nuo pedagogo nepriklauso. Analizuojant tyrimo duomenis išaiškėjo didžiausi hibridinio ugdymo iššūkiai: striginėja interneto ryšys, dingsta garsas arba vaizdas, neatsidaro programos, nuorodos, nepavyksta įjungti mokomąją medžiagą ar pasidalinti ekranu. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad pedagogams sudėtinga paskirstyti visiems mokiniams vienodai dėmesį ir laiką. Galima teigti, kad pedagogai per mažai laiko resursų skiria pasiruošimui vesti hibridines pamokas. Hibridiniam ugdymui būtini tam parinkti tam tikri vertinimo, įsivertinimo ir refleksijos metodai bei paruošti pamokų planų scenarijai (Dhawan, 2020, p. 12).

Dar vienas svarbus aspektas hibridinio ugdymo procese bendradarbiavimas su mokinių tėvais. Gustaitienė ir Širiakovienė (2020, p. 7) teigia, kad Lietuvos šiuolaikinės švietimo sistemos viena iš prioritetinių sričių būtent ir yra bendradarbiavimas su tėvais bei ugdymo įstaigų bendruomenėmis. Vaikai matydami kaip bendrauja jų tėvai su pedagogais ir aktyviai dalyvauja mokyklos gyvenime, pasijunta svarbiais ir suvokia, kad jie rūpi vyresniesiems (Šilėnienė ir Širiakovienė, 2018, p. 11). Būtent tyrimo metu ir nustatyta, kad pedagogams bendradarbiavimas su tėvais yra, kai ugdytojai aktyviai dalyvauja mokyklos bendruomenės gyvenime bei pasitikėjimu, atviru bendravimu yra paremti abipusiai santykiai.

Valantinas ir Čiuladienė (2013, p. 317), atliktame tyrime teigia, kad tėvai turintys neigiamą bendradarbiavimo su mokykla nuostatą, rečiau įsitraukia į ugdymo įstaigos gyvenimą ir dažnai kaltina mokytojus už savo vaiko mokymosi nesėkmes. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad bendradarbiavimo

procesė didžiausi iššūkiai kyla, kai tėvai neigia ir slepia savo vaikų mokymosi sunkumus arba būna priešišškai nusiteikę. Tėvų hipergloba apsunkina pedagogų emocinę, psichologinę būseną ir tai trukdo kokybiškam bendradarbiavimui su tėvais. O kai kurie tėvai atvirkščiai būna pernelyg pasyvūs, kurie visai nesidomi savo vaikų akademiniais pasiekimais.

Mokytojų bendradarbiavimą turi remti visa mokyklos bendruomenė ir turi būti kuriamas bendradarbiavimą skatinantis socialinis klimatas (Monkevičius, Čiužas, 2015, p. 125). Vadinasi, mokyklos administracija turi leisti mokytojams laisvai priimti sprendimus, jų požiūriu naudingus mokiniams, užtikrinti mokytojams tinkamą technologinę aplinką, ugdymo priemones, kurti ir palaikyti bendravimo sistemas. Pažymėtina, kad iš dalies sutapo šių abiejų tyrimų rezultatai. Buvo nustatyta bendradarbiavimo sunkumus dirbant hibridiniu būdu labiausiai padeda įveikti visos mokyklos bendruomenė, informacinių technologijų specialistai, dirbantys mokyklose ir pedagogų pozityvumas.

IŠVADOS

1. Hibridinis ugdymas vyksta taikant tradicinio ir nuotolinio mokymo strategijas, kai vienu metu dalis mokinių mokosi namuose, o kita mokykloje. Šiam ugdymo proceso organizavimui reikalingas atsakingas išankstinis pedagogų pasiruošimas, pritaikyta skaitmeninė įranga, infrastruktūra bei geras interneto ryšys. Šis ugdymo organizavimo būdas yra sudėtingas ir reikalauja papildomų pedagogo pastangų, laiko sąnaudų bei kolegialaus bendradarbiavimo mokyklos bendruomenės viduje ir su kitų švietimo įstaigų specialistais.
2. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formomis dažniausiai mokslinėje ir metodinėje literatūroje yra nurodomos šios: tėvų informavimas, pakvietimas, pagalba ir pagalba tikslinei grupei. Taip pat nurodomi ir kitokie skirstymai: individualios, grupinės ir kolektyvinės bendradarbiavimo formos. Šalia minėtų formų pristatomi visoms bendradarbiavimo formoms būdingi tradiciniai ir netradiciniai metodai. Tradiciniais metodais įvardijami tokie kaip – bendri tėvų susirinkimai, pokalbiai telefonu, įrašai elektroniniame dienyne, bendravimas elektroniniu paštu, apsilankymai namuose ir kt. Netradiciniais metodais įvardijami – individualūs pokalbiai, susirašinėjimai ir vaizdo įrašai naudojant internetines pokalbių platformas, tėvų aktyvus dalyvavimas ugdymo įstaigos gyvenime (rengiant edukacines pamokas, ekskursijas, priimant svarbius sprendimus ugdymo klausimais ir kt.).
3. Pradinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimo patirtys su tėvais yra įvairios:
 - 3.1. Pradinių klasių pedagogai organizuojant bendradarbiavimo procesą su tėvais hibridinio mokymo metu susiduria su įvairiais sunkumais: vaizdo ir garso technikos įrangos gedimais, nepatikimu ir nesklandumų sukeliančiu interneto ryšiu, didesnėmis laiko sąnaudomis ruošiantis pamokoms. Tam, kad hibridinis ugdymas būtų sklandus ir turiningas, pedagogai naudoja įvairias interaktyvias užduotis, parenka mokomuosius filmus ir žaidimus. Hibridinio mokymo metu stresines situacijas mokytojams sukelia laiko ir dėmesio mokiniams paskirstymo procesas. Organizuojant mokymo procesą hibridiniu būdu, pedagogams svarbiausios yra informacinių technologijų panaudojimo ir skaitmeninė kompetencijos.
 - 3.2. Pedagogai bendradarbiavimo procese svarbiausiais kriterijais laiko tėvų aktyvų įsitraukimą į mokyklos bendruomenės gyvenimą bei stengiasi užmegzti atviru bendravimu bei pasitikėjimu grįstus santykius. Bendradarbiavimas su tėvais padeda pasiekti geresnių mokinių akademinį pasiekimų, o mokytojams padeda labiau pažinti jų

poreikius. Bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo metu atsiskleidė pedagogų lyderystės apraiškos, sustiprėjo motyvacija dirbti ir kurti, mokiniai pradėjo geriau lankyti ugdymo įstaigą, o tėvai – patobulino bendradarbiavimo įgūdžius.

- 3.3. Bendradarbiavimo procese didžiausi iššūkiai kyla, kai tėvai neigia ir slepia savo vaikų mokymosi sutrikimus bei sunkumus, taip pat, nesutapus lūkesčiams ugdymo klausimais. Tėvų hipergloba, per dideli lūkesčiai, pasyvumas, nesidomėjimas vaikų pasiekimais apsunkina pedagogų emocinę, psichologinę būseną ir trukdo kokybiškam bendradarbiavimui su tėvais. Bendradarbiavimo sunkumus dirbant hibridiniu būdu labiausiai padeda įveikti visos mokyklos bendruomenė, informacinių technologijų specialistai, dirbantys mokykloje ir pedagogų pozityvumas. Pradinių klasių pedagogai akcentuoja savikontrolės įgūdžių svarbą ir norą nuolat tobulėti, mokytis, domėtis naujovėmis. Pedagogams bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese labiausiai trūksta skaitmeninio raštingumo žinių, savireguliacijos ir savikontrolės įgūdžių, o per didelis informacijos kiekis sukelia sunkumų dėl tinkamų mokymo metodų pasirinkimo. Organizuojant bendradarbiavimo procesą, pedagogai jaučia kvalifikacijos tobulinimo reikmę skaitmeninio raštingumo bei anglų kalbos srityse.

REKOMENDACIJOS

Remiantis atlikto empirinio tyrimo duomenų analize pradinį klasių pedagogams, ketinantiems dirbti hibridiniu būdu, rekomenduotina:

- prieš vedant hibridines pamokas aptarti su mokiniais galimus nesklandumus ir jų įveikos galimybes;
- pasiruošti papildomų užduočių mokinių savarankiškam mokymuisi tuo atveju, jeigu dėl nenumatytų priežasčių būtų sutrikdytas hibridinio mokymo procesas;
- skatinti tėvų aktyvesnį dalyvavimą bendradarbiavimo procese įgalinant juos vesti netradicines pamokas, ekskursijas, renginius ar priimant svarbius sprendimus ugdymo klausimais;
- plėsti skaitmeninio raštingumo, psichologijos žinias lankant papildomus kursus, seminarus ir taip užtikrinant sklandesnę bendradarbiavimo su tėvais eigą hibridinio ugdymo metu.

LITERATŪRA

1. Armstrong, P. (2021). „*Blended learning can address one of the UK's most profound educational issue*”, *Open Access Government*. Prieiga per internetą: <https://www.openaccessgovernment.org/blended-learning-can-address-one-ofthe-uks-most-profound-educational-issues/108123/>
2. Barron, M., Cabo, C., Ciarrusta, I., S., Najar, M., A. (2021). „*Qu'entend-on par apprentissage hybride? Comment les pays peuvent-ils y parvenir?*” *Banque mondiale blogs*. Prieiga per internetą: <https://blogs.worldbank.org/fr/education/apprentissage-hybride-comment-les-pays-peuvent-ils-y-parvenir>
3. Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute. <https://doi.org/10.54300/122.311>.
4. Dowing, J. E. (2004). *Communication Skills. Designing Collaborative Children with Multiple Disabilities*. A Collaborative Approach. London
5. Bilbokaitė, R. (2012). Vizualizacijos taikymo gamtamoksliniame ugdyme psichoedukaciniai veiksniai. *Socialiniai mokslai*, 3–248.
6. Bitinas, B., Rupšienė, L. ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
7. Crato, N. (2020). *Improving a Country's Education PISA 2018 Results in 10 Countries*. Mathematics and Statistics, ISEG University of Lisbon Lisbon, Portugal. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-59031-4>
8. Dhawan, S. (2020). *Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis*. Journal of Educational Technology Systems, 49(1), 5–22. <https://doi.org/10.1177/0047239520934018>
9. Dapkienė, S. (2003). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: UAB „Litera“.
10. Daukila, S., Mičiulienė, R., Kovalčikienė, K. ir Kasperčiūnienė, J. (2016). *Profesijos pedagogų veiklos turinys. Profesinis tobulėjimas, identitetas, ugdymo turinio metodologija ir kokybė*. Kauno technikos profesinio mokymo centras.
11. Daukšienė, E., Trepulė, E., ir Naujokaitienė, J. (2021). Kokybiško nuotolinio ugdymo link: mokyklų pirmosios išmoktos pamokos COVID-19 pandemijos metu. *Pedagogika*, 5-23.
12. Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo. (2015). *TAR*, 20048.
13. Dėl 2021-2022 ir 2022-2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo. *TAR*, 9423.

14. Dėl Mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo. (2007). *Valstybės žinios*, 12-511.
15. Dėl Reikalavimų mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms patvirtinimo. (2019). *Valstybės žinios*, 87-3463.
16. Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo. (2012). *Valstybės žinios*, 61(3050).
17. Enciklopedinis kompiuterijos žodynas. (2008).
18. Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema „DigCompEdu“ (2017). *Europos Komisijos dokumentų naudojimo politika reglamentuojama 2011/833/ES sprendimu (OJ L 330, 2011-12-14, 39 p.)*. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/178382>
19. Gaižauskaitė, I. ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: VĮ Registrų centras.
20. Galkienė, A. (2013). *Specialiojo ugdymo kaita: nuo atskirties pripažinimo link*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
21. Gustaitienė, I. ir Širiakovienė, A. (2020). Priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas (Kauno miesto atvejis). *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 50(1), 6–12. <https://doi.org/10.21277/jmd.v50i1.283>
22. Hibridinio mokymo(si)/ugdymo(si) patirties analizė. (2021). *Projektas „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 (2021)*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
23. Huda, M., Maseleno, A., Shahrill, M., Jasmi, K. A., Mustari, I., & Basiron, B. (2017). *Exploring Adaptive Teaching Competencies in Big Data Era*. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 12(03), 68–83.
24. *Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas bendrojo ugdymo mokyklose. Rekomendacijos*. (2020). Vilnius: Vilniaus pedagoginė ir psichologinė tarnyba.
25. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolas. (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.
26. Kazragytė, V. ir Gudaitė, L. (2020). *Ugdymo procesas nuotoliniu būdu: iššūkiai, patirtys, sprendimai*. Vilnius: Nacionalinės švietimo agentūros Infrastruktūros plėtros departamento IT, leidybos ir logistikos skyrius.
27. Kontautienė, R. (2010). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

28. Labutė, Ž. ir Žemaitaitytė, I. (2015). *Informacinių komunikacinių technologijų pritaikymo galimybės socialinio ugdymo pamokose*. Socialinių mokslų studijos. MRU: 7 (2), p. 292-304.
29. Lambert, L. (2011). *Lyderystės gebėjimai ir tvari mokyklų pažanga*. Aleksandrija, JAV: ASCD.
30. Lukošius, A., Erminas, E., Alšauskas, G. ir Gotautienė, E. (2020). *IT taikymas mokymosi procese*. Verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų įžvalgos 2020: straipsnių rinkinys [elektroninis išteklius], (1), 259-269.
31. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 pakeitimo įstatymas. (2018). TAR, 11733.
32. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45¹ straipsniu įstatymas. (2020). *Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija*, 20-2732(2).
33. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 38(1804).
34. Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2018). Lauko edukacinės erdvės: Idėjos ir naujos ugdymo galimybės. In *Švietimas: politika, vadyba, kokybė* 75-90.
35. Martišauskienė, D. (2012). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kokybė – vienas pedagogų veiklos profesionalumą lemiančių veiksnių. *Tiltai*, 59(2), 109-123.
36. Martišauskienė, E. (2016). Klasės auklėtojo veikla – dvasinio tapimo veiksnys. *Vilniaus pedagoginis universitetas*, 169–174.
37. Masalimova A.R., Ryzanova E.L., Tararina L.I., Sokolova E.G., Ikrennikova Y.B., Efimushkina S.V., Shulga, T.I. (2021). *Distance learning hybrid format for university students in post-pandemic perspective: Collaborative technologies aspect*. Cypriot Journal of Educational Science, 16(1), 389-395. <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i1.5536>
38. McCrindle, M. (2018). *What comes after Generation Z? Introducing Generation Alpha*. Retrieved October, 20.
39. Merfeldaitė, O., Prakapas, R., ir Railienė, A. (2020). Nuotolinio mokymo organizavimas COVID-19 metu: bendrojo ugdymo mokyklų patirtis. *Pedagogika*, Nr. 4, 5-17.
40. Miller, T., Birch, M., Mauthhner, M., & Jessop. J. (2012). *Ethics in Qualitative Research*. London: SAGE Publications Ltd.
41. Miltenienė, L. (2005). Bendradarbiavimo realybė tenkinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius bendrojo lavinimo mokykloje. *Specialusis ugdymas*, 2(13), 34–44.
42. Miltenienė, L., Geležinienė, R., Kairienė, D., Kaffemanienė, I., Kairienė, D., Melienė, R. ir Tomėnienė, L. (2016). Ugdymo ir švietimo pagalbos kokybės specialiosiose mokyklose ir

- specialiojo ugdymo centruose tyrimas. *Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras*, 1–341.
43. Miltenienė, L., Ruškus, J. ir Ališauskas, A. (2003). Tėvų, auginančių specialiųjų ugdymosi poreikių turintį vaiką, nuostatų į dalyvavimą ugdymo procese struktūra ir raiška. *Specialusis ugdymas*, 2(9), 24-37.
44. Monkevičius, J., ir Čiužas, R. (2015). Mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių sampratos konceptualizavimas besimokančių organizacijų tyrimų kontekste. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai*. 2015, t. 40, Nr. 1.
45. Nedzinskaitė, R. (2013). *Mokytojas lyderis – visuomenės varomoji jėga*. Švietimo problemos analizė, 1 (87), 1–8.
46. *Nuotolinio mokymo(si) / ugdymo(si) vadovas*. (2020). Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
47. Révai, N., & Guerriero, S. (2017). *Knowledge dynamics in the teaching profession* (pp. 37– 71). OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264270695-4-en>
48. Ruškus, J. (2020). Klausimai ir iššūkiai dėl negalią turinčių vaikų teisės mokytis įtraukiojo ugdymo sąlygomis Lietuvoje. *Specialusis ugdymas*, 1(41), 10–52.
49. Skučaitė V. ir Karmazė E. G. (2011). *Padėkime vaikui įveikti sunkumus: geroji bendradarbiavimo mokyklose patirtis. Metodinės rekomendacijos švietimo pagalbos specialistams ir mokytojams*. Vilnius: Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras.
50. Slušnienė, G., Parišauskienė, D. ir Balčėtienė, A. (2017). Bendradarbiavimui su ugdytinių tėvais skirtų technologijų taikymas siekiant efektyvios komunikacijos. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 13, 86–92.
51. Slušnys, L. ir Šukytė, D. (2016). *Ką gali mokytojas?* Vilnius: Tyto alba.
52. Strazdienė, N., Eirošė, L. ir Norvilienė, A. (2018). Informacinių technologijų plėtra pradiniam ugdyme ir vaikų sveikatai palankios mokymosi aplinkos kūrimo ypatumai. *Tiltai* 3, 25-40.
53. Šilėnienė, B. ir Širiakovienė, A. (2018). Pradinių klasių mokytojų ir mokinių tėvų požiūris į tarpusavio bendradarbiavimą. *Šiaulių universitetas*, 1, 8–26.
54. *Švietimo problemos analizė*. (2012). *Tėvų į(si)traukimas į vaikų ugdymą*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
55. Targamadzė, V. (2019). Gera mokykla: sampratos problema. *Pedagogika*, 1, 217–226.
56. Targamadzė, V. (2014). Z karta: charakteristika ir ugdymo metodologinės linkmės įžvalga. *Tiltai*, 4, 95–104.

57. Ticha, R., Abery, B., Johnstone, C., Poghosyan, A., & Hunt, P. (2018). *Inclusive Education Strategies: A Textbook*. Mineapolis, MN, USA: University of Minnesota, Yerevan, Armenia: UNICEF Armenia & Armenian State Pedagogical University.
58. Valantinas, A. ir Čiuladienė, G. (2013). Tėvų įsitraukimo į mokyklos gyvenimą, mokymosi pasiekimų ir mokytojo darbo vertinimo sąsajos. *Socialinis darbas*, 12(2), 308–318.
59. Vigėlienė, R. ir Survutaitė, D. (2008). Mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas pradinėje mokykloje: situacija ir tobulinimo perspektyvos. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 5, 177–183.
60. Žibėnienė, G. ir Indrašienė, V. (2017). *Šiuolaikinė didaktika*. Vilnius: Registrų centras.
61. Žydzžiūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.
62. World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) Advice for the public*. Retrieved March 18, 2021.

SANTRAUKA

Kristina Meškauskienė. Pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas hibridinio ugdymo proceso metu. Edukacinių technologijų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas: prof. dr. R. Prakapas – Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir Socialinio darbo institutas, 2023.

Nuotolinis ugdymas sukėlė daug iššūkių visai švietimo ugdymo sistemai, bet tuo pačiu ir atvėrė erdvę informacinių komunikacinių technologijų panaudojimui, ugdymo turinio skaitmenizacijai, įvairiems ugdymo organizavimo būdams. Tai buvo lyg katalizatorius atsirasti alternatyvioms ugdymo formoms, norint išvengti visiško ugdymo įstaigos veiklos sustabdymo. Taigi, sparčiai modernėjant pasauliui ir technologijoms, ugdymo įstaigos turi neatsilikti ir prisitaikyti lanksčiai prie esamų naujovių, o pats ugdymas turi tapti kuo efektyvesnis.

Šiame darbe nagrinėjama **problema**: kaip pasireiškia pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas, organizuojant hibridinį ugdymą? Kokius pedagogai taiko metodus ir formas bendradarbiavimo procese su tėvais? Kuo bendradarbiavimas naudingas pedagogams, mokiniams ir tėvams? Kokie veiksniai ir priežastys gali skatinti arba apsunkinti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą hibridinio ugdymo metu? **Tyrimo objektas** – pradinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas hibridinio ugdymo metu.

Darbo tikslas: atskleisti pedagogų bendradarbiavimo galimybes su tėvais hibridinio ugdymo procese. **Uždaviniai**: 1. Apibrėžti hibridinio ugdymo sampratą. 2. Aptarti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formas bei metodus. 3. Išryškinti pedagogų patirtis siekiant atskleisti bendradarbiavimą su tėvais hibridinio ugdymo procese. **Tyrimo metodai**: mokslinės, pedagoginės, psichologinės literatūros ir teisinių dokumentų analizė bei sintezė. Siekiant atskleisti pradinių klasių pedagogų patirtis bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese, buvo atliktas kokybinis tyrimas. Duomenys rinkti pusiau struktūrizuoto interviu metodu, o duomenų analizei taikytas turinio (angl. content) analizės metodas.

Atlikus empirinį tyrimą nustatyta, kad pradinių klasių pedagogai organizuojant bendradarbiavimo procesą su tėvais hibridinio mokymo metu susiduria su įvairiais sunkumais: vaizdo ir garso technikos įrangos gedimais, nepatikimu ir nesklandumų sukeliančiu interneto ryšiu, didesnėmis laiko sąnaudomis ruošiantis pamokoms. Tam, kad hibridinis ugdymas būtų sklandus ir turiningas, pedagogai naudoja įvairias interaktyvias užduotis, parenka mokomuosius filmus ir žaidimus. Bendradarbiavimas su tėvais padeda pasiekti geresnių mokinių akademinių pasiekimų, o mokytojams padeda labiau pažinti mokinių poreikius. Bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo metu atsiskleidė pedagogų lyderystės

apraiškos, sustiprėjo motyvacija dirbti ir kurti, mokiniai pradėjo geriau lankyti ugdymo įstaigą, o tėvai – patobulino bendradarbiavimo įgūdžius. Bendradarbiavimo procese didžiausi iššūkiai kyla, kai tėvai neigia ir slepia savo vaikų mokymosi sutrikimus bei sunkumus, taip pat, nesutapus lūkesčiams ugdymo klausimais. Bendradarbiavimo sunkumus dirbant hibridiniu būdu labiausiai padeda įveikti visos mokyklos bendruomenė, informacinių technologijų specialistai, dirbantys mokykloje ir pedagogų pozityvumas. Pradinių klasių pedagogai akcentuoja savikontrolės įgūdžių svarbą ir norą nuolat tobulėti, mokytis, domėtis naujovėmis. Pedagogams bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese labiausiai trūksta skaitmeninio raštingumo žinių, savireguliacijos ir savikontrolės įgūdžių, o per didelis informacijos kiekis sukelia sunkumų dėl tinkamų mokymo metodų pasirinkimo. Organizuojant bendradarbiavimo procesą, pedagogai jaučia kvalifikacijos tobulinimo reikmę skaitmeninio raštingumo bei anglų kalbos srityse.

Reikšminiai žodžiai: pradinių klasių pedagogai, tėvai, hibridinio ugdymo forma ir bendradarbiavimas.

SUMMARY

Kristina Meškauskienė. Cooperation between primary school teachers and parents in the hybrid education process. Master's thesis in Educational Technology Management. Advisor: prof. dr. R. Prakapas — Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work, 2023.

Distance learning has created many challenges for the whole education system, but at the same time, it has opened up space for the use of information and communication technologies, digitisation of educational content, and different ways of organising education. This served as a catalyst for the emergence of alternative forms of education to avoid a complete shutdown of educational institutions. So, as the world and technology rapidly modernise, education institutions need to keep up with and adapt flexibly to current innovations, and education itself needs to become as efficient as possible.

This paper addresses the **problem**: how does collaboration between primary school teachers and parents manifest itself in hybrid education? What methods and forms do teachers use to engage with parents? How do educators, pupils, and parents benefit from collaboration? What are the factors and reasons that can promote or hinder cooperation between teachers and parents in hybrid education? **The object of the research** is the cooperation between primary school teachers and parents during hybrid education.

Aim of the work: to reveal the possibilities of cooperation between teachers and parents in the process of hybrid education. **Objectives**: 1. Define the concept of hybrid education. 2. Discuss forms and methods of cooperation between teachers and parents. 3. To highlight the experiences of educators to reveal the collaboration with parents in the hybrid education process. **Research methods**: analysis and synthesis of scientific, pedagogical, psychological literature, and legal documents. A qualitative study was conducted to uncover the experiences of primary school teachers in working with parents in the hybrid education process. The data was collected through semi-structured interviews and content analysis was used for data analysis.

The empirical study found that primary school teachers face various difficulties in organising the process of cooperation with parents in hybrid education, such as failures of audio-visual equipment, unreliable and inconvenient internet connection, and increased time spent on lesson preparation. In order to make hybrid education smooth and enriching, educators use a variety of interactive activities, educational films and games. Working with parents helps to improve the academic performance of pupils and helps teachers to become more aware of the needs of their pupils. In collaboration with parents, hybrid education revealed the manifestations of teachers' leadership, increased motivation to work and

create, improved attendance of pupils, and improved collaboration skills among parents. The most challenging aspects of the cooperation process are when parents deny and hide the learning difficulties of their children, and when there is a mismatch in educational expectations. The biggest contributors to overcoming the difficulties of working together in a hybrid way are the whole school community, the IT specialists working in the school, and the positivity of teachers. Primary school teachers emphasise the importance of self-control skills and the desire to continuously improve, learn, and take an interest in innovation. For educators working with parents in hybrid education, digital literacy, self-regulation, and self-monitoring skills are the most lacking skills, while the overload of information makes it difficult to choose the right teaching methods. As part of the collaborative process, teachers feel the need for professional development in digital literacy and English language.

Key words: primary school teachers, parents, hybrid form of education, and cooperation.

PRIEDAI

1 priedas

Interviu klausimynas

1. Kas, Jūsų nuomone, yra hibridinis ugdymas?
2. Kokias papildomas priemones naudojate dirbant hibridiniu būdu?
3. Su kokiais iššūkiais susiduriate hibridinio ugdymo procese?
4. Kokios, Jūsų nuomone, svarbios pedagogo kompetencijos dirbant hibridiniu būdu?
5. Kas, Jūsų nuomone, yra bendradarbiavimas su tėvais?
6. Kuo bendradarbiavimas naudingas pedagogams, mokiniams ir jų tėvams?
7. Kokias bendradarbiavimo formas, metodus taikote bendradarbiaujant su tėvais dirbant hibridiniu būdu?
8. Kokie Jūsų taikomi bendradarbiavimo metodai bei formos pasiteisina ir kodėl?
9. Kokie Jūsų taikomi bendradarbiavimo metodai bei formos nepasiteisina ir kodėl?
10. Su kokiais iššūkiais susiduriate bendradarbiaudami su tėvais dirbant hibridiniu būdu?
11. Kas Jums padeda įveikti kylančius sunkumus bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese?
12. Kokių žinių ar praktinių įgūdžių Jums stinga bendradarbiaujant su tėvais hibridinio ugdymo procese?